

***SRETAN
BOŽIĆ
i uspješna
2015.***

Sadržaj:

- 3** Povijesni Krist siguran, datum njegova rođenja nesiguran
- 4** Zvuci Hrvata iz Boke
- 10** Hrvati u Crnoj Gori na početku trećeg tisućljeća
- 12** Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca
- 20** Raspjevani Jelšani
- 23** Lučindanski susreti u duhu razumijevanja, otvorenosti, suradnje i suživota
- 26** Vila Divyca u gradu vile Alkime
- 30** Slovenska umjetnost iz fonda Galerije solidarnosti
- 35** Aktualnosti
- 48** Kronika Društva
- 53** Novosti iz HNV-a
- 57** Kako su se nekada slavili Badnji dan, Božić i Nova godina
- 59** Graditelji kulturnog i tradicionalnog lica Herceg Novoga
- 62** Bokeška pjatanka
- 65** Boka kotorska na početku 20. stoljeća
- 66** Kotorska kolonija u srednjovjekovnome Rimu
- 75** Po bokeški...
- 76** 170 godina brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj
- 81** Kapetan Bartulović u "Velikom ratu"
- 87** Ne blijedi sjećanje na košarkaškoga Mozarta
- 94** In memoriam – Ivan Sršen
- 94** In memoriam – Josip Vicolja

Tiskanje časopisa sufinancirali:

* **FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA**

* **DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA**

* **OPŠTINA KOTOR**

* **TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA**

* **DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE**

"Hrvatski glasnik", Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen "Nikša Bućin", Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Poštovani čitatelji!

2014. godina je na izmaku pa mi se nameću nezaobilazna pitanja: Što smo učinili i postigli tijekom ovih dvanaest mjeseci? Možemo li biti zadovoljni? Je li se moglo više i bolje? Što nas je sprječavalo?

Dok radimo u kontinuitetu i idemo naprijed, želeći da budemo što bolji i zanimljiviji, ne osvrćemo se često na ono već učinjeno i završeno. Prelistavajući Glasnike ostala sam zatečena opsegom onoga što je odrađeno. Možda je moja konstatacija subjektivna? No, na vama je da to potvrdite ili pak opovrgnete.

Nije samo dovoljno htjeti i željeti. Naš posao je uvijek limitiran financijskim sredstvima pa smo u protekloj godini uspjeli tiskati samo osam brojeva.

Ovo je prilika da zahvalim onima koji su financijski omogućili tiskanje časopisa, a to se prije svega odnosi na *Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Turističku zajednicu grada Zagreba, Dubrovačko-neretvansku županiju, Općinu Kotor, Ledo...*

Ovo je također prilika da zahvalim i Andriji Krstoviću i mons. Iliji Janjiću, kao našim najvećim distributerima, zatim članovima redakcije na svesrdnoj pomoći, našim vanjskim suradnicima koji su svojim tekstovima pridonijeli kvaliteti našeg i vašeg časopisa.

Zahvaljujem se i ekipi tiskare „Biro konto“, koja profesionalno odrađuje pipremu, filmovanje i suvremeno opremanje časopisa.

A jesam li ja kao urednica ispunila vaša očekivanja, je li ovaj časopis bio kvalitetan, bogat i zanimljiv - procijenite sami. Mogu samo obećati da ću vam i u nastupajućoj godini biti na usluzi i truditi se da časopis bude još kvalitetniji i bogatiji zanimljivim temama.

Ostaje mi na kraju da i vama, dragi čitatelji, zahvalim, da vam poželim u Novoj godini dobro zdravlje i da u dobrom raspoloženju provedete blag dane koji su pred nama.

Vaša urednica
Tijana Petrović

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Milan Dobrilović, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Zoran Nikolić, Radmila - Beća Radulović, Ante Baković, Boka News**
Graficka priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

Povijesni Krist siguran, datum njegova rođenja nesiguran!

Crkva liturgijom i narodnim običajima ide u susret božićnoj radosti. Ona u adventskoj pjesmi pjeva: *Već se bliži vrijeme blago, već se bliži onaj čas kad će izić sunce drago, svanut svemu svijetu spas.*

Božić nije došašće, nije on ni polnočka, niti devetnica Božiću u čast. Nije Božić ni okićena grana, niti bogata trpeza. Nije to ni zvuk orgulja, zvona ili tamburice, niti skladna pjesma zbora. Nije on ni napisana ili izgovorena čestitka, niti u crkvi postavljena betlehemska špilja. Nije Božić bezbroj ukrasnih žarulja ili urešeni izlog. On nije ni svečano odijelo, ni sve rjeđa slama u našoj kući. Sve ovo i još ponešto što bismo mogli navesti, nije Božić. To je etnologija ili etnografija, ali sve ovo zajedno jest Božić i pomaže nam za njegovo definiranje. Božić svoj izvor ima u rođenju betlehenskog djeteta za kojega sv. Petar apostol kaže da je Krist sin Boga živoga, Mt 16, 13-17 (Tu es Christus Filius Dei vivi). Deminutivni oblik Božić u hrvatskome jeziku tako lijepo i duboko izriče teološku istinu rođenja Bogočovjeka, povijesnog Krista.

Računanje godina, Anno Domini, od rođenja Gospodinova pripisuje se Dioniziju Malome kojemu je papa Ivan I. godine 525. povjerio zadaću određivanja tačnoga datuma proljetnog ekvinocija, koji je trebao omogućiti izračunavanje Uskrsa kao pomičnog blagdana. Monah Dionizije revolucionarno je fiksirao datum Kristova rođenja 754. godine od utemeljenja grada Rima (Ab Urbe condita – Anno Urbis conditae), s tim što je pretpostavio da je Herod umro 754. godine iako se to dogodilo 750. godine, nakon teške bolesti koja, pretpostavlja se, nije dopuštala da poduzme onako okrutan pokolj nevine djece. Prema tome, Kristovo rođenje moglo se dogoditi godinu i pol ranije odnosno 748. ili 747. godine, tj. 7. ili 6. godine Stare ere za vrijeme Augustova edikta i Kvirinijeva popisa stanovništva.

U rimskome kalendaru 21. prosinac je imao posebno značenje. To je vrijeme zimskog solsticija. Dani postaju dulji, sunčaniji, topliji, navješćujući tako proljeće kao uzrok radosti i slavlja jer lov, stočarstvo i obrada zemlje bili su vezani uz kraj zime i dolazak ljepših i toplijih dana.

U vrijeme zimskog solsticija stječe se dojam da se sunce na horizontu zaustavilo, počinje mijenjati pravac kretanja, te počevši od 25. prosinca kreće ka proljeću. Stoga se u starome Rimu tada proslavljao dan boga Mitre, boga sunca, koji je u sebi sublimirao vjeru različitih religija prostranoga Rimskog carstva. Bila je to jedna vrsta poganskog božića. Ovo je dalo povoda rimskome imperatoru Aurelianu 274. godine da utemelji praznik: *Natalis solis invicti* (Rođendan nepobjedivog sunca), koji se proslavljao osmi dan prije Nove godine, tj. 25. prosinca.

Kasnoantičko kršćanstvo ovaj datum prihvatilo je kao dan rođenja Krista, novoga Sunca koje je obasjalo čitav svijet. Ovaj kratki i simplificirani ekskurs vezan uz datum Kristova rođenja završavamo drugim dijelom duboko teološke adventske pjesme s početka našega izlaganja: *Već se bliži vrijeme blago, već se bliži onaj čas kad će izić sunce drago, svanut svemu svijetu spas.*

Don Anton Belan

Zvuci Hrvata iz Boke

Pišu:

**Dragana Bećagol
i Dijana Milošević**

Požeško Ličko zavičajno društvo „Vila Velebita” ugostilo je glazbenike iz Boke, organiziravši koncert pod nazivom „Zvuci Hrvata iz Boke”, koji je 16. studenoga održan u Gradskom kazalištu Požega. Ovo gostovanje predstavlja uzvratni posjet Hrvatskoga građanskog društva s kojima LZD „Vila Velebita” surađuje više godina, priređujući međusobna gostovanja kulturno-umjetničkih društava.

Na održanom koncertu nastupili su Mandolinski sastav HGD CG „Tripo Tomas” i ženska klapa Bisernice Boke. Pratile su ih na violini Dušica Kordić i na gitari Dražen Joković. Mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas” nastupio je u sastavu: Ljubo Gržetić, Danijela Krstović, Luka Pejović, Andrej Petrović, Matija Petrović, Toni Katelan, Boris Pajić, Una Pajić, Luka Brkanović i Svetozar Janjalija. Posjet Požegi i dugogodišnjim suradnicima Drušva, Ličkome zavičajnom društvu „Vila Ve-

lebita”, realiziran je bogatim pratećim programima u sklopu kojeg je organiziran obilazak najpoznatijega vinskog podruma Kombinata Kutjevo s degustacijom vina, zatim prijem kod župana, obilazak tipičnih lokaliteta u samome središtu grada: katedrale, muzeja i crkve svetog Lovre, posjet lokalnoj manifestaciji „Etno susreti Požeštine”, druženje u vinskom podrumu uz tradicionalnu ceremoniju krštenja mošta u vino.

Mali odmor na putu za Požegu

Dolazak u Požegu

Predstavnici HGD CG Dijana Milošević, Ivo Brajak, Ivica Biskupović s mandolin-skim orkestrom HGD CG „Tripo Tomas” i klapom „Bisernice Boke” otputovali su za Požegu 15. studenoga 2014. godine gdje je planirano održavanje koncerta „Zvuci Hrvata iz Boke”. Susretljivi domaćini LZD „Vila Velebita” dočekali su ih u prostorijama društva bogatom trpezom i ugodnom domaćinskom atmosferom.

Obilazak grada, prijem kod župana

U nedjelju, nakon doručka, besprijekorno organizirani i ljubazni domaćini, ugodnom šetnjom Trgom Svetog Trojstva pokazali su našim predstavnicima glavne lokalitete u samome središtu grada kao što je katedrala, muzej i crkva svetog Lovre. Nakon posjeta izložbi akvarela Zvonka Petanovića u Izložbenoj dvorani Gradskoga muzeja u Požegi upriličen je i susret sa županom Tomaševićem kojega su posjetili predstavnici HGD CG Dijana Milošević - članica Upravnog odbora HGD CG, Ivo Brajak - član HGD CG i voditelj mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas” te Ivica Biskupović - član HGD CG. U Županijskoj vijećnici župan Alojz Tomašević primio je članove Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore. Župan Tomašević zahvalio im je na dolasku i promicanju hrvat-

Susret sa županom Tomaševićem

ske kulture izvan granica Republike Hrvatske. Članica Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, Dijana Milošević, izvijestila je župana o djelovanju društva i promicanju kulture među mladima uz pomoć mandolinskog orkestra „Tripo Tomas” kojega će Požežani imati prigodu čuti na koncertu u Gradskom kazalištu. Tijekom razgovora sa županom i

iznošenja planiranih aktivnosti s ciljem nastavka i poboljšanja razvitka grada Požege te s ciljem održavanja kulturnih i tradicijskih sadržaja odnosno prepoznavanja zajedničkih ciljeva Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i predstavnika kulture grada Požege dogovorena je daljnja suradnja na kulturnom planu i budući susreti.

„Bisernice Boke“

Odlazak u Vetovo

Nakon prijema kod župana gosti iz Boke odlaze autobusom u etno selo Vetovo, oazu mira u srcu Slavonije, kako ljubazni domaćin naziva ovaj kraj, da bi prisustvovali manifestaciji „Etno susreti Požeštine“. Susreti su se održali na prostoru Turističkog naselja Schon Blick u Vetovu i okupili su više od 300 sudionika, folklorna, zavičajna i lovačka društva, udruge građana, vinare i restorane,

seoska turistička imanja te ostale udruge i pojedince koji u svome radu njeguju tradicijske običaje, pjesmu i ples, pripremu starih autohtonih jela, skupljanje starih autohtonih predmeta seoskog i gradskog domaćinstva, kao i izradu izvorne narodne nošnje i očuvanje lokalnog dijalekta. Organizator ove manifestacije i urednik tjednika *Kronika požeško-slavonska*, Vladimir Protić, u razgovoru za Hrvatski glasnik ističe: „Vratit ćemo staru trpezu, stara jela i stare

običaje na jedan dan u naše živote, organizirati susrete kulturno-umjetničkih društava i etno udruge koje njeguju izvorni folklor, pjesmu i ples, tradicionalnu narodnu nošnju i čuvanje tradicijskog običaja.“ Manifestaciju je upotpunila i „Čvarkijada“, natjecanje u pripremanju najboljih čvaraka, stare slavonske delicije. Gosti su imali priliku degustirati slavonske delicije kao što su čvarci, švargle i kulen te se družiti s domaćinima uz pjesmu i igru.

Prva mjesta za HGD CG na Sportskim igrama

Dio programa obuhvaćao je i Sportske susrete starih sportova u kojima su mlađi pred-

stavnici Hrvatskoga građanskog društva postigli odlične rezultate. U sportskim natjecanjima istaknuli su se Ljubomir Gržatić, koji je osvojio prvo mjesto u bacanju kamena s ramena i Luka Pejović, prvak u gađanju kozlice. Ovom prigo-

dom mladi mandolinisti HGD CG pokazali su, osim glazbene, i sportsku talentiranost. Zamjenik gradonačelnika Požege Darko Puljašić i urednik *Kronike požeško-slavonske* Vladimir Protić uručili su nagrade pobjednicima.

Ručak u Kaptolu

Oduševljena djeca i svi ostali gosti iz Boke nastavljaju svoje druženje s domaćinom odlaskom u Kaptol, gdje je upriličen svečani ručak u Vinogradarskom podrumu. Nakon uvodne riječi domaćina i uživanju u tradicionalnim jelima ove regije, putovanje se nastavlja dalje za Kutjevo.

Posjet vinskom podrumu u Kutjevu

LZD „Vila Velebita” u duhu ljubaznog i susretljivog domaćina odvodi svoje goste iz Boke u Kutjevo, u obilazak najstarijeg podruma vina u Hrvatskoj. Ovaj stari srednjovjekovni podrum živi svojim punim životom neprekidno od 1232. godine i mjesto je okup-

ljanja ljubitelja vina. Okupljeni gosti oko kamenog stola iz doba baruna Franje Trenka i carice Marije Terezije, uz voditelja enologa, bili su u prilici degustirati vrhunska vina od najkvalitetnijih sorti grožđa i slušati zanimljive priče iz njegove povijesti. Jedna od njih je i staro vjerovanje da onaj tko dotakne stol dok ispija vino može zamisliti ljubavnu želju

koja će se sigurno ispuniti u roku od godinu dana. Oduševljeni najljepšim ukusima ovoga čudesnog napitka, nasmijani i vedri, nakon zajedničkog fotografiranja pokraj bačve vina, druge po veličini u Hrvatskoj, obujma većeg od 50 tona, točnije 53.520 litara, goste iz Boke put vodi dalje u Požegu na generalnu probu i koncert u Gradskom kazalištu.

Mandolinski orkestar Tripo Tomas

Koncert mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas” u Gradskom kazalištu

Koncert u prepunoj velikoj dvorani Gradskog kazališta bio je bogat i zanimljiv, a prikazao je Požegi kulturni duh Kotora i Boke kotorske. Mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas”, pod ravnanjem Iva Brajaka, predstavio se svojim izvedbama uz beskrajno oduševljenje prisutnih. U sadržajnom repertoaru kao gost koncerta nastupila je i poznata kotorska klapa „Bisernice Boke” koje su svojim nastupom, osim klapske pjesme, predstavile i folklorne elemente tradicijskoga dobrotorskog kola. Iznimnu pozornost i oduševljenje nazočnih potaknule su izvedbe glazbenika kotorske muzičke škole „Vida Matjan”, Dušice Kordić na violini i Dražena Jokovića na gitari.

Dušica i Dražen

Zajednička večera i druženje

Nakon uspješno izvedenog koncerta domaćini su upriličili zajedničku večeru i druženje u vinskom podrumu na Trgu Sv. Trojstva u Požegi. Uz bogatu trpezu načinjenu od najraznovrsnijih ukusnih jela,

kolača, pića i, naravno, nezao-bilaznog vina Graševine, druženje se nastavlja uz smijeh i pjesmu do kasno u noć. Domaćin je priredio i sve prisutne uveselio lokalnim običajem u kojem je „vinski kardinal” imenovao Ivicu Biskupovića, člana naše grupe, za vinskog kuma i dodjelio mu „kumovnicu”. Kum je morao ispiti na

iskap pun pehar vina, a svi prisutni su nazdravili i podignuli čaše u tu čast. Čak su i djeca dobila pravo da probaju kapljicu ovoga zlatnog napitka. Uz zvuke gitara, violine i gromku pjesmu svih prisutnih, došao je trenutak oproštaja od sjajnih domaćina jer je u ponedjeljak rano ujutro čekao dugačak put do kuće.

Proглаšenje kuma vina

Put od Požege do Kotora

Uz srdačnu zahvalnu domaćinu zbog svega što su priuštili svojim gostima i zbog topline koja se osjeća u njihovom dobrom gostoprimstvu, autobus od 25 putnika, velikih i malih, kreće nazad za Boku kotorsku sa željom da bude

još ovakvih i sličnih susreta kako u Požegi, tako i u Kotoru. Na putu do kuće slijedio je i trosatni posjet Sarajevu gdje je posjećen stari i novi dio Sarajeva, tačnije Baš čaršija i centar grada. Također je bilo zanimljivo vidjeti i Spomenik Vječne vatre koji je posvećen vojnim i civilnim žrtvama nakon Drugoga svjetskog rata, napravljen 1946. na prvoj godišnjici oslo-

bođenja Sarajeva od njemačke okupacije. I, naravno, kako otići u Sarajevo, a ne probati poznate sarajevske ćevape? Zadovoljni, prepuni dojmova i obogaćeni novim spoznajama, čeka nas Kotor sa željom da nastavimo suradnju i uzvratimo gostoprimstvo Ličkome zavičajnom društvu „Vila Velebita” na isti način.

Prezentaciju kulturnog naslijeđa Boke u Požegi, finansijski je podržao Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore.

Hrvati u Crnoj Gori na početku trećeg tisućljeća

Priredio:
Tripo Schubert

U 2005. godini tiskana je knjiga „Hrvati u Crnoj Gori“ - s posebnim osvrtom na Boku kotorsku i drugu polovicu XX. stoljeća, autora dr. prof. Milenka Pasiновиća.

Nakon devet godina isti autor obrađuje temu o Hrvatima u Crnoj Gori na početku trećeg tisućljeća s osvrtom na demografske i identitetske karakteristike. Urednik ovoga zanimljivog i korisnog izdanja je Dario Musić.

Mnoge stranice ispisane su o biografijama poznatih ličnosti, povijesnim, kulturnim i drugim događajima i znamenitostima, a rijetke su posvećene demografskim kretanjima jednog naroda, konkretno Hrvata u Crnoj Gori.

Autor Pasiновиć u ovoj knjizi upravo se bavi tim pitanjima.

„U drugoj polovici XX. i početkom XXI. stoljeća, očigledno, suočili smo se s istinom o trendu nestajanja pripadnika jednog naroda dubokih korijena na pojedinim djelovima današnje Crne Gore, Hrvata. Istina, taj trend ne počinje u spomenutom razdoblju, on se,

točnije rečeno, u njemu samo intenzivira. Jer, počeci smanjivanja broja pripadnika hrvatskog naroda na području Boke kotorske započinju prije nešto više od tri stoljeća doseljavanjem pripadnika drugog naroda u borbi za oslobođenje dijela Boke od turske okupacije, iseljavanjem pripadnika hrvatske nacionalnosti nakon proteklih ratova, smanjivanjem prirodnog priraštaja pripadnika istog naroda, što je za posljedicu imalo gubljenje statusa većinskog naroda i dobivanje statusa manjinske zajednice.“

Sa statusom nacionalne manjine Hrvati u Crnoj Gori ušli su u treće tisućljeće. Brzinu i intenzitet smanjivanja pripadnika hrvatske populacije u Crnoj Gori potvrđuje činjenica što je ta zajednica početkom trećeg tisućljeća, prilikom popisa pučanstva 2003. godine, imala status nacionalne manjine da bi na sljedećem popisu 2011. izgubila taj status.

„Bilo bi suviše jednostrano pitanje hrvatske manjinske zajednice u

Crnoj Gori posmatrati isključivo kao demografsko pitanje. Ono ima i socijalno-kulturni značaj koji je posljedica činjenice da ova manjinska zajednica baštini veliki dio kulturne baštine Crne Gore. Nije riječ samo o materijalnoj, već i o nematerijalnoj kulturnoj baštini koju njeguju pripadnici hrvatske manjinske zajednice kroz tradiciju, običaje, obrede, folklor, jezik, održavajući je na taj način

kao dio 'žive' kulturne baštine.“

Autor ovog rada ne bavi se demografskim kretanjem hrvatske populacije u Crnoj Gori kao isključivo statističkom kategorijom, već se bavi i njezinim identitetskim karakteristikama, kao i posljedicama njezina izumiranja za kulturnu baštinu koju baštini ova manjinska zajednica.

Teško je biti suvremenik nestajanja jednog naroda čiji korijeni sežu u duboku prošlost, o čemu svjedoče tragovi materijalne kulture, ali i pisani izvori. Na žalost, to nestajanje je teško usporiti, a posebice zaustaviti, osobito kada se ne poduzimaju nikakve mjere.

„Demografska kretanja pripadnika hrvatske manjine u Crnoj Gori, tijekom druge polovice 20. i početkom 21. stoljeća, pokazuju negativan trend. Blagi rast, zabilježen početkom druge polovice 20. stoljeća, do šezdesetih godina poprimio je negativan trend. Uzroci te pojave su višestruki i mogu se okarakterizirati kao posljedica negativnog prirodnog prirasta, iseljavanja devedesetih godina prošlog stoljeća, kao i neizjašnjavanja o identitetskim karakteristikama na posljednjim popisima stanovništva. Taj negativni trend nastavlja se na početku trećeg milenija i ozbiljno prijeto tome da hrvatska manjina dobije status manjinske zajednice“, kaže autor te ističe:

„Kada sam 27. rujna 2008. godine svoje predavanje naslovio 'Hrvati u Boki na početku trećeg milenija – svjedoci ili nastavljači tradicije', nisam bez razloga očekivao da će tri godine kasnije rezultati popisa stanovništva u Crnoj Gori razriješiti dilemu koja je sadržana u naslovu. Nisam sretan zbog toga što je popis stanovništva u Crnoj Gori 2011. godine potvrdio moju pretpo-

stavku da će Hrvati u Crnoj Gori smanjiti svoj udio u ukupnome stanovništvu i svrstati se u kategoriju nacionalne skupine, umjesto manjinskog naroda. Usudujem se reći da često bolje poznajemo prošlost Hrvata na ovom prostoru od sadašnjega trenutka, koji je jednako sudbonosan kao i mnogi trenuci u prošlosti koji su odlučivali o položaju Hrvata u Boki. Nadam se da nitko iz prethodne rečenice nije mogao zaključiti da sam protiv poznavanja prošlosti jednoga naroda, posebice činjenica na kojima treba graditi njegovu budućnost, kao i da Hrvati nemaju prošlost odnosno svoje duboke korijene ne samo na području današnjeg dijela Crne Gore, tj. Boke kotorske. Međutim, izričit sam u tome da jedan narod ne smije postati zarobljenik svoje prošlosti“, objašnjava Pasinović te dodaje:

„Na popisu stanovništva 2003. godine, dakle na početku trećeg milenija, u Crnoj Gori se 6.811 njenih stanovnika deklariralo Hrvatima, od čega je njih 5.223 ili 76,68% s područja Boke kotorske. Što se to dogodilo s Hrvatima u Crnoj Gori, posebice Boki, u posljednje 42 godine, tj. od 1961. do 2003. godine? Točan razlog 'nestajanja' 3.833 Hrvata u Crnoj Gori u razdoblju 1961. – 2003. godine ne možemo sa sigurnošću ustvrditi. Odgovoriti da se u tom razdoblju u Crnoj Gori nisu rađali Hrvati bilo bi nevjerovatno. Da su umirali, sigurno jesu. Da su se iseljavali, isto je tako sigurno. Sigurno je da se jedan broj Hrvata našao među nacionalno opredijeljenim Jugoslavenima čiji je broj u spomenutom razdoblju u Boki povećan 15 puta. Je li bilo asimilacije? Sigurno da je bilo, tihe, neprimjetne, u kojoj se zadržavala vjera, a napuštala nacionalna pripadnost. Dokaz

ovome posljednjem nalazimo i u tome što, prema popisu iz 2003. godine, u Boki živi 2.153 katolika više od broja Hrvata ili 17,5%, a znamo da Hrvati, uglavnom, pripadaju katoličkoj vjeri.“

Analizirajući podatke, autor s pravom zaključuje: „Hrvati u Crnoj Gori nalaze se pred povijesnim pitanjem - nacionalna manjina (nastavljači tradicije) ili etnička grupa (čuvari tradicije)? Na ovu nas dilemu upućuje činjenica da Hrvati u Crnoj Gori participiraju sa svega 1,10% u njenome ukupnom stanovništvu, prema rezultatima popisa stanovništva iz 2003. godine. Drugim riječima, našli su se na granici koja ih dijeli od ta dva statusa.“

I na kraju autor zaključuje: „Nije mi bila namjera podacima kojima sam argumentirao izlaganje u ovoj knjizi razočarati ili obeshrabriti čitatelje. Namjera mi je bila skrenuti pozornost na sadašnju stvarnost, a ne da se vraćamo u prošlost. Suviše su Hrvati u Boki, kako bi to metaforički rekao bivši predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić 'gledali u retrovizor'. To može značiti njegovanje tradicije, ali ne uvijek i nastavljanje. Neki ma je to odgovaralo, po onoj izreci 'Eto vama prošlost, a nama budućnost'.“

BOKELJI U HRVATSKOJ
POVODOM 90. OBLJETNICE DRUŠTVA
BOKELJA U ZAGREBU

Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca

Premda je zagrebačka publika vidjela blago Kotorske biskupije u svom punom opsegu na velikoj izložbi *Zagovori svetome Tripunu* u Klovićevim dvorima 2009. godine, ova izložba je usmjerena na onaj intimniji dio tog velikog crkvenog bogatsva, posvećen osobnim dramatskim doživljajima pomoraca u nevolji i njihovim vapajima Gospi i Nebesima.

Piše:
Josip Gjurović

Bokelji su u Hrvatskoj prisutni od davnina. Spomenimo samo istaknute bokeljske obitelji u dubrovačkoj republici. Dijelili su stoljećima isti jadranski prostor, bili dugotrajno sudbinski povezani s Mlecima i više od jednog stoljeća živili u zajedničkoj austrougarskoj mornarici primorske i kontinentalne Hrvatske. U to su doba, a još više nakon pada Austrije, mnoge obitelji iz Boke odlazile u lučke gradove, od Trsta i Pule, Rijeke i Sušaka, do

Splita i Dubrovnika, i dalje po svijetu. U hrvatskoj metropoli skupilo ih se toliko da su već 1921. godine zajedno slavili Tripundan, a 1924. osnovali *Društvo Bokelja*, jedno od najstarijih zavičajnih društava u Zagrebu, čija se tradicija nastavila sve do današnjih dana u duhu stare kulture Bokeljske mornarice.

Zadnjih godina, Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica 809“, je, kao udruga u kulturi, dala niz značajnih ostvarenja, istraživačkih poduhvata, prikaza, izložbi i vrijednih publikacija. Mnoga od njih u uskoj suradnji s Pomorskim

muzejom Crne Gore, Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore i Kotorskom Biskupijom, što je dobilo puno priznanje i podršku od Ministarstva kulture Republike Crne Gore i Republike Hrvatske kao i od Grada Zagreba, Kotora i Tivta, kao zapaženi prilog međunarodnoj kulturnoj suradnji.

U tom duhu i bliskoj uzajamnosti priređena je i završna proslava jubilarne 2014. godine, 90. obljetnice djelovanja Bokelja u Zagrebu pod pokroviteljstvom Grada Zagreba i Grada Kotora. U suradnji s Pomorskim muzejom Crne Gore, Kotorskom Biskupijom i

Muzejom za umjetnost i obrt (MUO) u Zagrebu je prezentirana izložba „**Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca**“. Koncipirana je prema prvotnoj postavi izložbe „Ex voto“ Pomorskog muzeja i dopunjena drugim zavjetnim eksponatima po izboru autora mr Mileve Pejaković Vujošević, Željka Brguljana i kustosice MUO dr.sc. Arijane Koprčine, te suradnicima iz Pomorskog muzeja, Radojke Abramović, Slavka Dabinovića i Ilije Mlinarevića, uz punu angažiranost vikara Kotorske biskupije mons. Antona Belana, i župnika mons. Srečka Majića, don Ante Dragobratovića i don Iva Ćorića.

Premda je zagrebačka publika vidjela blago Kotorske biskupije u svom punom opsegu na velikoj izložbi *Zagovori svetome Tripunu* u Klovničevim dvorima 2009. godine, ova izložba je usmjerena na onaj intimniji dio tog velikog crkvenog bogatstva, posvećen osobnim dramatskim doživljajima pomoraca u nevolji i njihovim vapajima Gospi i Nebesima. Kako je u predgovoru kataloga istaknuto željele su se prikazati pomorske sudbine određene „duhom bokeljskog prostora“ usmjerene u jedina dva vidika, u plavetnilo neba i modrilo mora, koje im je odredilo životni put. U dalekim plavim prostranstvima održavala ih je samo čvrstina vjere, snaga duha i vještina plovljenja i vraćala doma da izraze zahvalnost za spas. Svaka od tih srebrnih pločica je jedna uzbudljiva priča i dokument jednog vremena ispisana zlatarskom vještinom njihovih suvremenika.

Na izložbi su javnosti prvi put prikazane *Kanonske ploče* i *Kalež* iz 1799. godine iz crkve sv. Jeronima iz Hercegovog Novog i 6 lijepih srebrnih svijećnjaka iz 1862., koje krase oltar u župnoj crkvi na Prčanju, izrađene, nažalost, od oko 2000

Srebrne zavjetne pločice iz 18. stoljeća iz župne crkve na Prčanju

pretopljenih zavjetnih pločica, pa su svijećnjaci sad kao zajednička „grobnica“ nepoznatih prčanjskih sudbina.

Posebna vrijednost Izložbe je Katalog, koji ne samo da prati izložbene predmete, nego daje stručnu analizu zlatarskog umijeća zavjetnih pločica i posebno vrijedan sveobuhvatan prikaz Željka Brguljana o zavjetnim darovima bokeljskih pomoraca, u kojem su prezentirane i druge značajne donacije istaknutih ličnosti, poznatih obitelji i običnog puka, koje se ne mogu izložiti na izložbama a koje su stvorile fizionomiju krajolika i predstavljaju najveći dio kulturnog blaga Bokotorske. Pokrepljeno zanimljivim povijesnim podacima i referencama, štivo prelazi okvire kataloga i zalazi u monografski prikaz, pa se preporuča svim zainteresiranim čitateljima.

Izložba je dobila na značaju i zbog svoje prezentacije u

najprestižnijem muzeju u Hrvatskoj, jednom od prvih takve vrste u Europi, kojeg je 1880. godine osnovao slikar Izidor Kršnjavi, znamenita ličnost svoga doba, a impozantnu zgradu je sagradio, ne manje znameniti arhitekt, Herman Bolle, tvorac Mirogoja. MUO ima ispunjene programe za 2-3 godine unaprijed, pa je zahvaljujući ravnatelju profesoru Miroslavu Gašparoviću, i njegovoj visokoj ocjeni izložbenih eksponata dobiven reprezentativni prostor u kojem je inače stalna postava muzeja. I termin izlaganja je produžen do 18. siječnja 2015. godine.

Zanimljiva je činjenica da Pomorski muzej u Kotoru svoj početak bilježi iste 1880. godine, inicijativom i prvom zbirkom Bokeljske mornarice, pa su sad dvije visoke muzejske ustanove „vršnjaci“ u uskoj stručnoj i prijateljskoj suradnji.

Zgrada Muzeja za umjetnost i obrt na kazališnom trgu Maršala Tita

Pozivnica za otvorenje izložbe

Samo otvorenje izložbe 11. studenog 2014. godine u 19 sati zaslužuje posebni osvrt. Uz Pozivnice i medijsko pokroviteljstvo Jutarnjeg lista Muzej je bio dupkom pun u atriju i na obje galerije, s više od 800 posjetilaca (prema procjeni marketinga MUO). Uz Zagrebčane, domaće, i Bokalje koji su došli autobusom iz Kotora, auditorij je ispunila kulturna i društvena elita Zagreba, povjesničari umjetnosti, umjetnici, kulturnjaci, likovni kritičari, novinari i drugi.

Pozdravna riječ gospodina. Ive Škanate

Pozdravna riječ dr Josipa Gjurovića

*Pozdravna riječ Pomoćnice ministrice kulture
mr sc Vesna Jurić Bulatović*

*Pozdravna riječ potpredsjednika Kotora
gosp Branko Nedović*

*Zamjenica gradonačelnika
Zagreba gđa Vesna Kusin*

Nakon izmjena poklona razgledanje izložbe pod vodstvom kustosice Arijane Koprčine i Željka Brguljana upriličen je i domjenak.

Dan iza, još pod svježim dojmom uspješnog otvorenja, pozitivnih odjeka i novinskih članaka koji su slijedili, poput „Impresivna zbirka nevjerovatne ljepote“, „Od vjenčаница

do čitavih otoka. Što su sve pomorci iz Boke poklanjali crkvama za spas života“, radio emisija i intervju – oprostili smo se od naših dragih i uvažanih Bokelja slijedeći dan uz

čašicu za sretan put u društvenom prostoru u Ilici 48h i u vedrom raspoloženju na večeri u pivnici Medvedgrad uz Hvala i Sretno.

U društvenom prostoru Bratovštine u Ilici 48 na koju kapljicu i zradavicu.

Živost u Muzeju za umjetnost i obrt je stalno prisutna, jer je uz druge postavbe istovremeno otvorena i velika izložba baroknog slikara Guercinija, pa su njeni posjetioci, o istom trošku. Privu;eni ljepotom izložbe koja se nazire iz atrija, posjetioci i *Zavjetnih darova bokeljskih pomo-raca* na galerijama I i II kata.

Pozivnica za Večer bokeljske poezije

Ali, čekala nas je još jedna večer za pamćenje, kad su se u četvrtak 27. studenog, u večernjim satima čule stare melodiozne, za mnoge zaboravljene, bokeljske riječi u nadahnućoj poeziji Dubravke Jovanović, ispunjenoj mirisima prošlosti, opojnošću mora i raslinja, slikovitošću, romantikom, nostalgijom, duhovitošću i zdravim humorom. I sama najava Dubravkine pjesničke duše i poetske žice njezinog izričaja, koje su dali slikarica njene knjige, Jasminka Grgurević, vragoljasti kibic bokeljskih skica i ulica Željko Brguljan i recenzent knjige „Iza koltrine“ akademik Tonko Maroević bilo je već samo za sebe malo književno veče.

Dojam je uvećao renomirani i puno puta nagrađivani Renesansni ansambl Vatroslava Lisinskog pod vodstvom prof. Hede Gospodnetić, koji

Večer bokeljske poezije: Željko Brguljan, Dubravka Jovanović, Jasminka Grgurević i akademik Tonko Maroević

su s galerije, kao s neba, pjevali stare renesansne pjesme naimjenično s izabranim recitacijama autorice. Na kraju asambl se spustio u atrij i u renesansnoj odjeći i ritmu pokreta otpjevao zadnji dinamični splet prigodnih kratkih pje-

sama. Cijelu večer do zadnjeg nastupa Dubravke atrij je bio ispunjen dahom zavičaja i profinjenom ugodom, izazivajući i po koju suzu, da li za prohujalim vremenom ili samo od čiste ljepote užitka.

U društvenom prostoru Bratovštine u Ilici 48 na po koju kapljicu i zradavicu.

Svečani početak večeri posvećen je kratkom osvrtu na „Naših 90 godina“ s podjelom Zahvalnica svim prethodnim živućim predsjednicima društva zaslužnim članovima i suradnicima. Tom prilikom s velikim osjećajem priznanja i zahvalnosti Zahvalnice su

dodijeljene Pomorskom muzeju Crne Gore i direktorici gospođi mr Milevi Pejaković Vujošević, Kotorskoj biskupiji i dugogodišnjem suradniku Bratovštine gospodinu Tripu Schubertu.

Posebna zahvalnost odana je Gradu Zagrebu koji godinama

podupire djelovanje Bratovštine i koji je kao pokrovitelj jubileja dao izraditi 6 kompleta mornarskih odora.

„Međutim o „Naših 90 godina“, bokeljskih događanja i djelovanja u Zagrebu, o istaknutim ličnostima i zanimljivostima, drugom prilikom.

U ORGANIZACIJI HRVATSKOGA KULTURNOG DRUŠTVA „SVETI JERONIM“ IZ BARA ORGANIZIRANI KONCERTI ZBORA SVETE CECILIJE IZ JELSE NA OTOKU HVARU U BARU I TIVTU

Raspjevani Jelšani

Sav trud i zalaganje stavljaju pod zagovor sv. Cecilije, zaštitnice crkvene glazbe čije ime i nose, a njihovo pjevanje je na veću slavu Božju.

Priredio:
Vladimir Marvučić

U subotu, 29. studenoga 2014. godine, u prepunoj kripti konkatedrale sv. Petra u Baru održan

je „Koncert na dar konkatedrali“. Nastupio je Zbor svete Cecilije iz Jelse na Hvaru pod ravnanjem Slavka Reljića.

Donator ovoga prekrasnog koncerta je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih

prava Crne Gore uz potporu splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika na čelu s neumornom i sjajnom gđom Brankom Bezić-Filipović te Župnog ureda Bar.

S koncerta u Baru

Organizator koncerta je Hrvatsko kulturno društvo „Sveti Jeronim“ - Bar, a suorganizatori Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore - Tivat i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore - Kotor. Sjajni zbor svete Cecilije iz Jelse je vrhunskim pjevanjem, fenomenalnim dirigiranjem zbrovođe, izvrsnim repertoarom učinio barskom auditoriju ovu večer uoči početka Došašća ili Adventa doista nezaboravnom. Raspjevani i do savršenstva uvježbani Jelšani izveli su zahtjevni splet sjajnih skladbi iz opusa sakralne glazbe, kako hrvatskih tako i inozemnih skladatelja te nekoliko tradicionalnih pučkih napjeva - kolendi, karakterističnih za ovo predbožićno razdoblje.

Višekratni dugi gromoglasni pljesak kojim ih je nagradila oduševljena barska publika najbolje govori o visokoj umjetničkoj razini ovoga glazbenog događaja, ali također i o prekrasnom ozračju koje se tijekom cijelog koncerta „osjećalo u zraku“. Ovo je prvi, no doista iznimno kvalitetni kulturni program koji se organizira u prostoru kriptе ovoga sakralnog objekta. Sa željom da ovakvih i sličnih sjajnih programa u Baru bude još puno, nadamo se da će i glavni oltar konkatedrale sv. Petra u Baru u bliskoj budućnosti biti blagoslovljen i predan vjernicima koji to s nestrpljenjem i kršćanskom radošću iščekuju.

Nakon koncerta u Baru, Zbor svete Cecilije je u nedjelju, 30. studenoga 2014. godine, na

prvu nedjelju Došašća pjevao na svetoj misi u katedrali sv. Tripuna u Kotoru.

Istog dana u dvorani Kulturnoga centra u Tivtu održao još jedan sjajan koncert. Goste su na ulazu dočekali članovi folklornog ansambla HNV-a u novopristiglim nošnjama. Medijatorica večeri bila je Ana Šarčević, profesorica hrvatskoga jezika. Zbor je izveo 12 skladbi sakralnog i pučkog karaktera. U tri skladbe kao solist nastupio je Vinko Maroević - tenor Opere splitskoga HNK, a u jednoj pučkoj Juraj Zaninović, talentirani šesnaestogodišnji bas. Koncert je završen kolendom iz Zatona dubrovačkoga Rilulela.

Među nazočnima su bili: predsjednica HGI-ja i ministrica u Vladi Crne Gore Marija

Vučinović; predsjednik HNV-a Crne Gore Zvonimir Deković; predsjednik OOHGI-ja Ilija Janović; predsjednica tivatske podružnice HGD-a Ljerka Sindik; predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“ Adrijan Vuksanović;

član UO HGD-a Crne Gore Tripo Shubert; voditeljica splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika Branka Bezić Filipović; predsjednik NVO-a Galaxy Erfat Mulić, kao i svećenici Kotske biskupije.

Na kraju večeri dirigent zbora dodijelio je zahvalnice. Predsjednica tivatske podružnice HGD-a Ljerka Sindik dobila je hvarski križ, a voditeljica splitskog ogranka HMI-ja Branka Bezić Filipović monografiju.

Koncert u Tivtu

ZBOR SV. CECILIJE – JELSA – OTOK HVAR – HRVATSKA

Zbor sv. Cecilije osnovan je 1952. godine. Osnivač mu je vrli svećenik Hvarske biskupije i dugogodišnji jelšanski župnik mons. Božidar Medvid. Njegovom zaslugom i zalaganjem u župu dolaze častne sestre milosrdnice družbe sv. Vinka Paulskog iz Splita koje preuzimaju orguljanje te zajedno s voditeljima zbora postižu zapažene uspjehe. U svojoj šezdesetogodišnjoj povijesti zbor je prolazio kroz razne bure i oluje iz kojih je sve do današnjih dana izlazio

i izlazi kao pobjednik. Za budućnost se, kako sada stvari stoje, ne treba bojati jer mladi polako ali sigurno prepoznaju ljepotu zborskog pjevanja, a samim time i potrebu za očuvanjem tradicije. Prva zadaća zbora jest njegovanje liturgijske glazbe te pučkih napjeva od kojih su najznačajniji oni korizmeni po kojima je njihova župa i te kako poznata. Od 2004. g. pa do danas zbor je zavidnom brzinom uznapredovao zahvaljujući znanju i upornosti voditelja te iznimnoj želji pjevača za što većom kvalitetom.

Zbor je poznat po glazbenoscenskom prikazu svjetski poznate procesije „Za križem“,

koja je uvrštena na UNESCO-vu listu svjetske nematerijalne kulturne baštine, a koju su prikazali po svim gradovima RH i Inozemstvu.

Najdublje zahvale duguju mons. Stanku Jerčiću, jelšanskome župniku i generalnome vikaru Hvarske biskupije te akademiku Miljenku Kapoviću, koji su zaslužni za njihov uspjeh i gostovanja koja su organizirana na zavidnoj razini.

Sav njihov trud i zalaganje stavljaju pod zagovor sv. Cecilije, zaštitnice crkvene glazbe čije ime nose, a njihovo pjevanje je za veću slavu Božju.

Lučindanski susreti u duhu razumijevanja, otvorenosti, suradnje i suživota

Osmu godinu za redom na Lučindanskim susretima predstavljamo GRAD GOST iz Crne Gore. Uzimajući o obzir značaj spomenutih obljetnica ovogodišnji GRAD GOST Lučindanskih susreta 2014. je PRIJESTONICA CETINJE.

Piše:
Danilo Ivezić

Šesnaesti put za redom Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb organizirali su Lučindanske susrete, u povodu značajnog blagdana crnogorskog naroda Lučindana.

Obilježavamo ga u spomen i slavu na Svetog Petra Cetinskog, utemeljitelja moderne Crnogorske države, crnogorskog vladike, pisca poslanica jevanđeoske snage i svetog ratnika za slobodu i dostojanstvo čovjeka, vladara koji je govorio da nema druge sile u upravljanju narodom i drža-

vom OSIM MOĆI PERA I JEZIKA.

Slijedeći duh razumijevanja i otvorenosti, suradnje i suživota cetinjski svetac je izrekao neprevaziđenu maksimu: „Naša vrata slobode neka su svakom slobodu istućem otvorena!“

Sveti Petar je bio čovjek najviše plemenitosti, ali je u imperativu slobode postajao odlučan vojskovođa u bitkama na Martinićima, Krusima, Ljubotinju, Debelom brijegu. Njegova ličnost i djelo, vrijednostima najvećeg stupnja, zrače i danas, zračiće i sutra.

Ovogodišnji 16. LUČINDANSKI SUSRETI organizirani su u okviru dvije velike obljetnice: 180 godina proglašenje Petra I. Perovića za sveca- za

sve Crnogorce je to bio još za života, i 100- te godišnjice početka I. Svjetskog rata u kojem Crna Gora ima svoje historijsko mjesto i ulogu, kao jedna od osam zemalja učesnica, ratujući na strani sila Antante, i koja je, njegovim završetkom u okviru nove teritorijalne podjele Europe, voljom nekadašnjih saveznika, nažalost, izgubila svoju nezavisnost.

Osmu godinu za redom na Lučindanskim susretima predstavljamo GRAD GOST iz Crne Gore. Uzimajući o obzir značaj spomenutih obljetnica ovogodišnji GRAD GOST Lučindanskih susreta 2014. je PRIJESTONICA CETINJE.

Prepuna Kino dvorana Studentskog centra 25. 10. 2014., brojni gosti i uzvanici, Crno-

gorke i Crnogorci, prijatelji Crne Gore istinski su uživali u Lučindanskom druženju o čemu posebno svjedoče riječi učesnika, izrečene na kraju događanja (koje se ponavlja ju iz godine u godinu): **Ovo je najbolje do sada!**

Grad gost Prijestonice Cetinje predstavio se prisutnima i Gradu Zagrebu na najljepši mogući način. Trud Turističke organizacije Prijestonice, KUD-a "Njegoš", Kamernog dua Muzičke akademije, pred-

stavnika Prijestonice Cetinje na čelu s gradonačelnikom Aleksandrom Bogdanović dobio je svoju potvrdu na kraju događanja u dugotrajnom aplauzu, ovacijama i čestitanjima više od 800 prisutnih, među kojima su bili:

Nj.E. **Igor Građević** - Ambasador Crne Gore u RH; **Slavko Kojić** - u ime pokrovitelja Lučindanskih susreta 2014. - gradonačelnika Grada Zagreba; **Aleksandar Bogdanović**, gradonačelnik Prijestoni-

ce Cetinje; **Davor Bernardić**, potpredsjednik Gradske skupštine Grada Zagreba; **Bahrija Sejfić**, pomoćnica ravnatelja Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH; **Predrag Mitrović**, direktor Uprave za dijasporu Vlade CG; **Ivan Jovović**, član Upravnog odbora Matice crnogorske; **Žana Lekić**, sekretarka Sekretarijata za kulturu i medije Prijestonice Cetinje; **Valentina Vujović**, rukovodilac Službe gradonačelnika Prijestonice Cetinje; **Ana Ivanović**, direktorica Turističke organizacije Prijestonice Cetinje; **Sandra Donović**, predstavница Turističke organizacije Prijestonice Cetinje; **Boro Mrvaljević**, predsjednik Saveza udruženja Crnogoraca Srbije; **Čedo Đuknović**, predsjednik Crnogorskog društva „Morača“ Kranj; **Veselin Lakić**, predsjednik Saveza crnogorskih društava Slovenije; **Velimir Bijelić**, predsjednik Društva slovenačko-crnogorskog prijateljstva; **PREDSJEDNICI I PREDSTAVNICI** crnogorskih udruga članica **NZCH** i Koordinacije crnogorske nacionalne manjine na području RH iz **Splita, Rijeke, Pule, Rovinja, Umaga, Peroja, Karlovca, Osijeka i Zagreba** i brojni predstavnici nacionalnih manjina Grada Zagreba i Zagrebačke županije.

Program Lučindanskog druženja započeo je obraćanjem predsjednika Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, dr. sc. Radomira Pavičevića koji je posebno naglasio aktivnosti na očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta, izgradnji kulturne autonomije i integracije u hrvatsko društvo kojom crnogorske vrijednosti i različitosti postaju sastavnim dijelom ove zajednice. „Lučindanski susreti su mjesto na kojem se te najbolje vrijednosti i predstavljaju javnosti“, rekao je Pavičević.

Zbor „Montenegro“ Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb poželio je učesnicima i Gradu gostu dobrodošlicu s pjesmama: „Kom planina“, „Milica“ i „Bokeljska noć“, pokazujući da iz nastupa u nastup odista postaju značajnim akterom projekta očuvanja tradicije.

Prisutnima su se nakon pjesama dobrodošlice obratili: član Upravnog odbora Matice crnogorske mr. sc. Ivan Jovović; direktor Uprave za dijasporu Vlade CG mr. sc. Predrag Mitrović; gradonačelnik Prijestonice Cetinje Aleksandar Bogdanović i izaslanik gradonačelnika Grada Zagreba Slavko Kojić.

Zbog spriječenosti da osobno prisustvuju manifestaciji isprike su uputili:

Josip Leko, predsjednik Hrvatskog sabora; Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine; Krešo Beljak, gradonačelnik Grada Samobora; Derviš Selhanović, direktor CEKUM-a; kapetan Ilija Radović, viceadmiral Bokeljske mornarice 809- Kotor; Mirko Vičević, predsjednik HGD CG; Verica Maraš, Plan-taže- Podgorica.

U kulturno umjetničkom programu nakon pozdravnih riječi nastupili su:

Kamerni duo Muzičke akademije Cetinje **Anela Ćindrak** i

Gradonačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović

Eden Sekulović i članovi KUD „Njegoš“, koji je scenskim nastupom rađenim za ovu priliku izazvao ovacije svih prisutnih.

Skup je zatvorio predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb Dušan Mišković uz zahvalu Gradu gostu, gradonačelniku Prijestonice Cetinje sa

suradnicima, članovima KUD-a „Njegoš“, kamernom duu, svim gostima i uzvanicima, pozvao je sve na slijedeće LUČINDANSKE SUSRETE 2015. GODINE U ZAGREBU.

Nakon programa u holu dvorane organiziran je koktel i duženje do kasnih popodnev-nih sati.

Vila Divyca u gradu vile Alkime

Postoje gradovi kroz koje prolaze tisućljeća i stoljeća, ljeta i proljeća, jeseni i zime, a koji opstaju kao urbane sredine sa svojom kulturom i ljudima. Gradovi koji pulsiraju unutar svojih kamenih zidova i koji pišu povijest, i to onu povijest iz koje postajemo pametniji i mudriji. Možda je upravo tajna njihove opstojnosti i kulture na tragu rečenice koju su stari ljudi govorili - Svijet je bio sretniji kada su po njemu hodale vile.

Piše:
Slavko Dabinović

U Pomorskome muzeju Crne Gore u Kotoru 18. listopada 2014. godine otvorena je izložba fotografija, autorski projekt hrvatske umjetnice Ive Lulić iz Zagreba, pod nazivom „Vila Divyca u gradu vile Alkime“, u organizaciji Pomorskoga muzeja Crne Gore i Centra za kulturu grada Krka. Autorica je prezentirala kotorskoj publici 39 fotografija nastalih na otoku Krku. Na samom početku večeri, kao i na kraju, nazočni su mogli uživati u glazbenim izvedbama klape Hrvatske ratne mornarice „Sveti Juraj“, koja je sljedećeg dana održala cjelovečernji koncert u bazilici-katedrali sv. Tripuna.

Na otvorenju izložbe govorili su direktorica Pomorskoga muzeja Crne Gore u Kotoru

S otvaranja izložbe

mr. Mileva Pejaković Vujošević, ravnateljica Centra za kulturu grada Krka Maja Parentić, a izložbu je otvorio konzul Republike Hrvatske u Kotoru, gospodin Hrvoje Vuković.

Direktorica Pomorskoga muzeja, među ostalim, rekla je: „Večeras su doletjele bijele vile s otoka Krka. Znala je autorica da su bijele vile po legendi postojale i letjele iznad grada

Krka, Dubrovnika i Kotora i time pokazala da one lete po jedinstvenome mediteranskom prostoru. Do sada je izložba bijelih vila bila postavljena, osim u gradu Krku, u Zagrebu, Kaštel Lukšiću i Splitu i time je jedinstvena legenda dobila značaj kroz priču naših predaka koji su je prenosili s koljena na koljeno. Zahvaljujući direktorici Centra za kulturu Grada Krka, gospođi Maji Parentić, realizovana je ova izložba kojom se nastavlja uspješna saradnja dvije institucije, dva grada koja povezuju i historijski događaj iz 1571. godine, Lepantska bitka, u kojoj su zajedno učestvovala i galija s Krka i galija iz Kotora. Ovaj večerašnji kulturni događaj je najbolji svjedok naših mediteranskih veza jer nas dugotrajne i duboke morske veze kroz snažan socijalno-kulturni i etnološki identitet na to obavezuju. Pomorski muzej iz Kotora i Centar za kulturu grada Krka u tom pravcu nastaviti će plodonosnu saradnju jer kultura je oblast koja

nas povezuje i koju na najbolji način možemo i moramo prezentirati sa željom da večeras svi zajedno uživamo u ovoj postavci i lijepom muziciranju klape Hrvatske ratne mornarice 'Sv. Juraj', a naš prostor večeras su oplemenile i bijele vile – djevojčice Gabi, Paola, Anika i Danijela.“

Ravnateljica Centra za kulturu Krk pozdravila je prisutne i zahvalila im je na dolasku te istaknula: „Prije dvije godine započeli smo projekt 'Krk - otok vila', koji je nastao prema motivu legende o Zlatnom otoku, koja govori o plovidbi sedam brodova preko sedam mora koji će plovidbom stići do Zlatnog otoka na kojem živi vila Divyca. Postoje gradovi kroz koje prolaze tisućljeća i stoljeća, ljeta i proljeća, jeseni i zime, a koji opstaju kao urbane sredine sa svojom kulturom i ljudima. Gradovi koji pulsiraju unutar svojih kamenih zidova i koji pišu povijest, i to onu povijest iz koje postajemo pametniji i mudriji. Možda je upravo tajna njihove opstoj-

nosti i kulture na tragu rečenice koju su stari ljudi govorili - Svijet je bio sretniji kada su po njemu hodale vile. Sve više vjerujem da su takvi baš zbog Alkime i Divyce, bijelih vila iz mitologije istočne obale Jadrana, koje su dočekale svoje mornare u potrazi za zlatnim runom. Fotografije na najbolji način promoviraju bogatu povijesnu baštinu otoka Krka. Zahvaljujući autorici i njenim fotografijama i sami smo otkrili otok na kojem živimo. Mlada hrvatska umjetnica, fotografkinja Iva Lulić, diplomirani etnolog, stvorila je ciklus od 39 fotografija nastalih na otoku Krku koje na najbolji način promoviraju i prezentiraju bogatu povijesnu baštinu temeljenu dijelom na pomorskom nasljeđu. Fascinantno je da su sve fotografije nastale bez ikakvih tehničkih intervencija, samo uz pomoć bijelog svjetla. Lokacije na kojima su nastale fotografije čine specifični prirodni ambijenti otoka kao što su spilja Biserujka, Vela rika – jedina rijeka na jadranskoj obali.

Klapa Sveti Juraj

skim otocima, 'Mjesečev put' – kameni krajolik Stare Baške i cijeli niz drugih. Ono što je u ovom projektu najvrijednije je to da su vile bila djeca iz vrtića i škola s otoka Krka zajedno s djecom iz Doma za djecu 'Vladimir Nazor' u Karlovcu, a koja su zaista mjesec dana živjeli bajku. Upravo to je nama svima koji smo sudjelovali u projektu 'davalo krila'. Znali smo da radimo nešto lijepo i vrijedno, ali tek nakon završetka projekta polako smo postajali svjesni da smo napravili puno više. Sreća djece, predivna priroda, kreativnost i lucidnost Ive Lulić prepoznati su i na natječaju Europske komisije za najbolje fotografije Hrvatske kao nove članice Europske unije. Još jednom želim zahvaliti domaćinu, Pomorskome muzeju Crne Gore, njegovoj direktorici mr. Milevi Pejaković Vujošević i njezinim divnim zaposlenicima. Zahvaljujem i vama na vašem odazivu te se nadam da je pred nama još puno godina kroz koje ćemo prolaziti skupa.“

Na kraju, otvarajući izložbu, konzul Republike Hrvatske

u Kotoru Hrvoje Vuković pozdravio je nazočne i zahvalio je svima koji su sudjelovali u realizaciji ovog projekta te je rekao: „Prije svega dopustite mi da zahvalim gđi MILEVI PEJAKOVIĆ-VUJOŠEVIĆ, direktorici Pomorskoga muzeja Crne Gore u Kotoru i njezinu sjajnom timu što su mi pružili priliku da ovdje danas govorim u ovoj predivnoj baroknoj palači - palati Grgurina, pred svima vama okupljenim u tako velikom broju. Timu Pomorskoga muzeja Crne Gore u Kotoru i Centru za kulturu grada Krka, posebno ravnateljici gđi MAJI PARENTIĆ, uputio bih i najiskrenije čestitke na realizaciji ove značajne izložbe. Izložbe kao još jednoga uspješnog projekta međunarodne kulturne suradnje Hrvatske i Crne Gore koji svjedoči o kulturnom i duhovnom jedinstvu i bogatstvu naših prostora jer sadržajno povezuje gradove Krk, Kotor i Dubrovnik. Ali, zanimljivo, i kosovsko mjesto Janjevo također njeguje legendu o bijelim vilama koja je preko Dubrovčana stigla do njih. Tako je prije Gundulićeve Hi-

mne slobodi u samoj završnici otvorenja Dubrovačkih ljetnih igara desetljećima prethodio redoviti nastup Djevojačkog zbora iz Janjeva s pjesmom 'Poletjele bijele vile iznad grada Dubrovnika'. Ovaj projekt realiziran je, između ostalog, uz pomoć Zaklade 'Hrvatska kuća' koja na najbolji način spaja diplomaciju i kulturu, kroz sustavnu prezentaciju hrvatske kulture i umjetnosti diljem svijeta. A složiti ćete se, izložba „Vila Divyca u gradu vile Alkime“ upravo je to - promicanje krčkih legendi u Kotoru, u Crnoj Gori, u susjednoj zemlji, u susjednom gradu s kojim te legende i dijelimo. Na kraju, čestitke i zahvalu uputio bih našoj mladoj i uspješnoj umjetnici gđi Ivi Lulić, i cijelome njezinom timu angažiranom na ovom projektu što su nas počastili ovim fascinantnim fotografijama i omogućili nam da na kratko obrišemo granicu svijeta mašte i stvarnosti i svi se barem večeras vratimo u djetinjstvo i uđemo u bajkovite vilinske svjetove.“

Klapa HRM Sveti Juraj

Koncert klape Sveti Juraj u kotorskoj katedrali

U nedjelju, 19. listopada 2014., u 19 sati u kotorskoj bazilici-katedrali sv. Tripuna nastupila je poznata klapa *Sveti Juraj* Hrvatske ratne mornarice. Koncert je bio izveden pod sloganom - Kotoru na dar. Klapa je osnovana 2001. godine s ciljem predstavljanja Oružanih snaga Republike Hrvatske na međunarodnom susretu vojski svijeta u Lurdesu i danas djeluje u sklopu orkestra Oružanih snaga R. Hrvatske. Klapa je dobila mnogobrojna republička i međunarodna priznanja. Nastupala je diljem Europe, čak i u Kini, a izdala je 11 nosača zvuka.

U prepunoj katedrali nastupili su pretežno s pjesmama sakralnog karaktera. Izveli su 18 skladbi. U ime Biskupije i odsutnog biskupa mons. Ilije Janjića klapu i goste s Krka, na čelu s gospođom Majom Parentić, ravnateljicom Centra za kulturu grada Krka, koja je uz mr. Milevu Pejaković Vujošević, ravnateljicu

Pomorskog muzeja Crne Gore, bila glavni organizator dolaska klape u Kotor, kao i sve prisutne u katedrali pozdravio je generalni vikar Kotorske biskupije mons. Anton Belan. „Kotor i Krk povezuje Lepantska bitka. Bio je to sukob 1571. godine križa i polumjeseca, u kojem su sudjelovale kotorska i krčka ratna galija u sastavu mletačke flote - kao pripadnici iste države, vjere i naroda. Ovaj koncert neka bude posvećen svim sudionicima te bitke, s jedne i druge strane. Pjevanje ove klape i naše slušanje neka bude zajednička molitva za sve poginule u toj

bitci, bez razlike”, naglasio je don Belan. Publika je dugim pljeskom nagradila svaku maestralno izvedenu kompoziciju. „Iz Kine i Boke nosimo najupečatljivije doživljaje od svih naših nastupa”, izjavili su članovi klape *Sveti Juraj*.

Nakon koncerta druženje je nastavljeno u Velikoj dvorani Biskupije, uz pjesmu i večeru koju su priredili Pomorski muzej Crne Gore i Kotorska biskupija.

Klapa *Sveti Juraj* na vlastitu je inicijativu posjetila svetište Gospe od Škrpjela i otok Svetoga Jurja, benediktinsku opatiju iz IX. stoljeća, zaštitnika vojske čije ime nosi.

Sa koncerta

*U ČAST DANA OPĆINE KOTOR U GALERIJU SOLIDARNOSTI,
U PALAČI PIMA OTVORENA JE IZLOŽBA*

Slovenska umjetnost iz fonda galerije solidarnosti

U likovnom fondu Galerije solidarnosti slovenski autori su najbrojnije zastupljeni. Više od sto članova Društva slovenskih likovnih umjetnika doniralo je 180 radova u svim likovnim tehnikama. Danas, poslije više od tri desetljeća od formiranja, kotorska zbirka slovenske umjetnosti reprezent je stvaralaštva jedne epohe, ali i trajno svjedočanstvo humanosti, što je istaknuto u imenu galerije.

Sa otvaranja izložbe

Piše:
Marija Mihaliček

Izložba *Slovenska umjetnost iz fonda Galerije solidarnosti* donosi izbor autora i njihovih radova iz zbirke koja brojnošću čini okosnicu međunarodnoga umjetničkog sadržaja Galerije umjetnika raznih generacija. Pedeset četiri autora predstavljena su s isto toliko radova, od kojih je samo jedan, crtež Ivana Kosa, iz 1937., a sva ostala djela potječu iz 70-ih godina XX. stoljeća. Urađena su raznim slikarskim tehnikama: u ulju, akriliku, temperi, gvašu; grafici: bakropisu, akvatinti, linorezu i serigrafiji; crtežu; skulpturi: u drvu, kamenu, bronci i terakoti.

Iako objektivno radovi pojedinih autora nisu najrepres-

zentativniji primjeri njihova stvaralačkog opusa, omogućavaju sagledavanje umjetničkih tokova osmog desetljeća XX. stoljeća. Većina umjetnika u vrijeme nastanka ove donacije imala je za sobom zaokružene opuse i svoje mjesto u umjetnosti jugoslavenskoga kulturnog prostora druge polovine XX. stoljeća. Prihvatanje izražavanja u svim tada dostupnim medijima bila je uobičajena praksa pa su zato mnogi autori zastupljeni na ovoj izložbi bili uspješni u slikarstvu, grafici i skulpturi.

Najstarijoj generaciji slovenskih umjetnika s ove izložbe pripadaju oni koji su se obrazovali na praškoj Akademiji: Bukovčev učenik Ivan Kos (1895.), pionir slovenske grafike Miha Maleš (1903.) i kipar Gabrijel Kolbič (1913.). Jedan

od prvih diplomaca ljubljanske Akademije je Ive Šubic (1922.), koji kubističkom stilizacijom radi motive inspirane pariškim životom. Slikari Rudi Gorjup (1915.) i France Peršin (1922.) pokazuju zanimanje za strukturu slike i tonske gradacije boje, a Slavko Kores (1924.) i Izidor Urbančič (1925.) za nadrealni svijet.

U vrijeme u kojem nastaje zbirka Galerije solidarnosti slovensku likovnu scenu najviše je obilježila grafika rađena tradicionalnim tehnikama dubokog tiska (bakropis i akvatinta), odnjegovana u okrilju poznate Ljubljanske grafičke škole. Istodobno veliku popularnost, zbog prednosti izrade velikog broja kopija, ima nova reproduktivna tehnika - serigrafija. Stoga ne čudi veliki broj autora koji se ostvaruju

Dio postavke Slovenačke umjetnosti

Gabrijel Kolbic, *Materinstvo*(terakota)

u oba načina istog medija. Poznata imena slovenske grafičke umjetnosti zastupljena su na izložbi: Janez Bernik, Jože Ciuha, Karel Zelenko, Vladimir Makuc, Tinca Stegovec, Zdenka Golob, Polde Oblak, Adrijana Maraž, Andrej Jemec, Zvest Apolonio, Maksim Sedej

mlađi, Nedeljko Pečanac, Berko Berčič, Lucijan Bratuš, a svi su rođeni 1924. i 1925. Također su svi autori zaslužni za uspon grafičke umjetnosti 60-ih i 70-ih godina XX. stoljeća. Izložbom je obuhvaćen samo dio postojećih grafičkih listova u dubokom tisku, iz fonda Ga-

lerije solidarnosti, čija kolekcija danas posjeduje umjetničku i povijesnu vrijednost.

Skupina slikara generacijski bliskih predstavljena je radovima u duhu ekspresionizma: France Zupet (1939.), Janez Kovačić (1942.); asocijativne apstrakcije: Ida Brišnik Re-

Ivan Kos, Mlada dama, 1937. (crtež)

mec (1941.), Božidar Grabnar (1944.); minimalizma: Gustav Gnamuš (1941.) i Tomaž Gorjup (1950.).

Skulptura je zastupljena na izložbi radovima sitne figurativne plastike u terakoti: Gabriel Kolbič (1913.), Anton Flego (1938.) i najmlađa među autorima s izložbe S. Tavčar Skaberne (1952.). Apstraktne forme je mobilna skulptura u bojenom drvu, rad A. Eržen Šuštarich (1926.), kovanom željezu Vasilija Četkovića (1938.) i kamenu Jiržija Bazleja (1949.).

Ovako zamišljena izložba je do sada najcjelovitiji prikaz slovenske umjetnosti iz fonda Galerije solidarnosti. Raznolikost motiva, stilskih odrednica, likovnih promišljanja u slikarstvu, grafici i skulpturi izraz su prije svega individualnih poetika autora koji su generacijski povezani ili udaljeni, što ovaj postav čini kompleksnim.

Percepcija pojedinih radova učinit će se anakronom, ali u konačnici vraćanje u umjetničke tokove 70-ih godina XX. stoljeća, u vrijeme moderne i začetaka posmoderne, većina izloženih radova anticipiraju današnje shvaćanje slike, grafike i skulpture kao posebne realnosti.

U svim ovim djelima autori su unijeli dio sebe i svojih umjetničkih sudbina pa ovu izložbu prije svega treba doživjeti kao omaž slovenskim umjetnicima koji su poklonima od srca svoju umjetnost utkali u naše kulturno nasljeđe.

*Janez Sibila,
Jan Oeltjen, 1979.
(ulje na platnu)*

Likovni fond Galerije solidarnosti, nastao donacijom umjetnika Crnoj Gori poslije katastrofnog potresa 1979. godine, pripao je gradu Kotoru 1981. godine, a bio je izložen mnogim nedaćama: rasipanju, selidbama, neadekvatnom čuvanju i mnogim oštećenjima. Od 1992. godine Galerija solidarnosti postaje dio općinske kulturne institucije JU Muzeji – Kotor, a preko izložbi u Kotoru i drugim gradovima kulturna javnost upoznaje sadržaj ove vrijedne zbirke. Prostor za stalnu prezentaciju Galerija solidarnosti dobila je u palači Pima 2011. godine, poslije 30 godina njezina postojanja u Kotoru.

„OD BOŽIĆA DO BOŽIĆA“

U organizaciji NVU „Karampana“ i Turističke organizacije Kotor, a pod pokroviteljstvom Ministarstva održivog razvoja i turizma i Općine Kotor manifestacija „Od Božića do Božića“ bit će održana od 20. prosinca do 8. siječnja 2015. godine.

PROGRAM MANIFESTACIJE:

20. prosinac - Novogodišnji koncert Gradske muzike Kotor- JU Kulturni Centar „Nikola Đurković“

23. prosinac - Klapa: „Bisernice Boke“, „Bokeljski mornari“ i glazbeni sastav Škuribanda - Pjaca od kina

24. prosinac- Priganice - Glavna gradska vrata

26. prosinac -Božićni koncert ŠOSMO „Vida Matjan“ - Katedrala sv. Tripuna; Koncert grupe „Indigo Blue“ i grupe „Colonia“ - Trg od oružja

27. prosinac - Tradicionalni doček Dječje Nove godine uz bogat program:

a) Dječji zbor ŠOSMO „Vida Matjan“ i mandolinski sastav „Tripo Tomas“

b) Animator Žarko Žabac

c) Doček Djeda mraza i Vilenjaka

d) Podjela paketića - Trg od oružja

28. prosinac - Novogodišnja tombola - Trg od oružja; Koncert kamernog puhačkog ansambla iz Italije (Muggia) - Katedrala sv. Tripuna

29. prosinac - VIS „Lungo Mare“ - Parilo

30. prosinac-Koncert grupe „Tri Kvarta“ - Škaljarska pjaca

1. siječanj- Koncert grupe „Senkina djeca“ i hip-hop duo Who See -Trg sv. Tripuna

2. siječanj- Koncert grupe Trio Gušti - Pjaca od Muzeja

3. siječanj- Novogodišnja tombola - Trg od oružja; Koncert grupe „Gustafi“ i grupe „Toć“ - Trg sv. Tripuna

4. siječanj - Božićni koncert Srpskog pjevačkog društva Jedinstvo uz sudjelovanje dječijeg zbora - Pjaca Sv. Nikole; Klapa „Incanto“ i „Kumpanji“ -Trg od brašna

5. siječanj - Koncert grupe „The Frajle“ -Trg od oružja

6. siječanj- Priganice - Glavna gradska vrata

8. siječanj- Božićna „Papalada a la maka“ - Trg od oružja.

BLAGDAN GOSPE OD ZDRAVLJA

U petak, 21. studenoga 2014. godine, svečano je proslavljen blagdan prikazanja Blažene Djevice Marije u hramu koji se na prostorima nekadašnje Mletačke Republike češće naziva Gospa od Zdravlja.

U predvečerje ovoga blagdana u crkvi koja bdije nad kotorskim gradom molila se krunica

i služila sveta misa. Ovogodišnja proslava protekla je u znaku pravoga proljetnog vremena, što je pogodovalo da ovo svetište, poznato u cijeloj biskupiji, posjeti više stotina hodočasnika. Jutarnje svete mise bile su u 5, 8 i 10 sati, a služili su ih don Anton Belan, biskup mons. Ilija Janjić i don Ivan Čorić. Već od 4 sata ujutro vjernici hodočasnici, najviše iz Škaljara, Kotora, Dobrote, Lastve i Tivta, ispunili su Gospino svetište i njegovo predvorje. S njima su iz Škaljara i Kotora prema tradiciji stigle i prve priganice koje navješćuju skorí blagdan Kristova rođenja.

Popodnevnu svetu misu služio je gvardijan kotorskog samostana svete Klare fra Filip Karača, čija franjevačka zajednica sljedeće 2015. godine slavi 750 godina prisutnosti u gradu Kotoru. Fra Filip održao je vrlo inspirativnu propovijed s naglaskom na kršćanski humanizam i antropologiju. Kao tema bila je sljedeća deviza: Medicina liječi, a Bog ozdravlja. Svetište Gospe od Zdravlja sagrađeno je u XV. stoljeću, u njemu se štuje Gospina slika, ulje na platnu iz XVI. stoljeća, okovana srebrnom košuljicom, rad iz prve polovine XVIII. stoljeća. Oltar koji resi svetište rađen je u Veneciji 1700. godine, a ranije je pripadao crkvi svetoga Nikole mornara, koja se nalazila u prostoru današnjeg kafića Cesare. Zvono sa zvonika ove crkve danas otkucava ure na gradskome satu, a oltarska slika resi oltar svetoga Nikole u katedrali.

crkve svetoga Nikole. Ove godine brijest je ubrao te uz tamburice, pjesmu i crkvena zvona podigao mađ Nenad Drašković, nakon čega su mještani i gosti uz pratnju tamburaša, pjevajući obišli grad te svi zajedno otišli na bijelu kavu sa suhim kolačima. Unatoč jakoj kiši tradicija se nastavila i to uz svesrdnu pomoć klapa „Vela Luka“ s Korčule.

Crkva Gospe od Zdravlja XV. stoljeće, zvonik sagrađen 1727.

MULTIETNIČKI I MULTIKONFESIONALNI SKLAD KOTORANA – BUDUĆNOST EUROPSKE CRNE GORE

Proslava Dana općine Kotor, 21. studenoga, tradicionalno je započela zvucima Gradske muzike, ulicama staroga grada, koju je primio novoizabrani gradonačelnik, dr. Aleksandar Stjepčević, nakon čega je upriličen prijem za delegaciju Bokeljske mornarice.

U sjećanje na sve žrtve rata, i sedamdestu obljetnicu oslobođenja grada, položen je vijenac na spomenik palim borcima u Risnu i Parku slobode u Kotoru.

Točno u podne, uz otkucaje staroga sata na Trgu od oružja gradonačelniku Stjepčeviću predan je tradicionalno raport, nakon čega je Bokeljska mornarica odigrala Bokeljsko kolo.

Na svečanoj sjednici, u Centru za kulturu, mnogobrojne uzvanike i goste pozdravio je predsjednik SO Kotor, Nikola Bukilica.

U svom obraćanju gradonačelnik dr. Aleksandar Stjepčević istaknuo je multietnički i multikonfesionalni sklad Kotorana kao jednu od najvećih dragocjenosti koje baštine u svojoj bogatoj povijesnoj riznici te dodao kako je to izniman potencijal budućnosti u okvirima europske Crne Gore.

„Bogato civilizacijsko nasljeđe i jedinstvena ljepota prirodnog okruženja obavezuju nas da valorizujemo vrijednosti kojima raspolazemo i čuvajući kulturnoistorijski identitet Kotora gradimo kvalitetniji život za nove generacije. Lično me raduje što odgovornu dužnost predsjednika opštine preuzimam u uslovima finansijske stabilnosti opštinskog budžeta sa riješenim ključnim infrastrukturnim pitanjima, te sa izgledima da neki od važnih započetih projekta-

ta, kao što su žičara do tvrđave Sv. Ivan i dovršetak gradnje sportske dvorane, budu realizovani u narednom periodu. Pomenutim poslovima, kao i nastojanjem da unaprijedimo turističku privredu i valorizujemo bogato kulturno nasljeđe našeg drevnog grada, očekujem naravno i vašu podršku. Tradicija Kotora obavezuje da nastavimo u pravcu vraćanja našem gradu pozicije koju on nesumnjivo zaslužuje ne samo svojom bogatom istorijom, već i trenutnom pozicijom grada pod patronatom UNESCO-a, značajnog kulturnog i turističkog centra”, rekao je gradonačelnik Aleksandar Stjepčević u svome prvom obraćanju otkad je izabran za gradonačelnika Kotora.

Najveće općinsko priznanje nagrada „21. novembar” posthumno je dodijeljeno prof. Mariji Radulović za izniman doprinos u znanstvenom i društvenom radu.

Zahvaljujući na priznanju, njezin sin Andro Radulović rekao je da će u skladu s činjenicom da mu je majka za života bila veliki filantrop, nagradu uplatiti u humanitarne svrhe obitelji Đurović za liječenje djeteta, što je praćeno velikim pljeskom.

Na svečanoj sjednici bili su prisutni mnogobrojni predstavnici diplomatskog kora, općina iz Crne Gore i regije.

Brzjave s čestitkama građanima i sudionicima svečane sjednice uputili su, uz ostale, Filip Vujačić - predsjednik Crne Gore, Ranko Krivokapić - predsjednik Skupštine Crne Gore i Milo Đukanović - predsjednik Vlade CG.

Prema tradiciji prikazan je i film o realiziranim projektima Općine Kotor u ovoj godini. U programu su sudjelovali zbor i solisti Škole za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan” iz Kotora i mandolinski orkestar HGD „Tripo Tomas”.

Mnogobrojni Kotorani 21. studenoga proslavili su Gospu od zdravlja i Arandelovdan.

Boka News

Radio Dux

'PJESMA MOJA, BOJA TVOJA' MOST DJECE KOTORA I SPLITA PROMOVIRANA U KOTORU

„Pjesma moja, boja tvoja“ naziv je zbirke pjesama slikarice i spisateljice Žane Bajić iz Splita, koja je 24. listopada promovirana u crkvi Svetog Duha u Kotoru, kao rezultat međunarodnog projekta „Govorimo univerzalnim jezikom“.

Pjesmaricu je na temu pjesama autorice Žane Bajić oslikalo 36 mališana, osamnaest iz grupacije dječjih vrtića „Cvit Mediterana“ iz Splita, te isto toliko iz vrtića „Radost iz Kotora“, koji su ovom prigodom bili domaćini i učesnici programa.

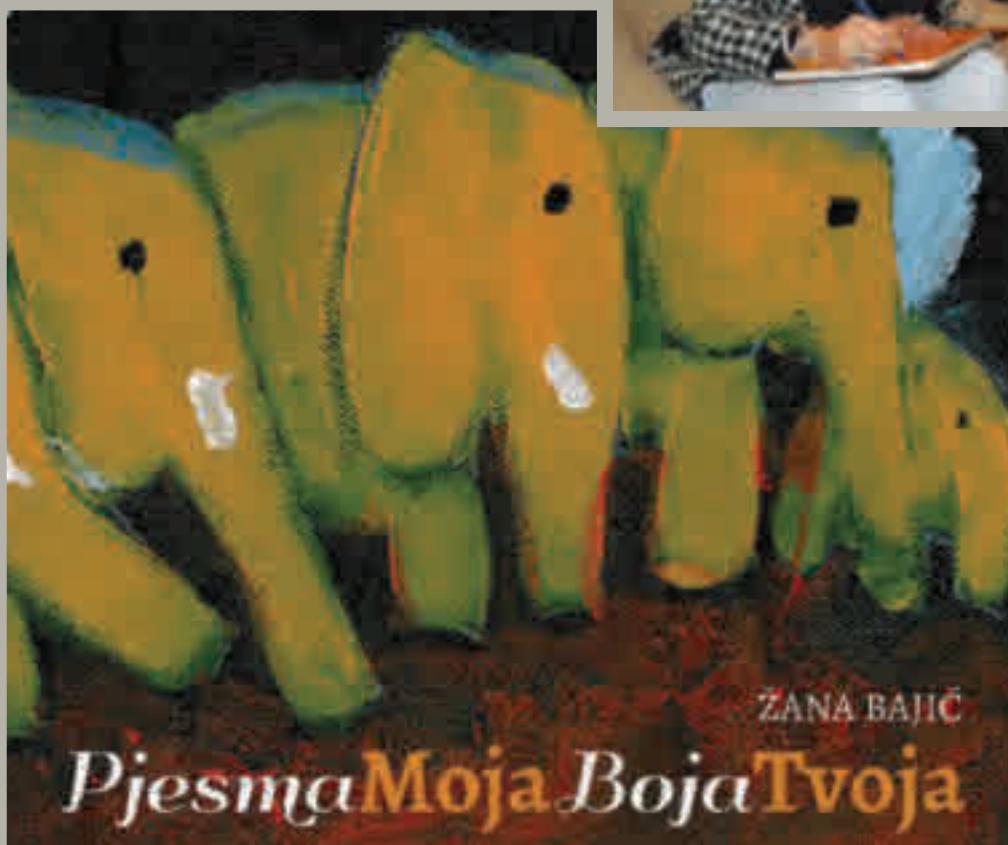
„Ovaj projekat smo realizirali spontano, mališani Kotora i Splita pokazali su svoje likovne sposobnosti i kroz svoje crteže odslikali su svoj doživljaj ovih pjesama“, kazala je Vjera Rašković Perojević, ravnateljica vrtića „Mladost“ iz Kotora.

„Pjesma moja, boja tvoja“ gradi most između, djece i ljudi dvije države u bliskom susjedstvu i podsjeća na iskonske vrijednosti i činjenicu da su djeca velika inspiracija, kao i neiscrpni kreativni potencijal“, kazala je Mirjana Bakotić ravnateljica vrtića „Cvit Mediterana“ iz Splita.

„Ova knjiga je posebna to je knjiga ljubavi i prijateljstava, ova knjiga nije samo za malu djecu ona je i za nas odrasle. Vjerujem da ćemo sa ovim projektom krenuti dalje na europske dječije vrtiće da nećemo stati u Kotoru, jer kada se veliki i mali slože sve se može. Posebno se zahvaljujem don Srećku Majiću iz Perasta koji je dao izuzetan doprinos da pjesmarica ugleda svjetlost dana“, kazala je autoricu Žana Bajić.

Pjesmarica je predstavljena početkom ljeta u Splitu. Nakladnik izdanja „Gospa od Škrpjela“ iz Perasta.

Izvor: narod.hr

TIVČANI PROSLAVILI DAN OPĆINE, GRADONAČELNIK ZADOVOLJAN POSTIGNUTIM

Tivat je u proteklih nekoliko godina imao intenzivan razvoj i postao međunarodno prepoznatljiva turistička destinacija privlačna za ulaganja uglednim svjetskim kompanijama – poručeno je sa svečane sjednice SO Tivat koja je održana u povodu 21. studenoga, Dana općine. Na obilježavanju 70. godišnjice oslobođenja grada u Drugome svjetskom ratu bili su prisutni mnogobrojni uzvanici iz političkog i privrednog života Crne Gore, predstavnici diplomatskog kora, kao i delegacije mnogobrojnih crnogorskih gradova i gradova pobratima Tivta iz inozemstva.

„Projekti poput Porto Montenegro, Luštica Baya i sličnih ne realizuju se slučajno u Tivtu. Ljepota Boke jeste privlačna za svakoga, ali ozbiljni investitori traže i ozbiljan poslovni i svaki drugi ambijent. Mislim da se u Tivtu dosta toga poklopilo i da su kocke posložene na pravi način. Svjedoci smo da na lokacijama Porto Montenegro i Luštica Baya niču moderna zdanja i infrastruktura, na čemu im mogu pozavidjeti i najelitnije turističke destinacije“, ocijenio je, obraćajući se sudionicima svečane sjednice lokalnog parlamenta, gradonačelnik Ivan Novosel. Zbrajajući učinjeno u proteklih godinu dana, on je izdvojio rekonstrukciju i uređenje gradske rive Pine vrijednu 2,3 milijuna eura, privođenje kraju radova na trećoj fazi gradskog kanalizacijskog sustava, početak gradnje nove autobusne postaje, tržnog

IZBORI ZA PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Vlada Republike Hrvatske je dana 20. studenoga 2014. godine donijela Odluku o raspisivanju izbora za Predsjednika Republike Hrvatske. Za dan održavanja izbora određena je 28. prosinca 2014. godine.

Izbori za Predsjednika Republike Hrvatske u Crnoj Gori održat će se u Republike Hrvatske u Podgorici i Generalnom konzulatu u Kotoru. Birači se mogu registrirati za glasanje u Veleposlanstvu i Konzulatu zaključno s danom 17. prosinca 2014. i to svaki radni dan u Podgorici od 9.30 do 13.30, a u Kotoru od 9 do 13 sati. Sve dodatne informacije dostupne su na javnim stranicama Ministarstva uprave Republike Hrvatske, a informirati se možete i Veleposlanstvu (tel: 020 269 760) i Konzulatu (032 323 161).“

Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Crnoj Gori/
Embassy of the Republic of Croatia to Montenegro

Vlada Četkovića 2
81000 Podgorica
Tel: 00382 20 269 760
Fax: 00382 20 269 810

centra i hotela na Župi ukupne vrijednosti 5,5 milijuna eura i početak gradnje postrojenja za preradu otpadnih voda vrijednog 10,5 miliona.

„Naravno da ne gajimo iluziju da je sve urađeno idealno, ali mislimo da je rađeno dobro i da može još bolje jer sve što činimo je u cilju stvaranja uslova za bolji život građana i bolje sutra, posebno mlade generacije“, naglasio je Novosel.

On je uručio najveća priznanja Tivta - Novembar-sku nagradu ovogodišnjim dobitnicima: Crnogors-kome bočarskom savezu i predsjednici Udruženja žena Tivta Blaženki Vučurović, kao i Nagradu grada Tivta koja je pripala Muzičkoj školi. Na svečanoj sjednici SO-a potpisana je i povelja o bratimljenju Tivta s općinom Ub u Srbiji.

„Ovim činom krunišemo jedno divno prijateljstvo i iz ovog dokumenta o bratimljenju očekujemo da na sportskom, kulturnom i svakom drugom planu razvijamo našu saradnju i pokažemo da možemo bolje, možemo više i da zajedno prije svega možemo napraviti puno na korist građana naših dviju opština“, rekao je gradonačelnik Uba Darko Glišić koji je Tivćanima predao i posebnu zahvalnicu za veliku pomoć koju je Tivat pružio tom gradu u Srbiji tijekom nedavnih velikih poplava.

Proslavu dana Općine Tivat obilježilo je i polaganje vijenaca na spomenik Palim borcima te tradicionalni defile mažoretkinja, Gradske muzike i pripadnika Bokeljske mornarice gradskim ulicama. Gradonačelnik Novosel na rivi Pine izvršio je smotru počasnog odreda Bokeljske mornarice, nakon čega su pripadnici te organizacije starije od 12 stoljeća u

tradicionalnim odorama odigrali Bokeljsko kolo. Na kraju ceremonijala, što se smatra posebnom čašću za goste, u kolo su zajedno s tivatskim čelnicima i zastavama Crne Gore i Bokeljske mornarice ušli i predstavnici pobratimskih gradova - talijanski veleposlanik Vićenco Del Monako i talijanski kontraadmiral Andrea Gueljo koji u Tivtu boravi u višednevnom posjetu Crnoj Gori zajedno s nosačem aviona „Cavour“.

Na Pinama je zatim svečano dočekan poznati zagrebački liječnik podrijetlom iz Tivta, dr. Ivo Belan, koji je i ove godine u čast praznika svoga rodnoga grada istrčao maraton od Debeloga brijega, granice s Hrvatskom, do Tivta.

Boka News

OSNOVANO KULTURNO DRUŠTVO "TOMISLAV"

Nevladina udruga Hrvatsko kulturno društvo "Tomislav" iz Kotora nedavno je održala svoju osnivačku Skupštinu. Cilj novoosnovane udruge, prema riječima predsjednice Zrinke Velić, je upoznati djecu i mlade, kroz rad brojnih sekcija, sa sadržajima materijalne i nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Boki kotorskoj. Kulturna baština predstavlja sponu između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti; predstavlja sredstvo očuvanja identiteta i kontinuiteta. "Ponosni na svoju tradiciju i kulturne posebnosti, višestoljetne tradicijske manifestacije i običaje prigodom vjerskih blagdana Hrvata u Boki kotorskoj, žrlimo upoznati mlade s vrijednostima koje su negovali naši preci", saopštili su iz HKD "Tomislav", stavljajući poseban naglasak na očuvanje tradicijskog zbornog i klapskog pjevanja Hrvata u Boki.

„QUEEN ELIZABETH“ – ZA KRAJ USPJEŠNE NAUTIČKE SEZONE

Uplovljavanjem posljednjega ovogodišnjega velikog kruzera – reprezentativnoga broda „Queen Elizabeth“ poznate britanske pomorske kompanije „Cunard Line“, 24. studenoga u Luci Kotor spušten je zastor na ovogodišnju, vrlo uspješnu, glavnu nautičku sezonu.

Od početka sezone, zaključno s 24. studenim, u luku podno zidina Staroga grada uplovilo je 347 većih i manjih putničkih brodova koji su pritom doneli 309.077 putnika, dva posto manje nego u istom razdoblju lani. Koliki je značaj kruzinga za produžetak cjelokupne turističke sezone u Crnoj Gori svjedoči i podatak da je na obalu u Kotoru s „Queen Elizabeth“ sišlo više od 1.600 turista iz više od 40 država svijeta, a koji su uživali u atrakcijama Kotora, sunčanom i neuobičajeno toplom danu za kraj studenoga. Iako velikih putničkih brodova neće biti do početka ožujka sljedeće godine, nautičku sezonu će i ove godine, tijekom zimskih mjeseci 'povezati' mali kruzeri „Athena“ i „Artemis“ američke kompanije „Grand Circle Navigation“ koji će redovito, barem jednom tjedno, uplovljavati u Kotor. Zahvaljujući novoj infrastrukturi i priveznim pontonima, kotorska luka zabilježila je i 10 posto veći promet u jachtingu jer je do kraja sezone ugostila 1.628 jahti, na kojima je bilo 7.559 putnika, što je 16 posto više nego prošle godine.

„Iznimno nam je drago što glavnu sezonu u Luci Kotor zatvara brod 'Queen Elizabeth' jer je, kao i kompanija 'Cunard', prava institucija u svjetskom pomorstvu. Ovo na najbolji način simbolizuje sve što smo svi mi – Luka, državne službe, agenti, pomorske vlasti, turoperatorji - koji zajedno kreiramo ovaj proizvod, postigli ove i proteklih godina kada Kotor i Crna Gora bilježe ogroman rast kruzinga, jedan od najvećih u svjetskoj kruzing industriji“, rekao je na svečanom koktelu za poslovne partnere i državne

službe izvršni direktor Luke Kotor Vasilije Kusovac. On je podsjetio da je ove godine ta kompanija uložila dosta novca u širenje marine i poboljšanje kvaliteta usluga, a izgrađena je i nova poslovna zgrada te moderan putnički terminal čije je opremanje u tijeku.

„Potpisali smo i pismo namjere sa čuvenim 'Rooyal Caribbean Cruisesom' kao jednim od strateških partnera voljnih da zajedno s preduzećem Luka Kotor ulaže u nove sadržaje kako u luci, tako i u gradu, pa očekujemo od države da nam produži koncesiju na najmanje 30 godina kako bi sve te planove mogli realizovati na opštu dobrobit cijele Crne Gore“, istaknuo je Kusovac.

Luci Kotor u svibnju sljedeće godine istječe aktualni ugovor o korištenju morskog dobra, a menadžment te rijetko profitabilne i uspješne državne kompanije nada se da će Vlada poduzeću Luka Kotor omogućiti novu koncesiju na 30 godina. Kusovac je najavio da će biti postavljene velike privezbove za kruzere duge do 300 metara, izgrađen privezni pylon, a njihovi partneri spremni su odmah uložiti i u gradnju žičare Kotor – San Đovani.

Posljednji ovosezonski veliki kruzera u luci Kotor obišao je i Predrag Jelušić, državni sekretar za turizam u Ministarstvu održivog razvoja i turizma. On je tom prilikom od zapovjednice broda, kapetanice Inger Torhauge, čuo iznimne pohvale na račun atraktivnosti Boke kotorske i kvalitete usluga Luke Kotor, ali i sugestije o tome kako bi tu ponudu trebalo još poboljšati ponajprije osiguravši velikim, 300-metarskim dugim kruzercima mogućnost za siguran privez i kontakt s obalom.

„Čestitam menadžmentu preduzeća Luka Kotor i svim subjektima uključenim u ovaj posao na rezultatima postignutim u ovoj kruzing sezoni. Kruzing obezbjeđuje produžetak glavne turističke sezone i zahvaljujući njemu našu zemlju posjećuju i turisti s emitivnih tržišta koje bi inače teško privukli 'klasičnim metodama'. Stoga dajem punu podršku razvojem planovima Luke Kotor, posebno u domenu opremanja terminalne zgrade i bolje organizacije priveza velikih brodova i komfornijeg prilaza obali njihovih putnika. Sve ovo, uz najave njihovih partnera o investiranju u kompatibilne projekte poput žičare, daje priliku da se revitalizuje i hotelska privreda u Kotoru, ali i još bolje turistički valorizuje zaleđe grada“, ocijenio je Jelušić.

Boka News

PROMOCIJA FOTOMONOGRAFIJE „HRVATSKI VJERSKI OBJEKTI U BOKI KOTORSKOJ“

U Đurićima, na Kamenarima, 27. studenoga 2014., u prepunoj crkvi sv. Ane, promovirana je fotomonografija „Hrvatski vjerski objekti u Boki kotorskoj“, autora Frana Ercegovića. Na 170 stranica oštro oko Milana Dobrilovića uvijek je bilo i prizore zdanja za koje nismo znali da postoje. Hrvatski vjerski objekti, obuhvaćeni ovom monografijom, rasprostranjeni su na cijelome teritoriju Boke kotorske. Na žalost, veliki broj ih je i u ruševnom stanju, ali i takvi prenose nam povijesni šapat tijekom stoljeća.

O monografiji su govorili novinar Miro Marušić, svećenik Roberto Tonsati, fotograf Milan Dobrilović, kao i autor Frano Ercegović.

„Vjerska kultura jednog naroda ovom monografijom dobiva na vizualnoj interpretaciji vrijednosti kroz originalni pristup prikaza crkava, zvonika, oltara, detalja, lokacija, pa i onih srušenih, zapuštenih, zaboravljenih do kojih se jedva moglo doći na teritoriju Boke kotorske“, piše u monografiji.

„Fotomonografija ‘Hrvatski vjerski objekti u Boki kotorskoj’ nedostajala je u kulturno- povijesnom nasljeđu Hrvata, kao svjetionik koji upućuje, upozorava, osvjetljava jedan identitet tijekom stoljeća, a mi svi danas smo bogatiji za jedan novi vizualni doživljaj, dijalog kroz vrijeme i sadašnjost o nama samima“, istaknuo je predstavljajući monografiju novinar Miro Marušić, autor predgovora fotomonografije.

„Ove fotografije nemaju nikakvu vezu s komercijalizacijom, one ne žele ništa prodati, želja je bila na jednome mjestu slikovno ujediniti objekte Katoličke crkve na području Boke kotorske. Autor je upravo iskoristio fotografiju kao medij kojim je na neposredniji način progovorio o sakralnom graditeljstvu naših predaka“, rekao je svećenik lokalne župe don Robert Tonsati. Moderator večeri bio je Jakša Andrić.

Izdavač monografije je NVO „Zaljev hrvatskih svetaca“ iz Kamenara, a tiskano je 500 primjeraka i svi su besplatno podijeljeni.

Projekt je realiziran sredstvima Fonda za ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore.

Sanja Crnić

PAPA FRANJO POSJETIO TURSKU

Posljednjeg vikenda u mjesecu studenome papa Franjo boravio je u ekumenskom i državničkom posjetu Turskoj.

Poglavar Katoličke crkve nakon dolaska u Ankaru posjetio je mauzolej Oca turske domovine i utemeljitelja suvremene sekularne Republike Turske te prvog predsjednika Mustafu Kemala Atatürka.

Vjerska snošljivost i borba protiv islamskih ekstremista te sirijske izbjeglice bile su glavne teme razgovora Pape i šefa turske države Recepta Tayyipa Erdogana i premijera Ahmeta Davutoglua.

U govoru pred konzervativnim islamskim predsjednikom Erdoganom Papa je istaknuo kako svi građani, bez obzira na vjeru, trebaju imati jednaka prava i dužnosti. Pozvao je na međuvjerski dijalog kako bi se ukinuli svi oblici fundamentalizma te poručio da je za zaustavljanje radikalnih islamista u Iraku i Siriji važnija borba protiv gladi i siromaštva nego vojna intervencija.

Uoči posjeta Turskoj Papa je osudio napade na vjerske manjine u Iraku i pozvao je muslimanske vođe da se jasnije distanciraju od takvih postupaka.

Drugog dana svog posjeta Turskoj Papa se pomolio u glasovitoj Plavoj džamiji u Istanbulu, a zatim je kratko bio u bazilici Aja Sofiji.

Sastao se s carigradskim patrijarhom Bartolomejom i, kako prenosi agencija AFP, napisali su zajedničku izjavu - *Molimo za mir u Ukrajini, zemlji drevne kršćanske tradicije, i pozivamo sve strane u sukobu da krenu putem dijaloga i poštovanja međunarodnog prava. Ne možemo prihvatiti Bliski istok*

Papa i Patrijarh

bez kršćana koji su ondje ispovijedali Isusovo ime 2000 godina.

Papa Franjo više puta je isticao želju za zajedništvom s pravoslavnim crkvama.

„Jedina stvar koju želi Katolička crkva i što ja tražim kao biskup Rima je jedinstvo s pravoslavnim crkvama“, rekao je Franjo.

Da bi istaknuli ozbiljnost svojih riječi Franjo i Bartolomej, koji sebe često nazivaju prijateljima, pojavili su se na balkonu sjedišta carigradske patrijaršije držeći se za ruke praćeni pljeskom male skupine vjernika.

Radio Dux

KAVARIĆ: SPOR OKO PREVLAKE NEĆE BLOKIRATI ISTRAŽIVANJA U JADRANU

Ministar ekonomije u Vladi CG, Vladimir Kavarić, izjavio je da su vlade u Zagrebu i Podgorici u stalnom kontaktu oko Prevlake i da granični spor neće blokirati istraživanje i eksploatacija nafte i plina u Jadranu, prenijeli su mediji.

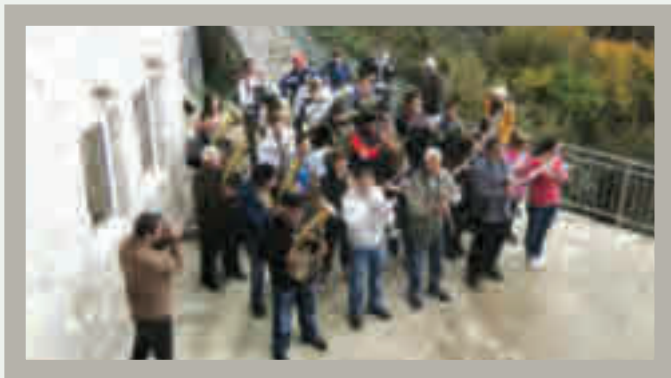
Hrvatski premijer Zoran Milanović izjavio je nedavno da je Crna Gora za istraživanja predvidjela neka područja koja „po našem dubokom uvjerenju i međunarodnom pravu“ nisu crnogorska, nego hrvatska područja.

„Mislim da će pitanje koje se odnosi na granicu s Hrvatskom biti riješeno bez blokiranja istraživanja i eksploatacije ugljovodika na obje strane“, rekao je Kavarić u intervjuu talijanskoj agenciji Agenzia Nova.

„U stalnoj smo komunikaciji s našim susjedima na nivou vlade, ministarstava vanjskih poslova i

STAZAMA GRADSKJE GLAZBE I PRVE BOKEŠKE UDARNE BRIGADE

Na putu kojim je kompletna Gradska muzika izašla iz okupiranoga grada 8. studenoga 1944. godine, da bi se priključila Prvoj udarnoj bokeškoj brigadi, i ove godine na isti datum opet je bila kolona Tivčana.

Dan kada je 19 članova Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat, noseći sa sobom instrumente, uniforme i notne zapise, izašlo iz okupiranoga grada obilježen je komemorativnim maršem od Tivta, preko Trojice do Žanjevog dola. Komemorativni marš zatim je nastavljen i stazama Prve bokeške udarne brigade preko Njeguša, Bate cucke, Trešnjeva, Gra-

hova i Risna do povratka u Tivat, koji je Prva bokeška oslobodila od njemačke vojske 21. studenoga 1944. godine.

U subotu 8. studenoga na stazama Gradske glazbe i Prve bokeške brigade bilo je više od 170 sudionika, među kojima su bili članovi Glazbeno-prosvjetnog društva, Udruženja boraca NOR-a i antifašista Tivta, Omladinskog kluba, učenici SMS „Mladost“, pripadnici Mornarice Vojske Crne Gore, planinari kotorske „Vjeverice“ i građani koji su se odazvali pozivu organizatora da uveličaju veliki jubilej.

U Žanjevom dolu priređen je koncert učenika Muzičke škole i Glazbeno-prosvjetnog društva. Izvođeni su marševi koje je GPD Tivat sviralo i 8. studenoga davne 1944. godine na oslobođenom teritoriju, a prisutne je, uz podsjećanje na slavne dane Prve bokeške brigade, pozdravio zapovjednik Mornarice Vojske Crne Gore, kapetan bojnog broda Darko Vuković. Nakon „vojničkog pasulja“ za ručak, marš je nastavljen u vozilima koje je osigurala Mornarica Vojske CG, a na stazama Prve bokeške brigade zastajalo se kod nekoliko spomenika podignutih u slavu antifašističke borbe.

Komemorativni „Marš putevima Prve bokeške udarne brigade“ organizirali su Udruženje boraca NOR-a i antifašista Tivta, Glazbeno-prosvjetno društvo Tivat i Mornarica Vojske Crne Gore.

Izvor: Pobjeda

gospodarstva”, dodao je Kavarić koji je intervju dao tijekom posjeta Italiji.

Kavarić je rekao da su crnogorska vlada i talijanska tvrtka Terna u stalnoj komunikaciji s Hrvatskom i u vezi s postavljanjem podmorskog električnog kabela u Jadranu.

Kabel od Tivta do Villanove s talijanske strane Jadrana projekt je tvrtke Terna i smatra se ključnim za pretvaranje Crne Gore u energetska čvorišta Jadrana.

„Kao partner na ovom projektu imamo čestu komunikaciju s hrvatskim Ministarstvom gospodarstva. Naišli smo na razumijevanje hrvatske strane i jedna od ruta koju je predložila Terna je odobrena”, rekao je crnogorski ministar.

„S obzirom na to da postoji još tehničkih pitanja koja treba riješiti, mi ćemo nastaviti ohrabrivati daljnju suradnju između Terne i Hrvatske”, dodao je Kavarić istaknuvši da je Crna Gora od Zagreba „dobila priznanje za ovaj strateški važan projekta na regionalnoj razini”.

Boka News

VRIJEDNA DONACIJA PRIVATNIH PRIZNANJA I PREDMETA ZA ZBIRKU POMORSKOG NASLJEĐA

Zbirka pomorskog nasljeđa Porto Montenegro u Tivtu dobila je iznimno vrijedne nove eksponate kao donaciju umirovljenoga kapetana fregate Jugoslavenske ratne mornarice iz Splita, Tomislava Draškovića.

Bivši jugoslovenski podmorničari u muzeju u Tivtu

Jovanović i Drašković s doniranim predmetima u centrali podmornice HEROJ

Čovjek koji je 1967. bio prvi, probni komandant nove, prve samostalno konstruirane i izgrađene jugoslavenske podmornice P-821 „Heroj”, a koja je danas centralni i najatraktivniji muzejski eksponat u Tivtu, Zbirci pomorskog nasljeđa poklonio je svoju uniformu koju je nosio na „Heroju”, oficirsku šapku, niz medalja i odlikovanja kojima je nagrađivan i svoju Zlatnu podmorničku značku koja je sama po sebi iznimno vrijedan predmet.

Drašković je poklonio i panel s okidačima za ispaljivanje torpeda iz krmenih cijevi s podmornice P-802 „Sava”, kojom je također zapovijedao. „Mislim da ovi predmeti pripadaju uz 'Heroja' i da je Zbirka pomorskog nasljeđa u Tivtu pravo mjesto da oni budu izloženi, da se sačuvaju i pokažu budućim generacijama”, rekao je Drašković dok mu je na vrijednoj donaciji koja personificira sve ljude koji su desetljećima služili na podmornicama zahvalio kustos tivatskog muzeja, Dražen Jovanović. On je naglasio da je za te predmete već pripremljeno adekvatno mjesto na navigacijskom stolu u centrali podmornice „Heroj”.

Predsjednik Udruženja građana „Podmorničar” iz Tivta, kapetan bojnog broda u mirovini Rajko Bulatović, rekao je da će u suradnji s Udruženjima podmorničara iz Pule, Ljubljane i Beograda biti pokrenuta veća akcija skupljanja predmeta iz osobnih zbirki bivših jugoslavenskih podmorničara i njihova predavanja muzeju u Tivtu kao mjestu koje najbolje čuva uspomene na jugoslavenske podmornice i njihove posade.

Boka News

PROMOCIJA KNJIGE „ANTIČKI I RANOKRŠĆANSKI MOZAICI S NATPISOM U HRVATSKOJ“

U crkvi svetog Pavla u Kotoru održana je 28. listopada promocija knjige dr. sc. Marije Buzov pod nazivom „Antički i ranokršćanski mozaici s natpisom u Hrvatskoj“. U knjizi se raspravlja općenito o antičkim i ranokršćanskim mozaicima vezanim uz kasnu antičku arhitekturu, nalazima antičkih i ranokršćanskih mozaika, kao i natpisima na mozaicima.

O knjizi su govorile povjesničarka umjetnosti Marija Mihaliček i arheologinja Milena Vrzić.

Na početku večeri nazočne je pozdravila povjesničarka umjetnosti Marija Mihaliček. Ona je naglasila da je živjeti u prostoru koji je svjetska kulturna baština obvezujuće za sve nas koji imamo privilegij biti okruženi najplemenitijim tragovima ljudskog duha, umjetnošću koja svjedoči kreativnosti i slavi ljepotu. Mihaliček je također istaknula da je tema mozaika u središtu zanimanja Marije Buzov, koja je i magistrirala na temu „Antički i ranokršćanski mozaici s natpisom na Istočnom Jadranu“.

„Knjiga puno šire zahvaća temu ove stare slikarske tehnike: prati rasprostranjenost mozaičkog slikarstva u vremenu i prostoru, dvojnu primjenu

ukrašavanja podnih i zidnih površina, bavi se ikonografijom, spektrom materijala i tehnikom izrade. U tom smislu je dragocjena i za poznavanje mozaičke baštine Crne Gore i čitavog prostora Zapadnog Balkana“, rekla je Mihaliček.

O knjizi Marije Buzov arheologinja Milena Vrzić je rekla: „Autorica posebnu pažnju posvećuje mozaicima. Arheološka istraživanja koja se obavljaju već stotinjak godina otkrila su višeslojni arheološki lokalitet s kontinuiranim korištenjem sakralnog prostora.“

Posjetiteljima se obratio i ravnatelj OJU Muzeji, gospodin Andro Radulović, koji je izrazio veliko zadovoljstvo što se promocija održava upravo u dvorani crkve svetoga Pavla.

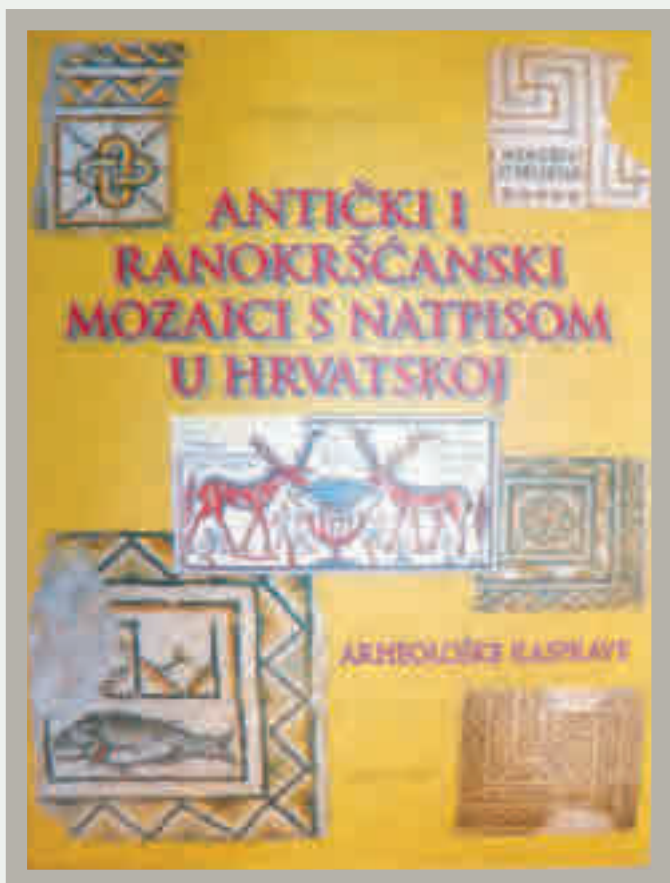
Pjesnikinja Dubravka Jovanović svojom je poezijom, kao i uvijek, nazočnima pružila jedinstveni ugođaj.

Sama autorica Marija Buzov istaknula je da je umjesto uvoda u knjizi na početku napisala tekst o mozaiku, gdje prikazuje mozaik općenito, kao i o mozaike u Crnoj Gori i u regiji.

U svom izlaganju „O umjetnosti mozaika“ Buzov je rekla da pravi mozaik počinje u četvrtom stoljeću prije Krista i da su mozaici višebojni. Autorica je nazočnima također predstavila ovu vrstu umjetnosti i objasnila zbog čega je upravo ova vrsta umjetnosti zaokupila njezinu pažnju.

U glazbenome dijelu programa profesorica flaute Angela Mijušković svojim nastupom uveličala je večer.

Izvor: Radio Dux

OD KVARNERA PA DO LIJEPE BOKE

U prepunoj dvorani Centra za kulturu „Nikola Đurković“ 29. studenoga održan je četvrtu godinu zaredom koncert „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“, u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva i vokalno-instrumentalnog sastava „Lungomare“.

Medijatorica večeri, kotorska pjesnikinja Dubravka Jovanović, u svom prepoznatljivom i poetičnom stilu pozdravila je nazočne i najavila goste večeri.

U ime organizatora zahvalila je sponzorima: Općini Kotor, Turističkoj organizaciji Kotor i mnogim drugima, kao i medijskim pokroviteljima: Radio

Ono što je publiku posebno oduševilo je nastup poznatog tenora i prvaka Riječke opere, Voljena Grbca, koji je otpjevavši neke autorske, a i dobro poznate skladbe dobio buran pljesak. On je u obraćanju publici otkrio da prema Kotoru gaji veliku ljubav te što ga je potaknulo da pripremi fotomonografiju Kotora, koju je planirao izdati uoči Tripundana, a koju će najprije promovirati u Rijeci, najvjerojatnije na riječkome Korzu.

Lungomare je u svome jednosatnom nastupu izveo i dio programa na talijanskome jeziku, iska-

Duxu, Radio Kotoru, Radio Skali, Radio Tivtu i Kotor TV-u.

Kotorska ženska klapa „Incanto“ otvorila je ovu glazbenu večer te kao i uvijek genijalnom izvedbom obrađenih hitova hrvatske glazbene scene oduševila slušatelje.

Gost večeri bio je također kotorski pop pjevač, Zoran Dragović.

zavši tako poštovanje gostima iz Italije koji su, uz domaću publiku, uživali u koncertu. Na kraju večeri note poznate skladbe Maje Perfiljeve „Bokeljska noć“ otpjevali su sudionici koncerta zajedno s publikom.

Radio Dux

PROSLAVA BLAGDANA SV. NIKOLE U BAZILICI- KATEDRALI SV. TRIPUNA

U subotu, 6. prosinca 2014. godine, svečano je proslavljen u Kotorskoj biskupiji blagdan svetoga Nikole biskupa koji je na poseban način zaštitnik djece i pomoraca. Svečano je bilo u Perastu, na Prčanju, Krašićima, Pokriveniku, Đurićima i Kotoru, kao i u ostalim župama. Osobito svečano bilo je u kotorskoj bazilici-katedrali svetoga Tripuna, gdje su služili don Ante Dragobratović i fra Filip Karadža.

Sveti Nikola i anđeli s poklonima

Don Ante je održao i prigodnu propovijed. Nakon euharistijskog slavlja, koje su pjesmom uveličali dječji pjevački zbor *Sveti Tripun* i prigodni župni zbor, uslijedio je susret svetoga Nikole s učenicima koji pohađaju vjeronauk i ostalom djecom, uz prigodni program koji su osmislili vjeroučiteljica s. Dragica Kuštre i župnik.

Vjernici na svetoj misi

Nastupio je mandolinski orkestar *Tripo Tomas* Hrvatskoga građanskog društva, ministranti, djeca u bijelom s anđeoskim krilima, članovi Bokeljske mornarice koji su čuvali počasnu stražu kraj oltara svetoga Nikole, recitatori i Toni Glasnović u ulozi svetoga Nikole. Sudjelovalo je više stotina djece, među kojima i stotinu polaznika vjeronauka u Kotoru. Na kraju susreta, u predbožićnom ozračju kojemu su pridonijeli članovi mandolinskog orkestra, djeci je podijeljeno 250 prigodnih poklona. Na svetoj misi u katedrali nazočili su predstavnici Konzulata RH, HGDCG, Bokeljske mornarice, Pomorskoga muzeja te mnogobrojni pomorci i njihove obitelji. Unatoč lošem vremenu i stalnoj kiši, pravoj bokeljskoj južini, sveti Nikola pokazao je koliko je njegov kult snažno prisutan u Kotoru i cijeloj Boki te da se tradicija njegove proslave iz onih njegovih pet crkava koje su postojale u gradu sačuvala danas u kotorskoj katedrali. Iz godine u godinu ta tradicija sve više raste, a sudjelovanje mladih i djece razveseljuje starije, koji su im tu tradiciju i prenijeli. Čitav događaj vezan uz blagdan svetoga Nikole podsjeća nas da je čovjekova konačna sudbina onkraj ovoga životnoga vela i to u zajedništvu s članovima nebeske crkve, gdje će ovozemaljski darovi biti zamijenjeni najvećim darom gledanja Boga kakav on jest i kakvoga je sveti Nikola naviještao i svjedočio. Živio sveti Nikola, Terra marique gloriosus – Na kopnu i moru slavan!

Dječji pjevački zbor Sveti Tripun

Kandidiranje projekata

Društvo je kandidiralo najaktualnije projekte na raspisane natječeaje Opštine Kotor, Opštine Tivat, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Crnoj Gori, Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Ministarstva financija Crne Gore.

18.10.2014. Boje, zvuci, okusi i mirisi Hrvatske

Podružnica Podgorica Hrvatskoga građanskog društva 18. listopada 2014. upriličila je treću u nizu manifestacija u sklopu projekta „Boje, zvuci, okusi i mirisi Hrvatske u Podgorici“. Ovoga puta oko 150 posjetilaca imalo je priliku uživati u bojama Istre i Kvarnera preko video prezentacije koju je pripremio član Društva Rodoljub Delin, dok je muzički ugođaj upotpunio kotorski vokalno-instrumentalni sastav „Lungomare“. Za okuse i mirise pobrinulo se ljubazno osoblje hotela „Premijer“, gdje je održana manifestacija, a iz njihove kuhinje su i izašle i sve ukusne delicije pripremljene po receptima domaćica, članica Društva. Dr. Svjetlana Zeković, predsjednica Podružnice, u svome pozdrav-

nom govoru istaknula je značaj ovog projekta za hrvatsku dijasporu u Podgorici, a koji je realiziran uz financijsku pomoć Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore. Među uzvanicima bio je prisutan veliki broj članova HGD-a iz Podgorice, Tivta, Bara, ministrica u Vladi Crne Gore, gđa Marija Vučinović, predsjednik HNV-a Zvonimir Deković, don Janez Mirtek, predstavnici makedonskoga, srpskoga i slovačkoga veleposlanstva, predstavnici glavnoga grada, Fonda za manjine, liječnici, književnici i mnogobrojni gosti iz političkog, kulturnog i javnog života Podgorice.

14.10.2014. Sastanak Upravnog odbora Društva

XIII. sjednica Upravnog odbora bila je posvećena problemu prostora za rad Društva u svijetlu najnovije odluke Komisije za poslovne prostore Opštine Kotor, kojom je Društvo dovedeno u bezizlaznu situaciju. Dogovoreno je da se zatraži prijem, kako kod lokalnih rukovodnih struktura, tako i na državnom nivou, kao i kod odgovarajućih institucija Republike Hrvatske. Također su razmatrane aktivnosti između dvije sjednice i planirane do kraja godine.

6.11.2014. Prijem kod Predsjednice Opštine Kotor

Predsjednica Opštine Kotor, Marija Maja Čatović, primila je izaslanstvo HGD CG, Mirka Vičevića, predsjednika i Tripa Schuberta, člana UO, na razgovor u vezi nalaženja rješenja i prostorija za rad Društva. Razgovoru je prisustvovao i direktor Direkcije za izgradnju Kotora, Ivo Magud. Iznalazeći modalitete rješenja ovog akutnog problema s kojim se Društvo suočava od svog osnutka, dogovoreno je da se ide s inicijativom pred odbornike lokalnog parlamenta o proglašenju Društva od posebnog interesa za Opštinu Kotor, uz mogućnost dodjele adekvatnog prostora za rad.

10.11.2014. Posjeta predsjednika HNV

Predsjednik Hrvatskog nacionalnog Vijeća Zvonko Deković, posjetio je Hrvatsko građansko društvo Crne Gore i razgovarao s Mirkom Vičevićem, predsjednikom i Tripom Schubertom, članom UO o aktualnim pitanjima veza-

nim za rad Fonda manjina i raspodjeli sredstava, neopravdanog kašnjenja raspodjele sredstava Državnog ureda za Hrvate van R. Hrvatske preko Veleposlanstva u Crnoj Gori, o problemu prostora za rad Društva i o predstojećim aktivnostima HNV.

11.11.2014. Izdavačka djelatnost HGD CG bogatija za još jednu knjigu

Iz tiska je izašla knjiga „Hrvati u Crnoj Gori na početku trećeg milenijuma- demografske i identitetske karakteristike“, autora prof. dr. Milenka Pasinovića. Autor ovog interesantnog izdanja ne bavi se demografskim kretanjem hrvatske populacije u Crnoj Gori kao isključivo statističkom kategorijom, već i njenim identitetskim karakteristikama, kao i uzrocima i posljedicama njenog izumiranja po kulturno naslijeđe koje baštini ova manjinska zajednica.

**12.11.2014.
Posjet predsjednika NZCH**

U Kotoru je boravio dr Radomir Pavičević, predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i razgovarao s čelnicima HGD

CG, Mirkom Vičevićem, predsjednikom, Danijelom Vulović, tajnicom i Tripom Schubertom. Razgovaralo se o zajedničkim projektima u narednom periodu.

**15/17. 11. 2014.
Gostovanje u Požegi**

Na poziv KZU „Vila Velebita“ iz Slavonske Požege, održan je cjelovečernji koncert u gradskom kazalištu uz sudjelovanje ženske klape „Bisernice Boke“, mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“, prof. Korđić-violinistkinje i prof. Jokovića na gitari.

**21.11.2014.
Nastup mandolinskog orkestra
na Dan Opštine**

Na završnici svečane sjednice Opštine Kotor u muzičkom dijelu sudjelovao je i dječji mandolinski sastav HGD CG „Tripo Tomas“ i uz pratnju dječjeg zbora muzičke škole „Vida Matjan“ odsvirao kotorsku baladu, nezvaničnu himnu Kotora.

29.11.2014.
Koncert
„Od Kvarnera pa do lijepe Boke“

U prepunoj dvorani Centra za kulturu „Nikola Đurković“ održan je tradicionalni koncert pod nazivom „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“ u povodu Dana Opštine Kotor, u organizaciji HGD CG i benda „Lungo Mare“ iz Kotora. Gosti večeri su bili Voljen Grbac, tenor i prvak Riječke opere, uz pratnju maestra Vladimira Babina iz Rijeke, ženske klappe „Incanto“ i Zorana Dragovića. Voditeljica programa je bila Dubravka Jovanović.

30. 11. 2014.
Koncert zbora
sv. Cecilija u Tivtu

U organizaciji Podružnice HGD CG- Tivat, HKD „Sveti Jeronim“ iz Bara, Hrvatskog nacionalnog Vijeća, održan je u Tivtu koncert župnog zbora „Sv.

Cecilija“ iz Jelse na otoku Hvaru. Goste su na ulazu dočekali članovi folklornog ansambla HNV-a u novo pristiglim nošnjama. Medijatorica večeri bila je Ana Šarčević, profesorica hrvatskog jezika. Zbor je izveo 12 skladbi sakralnog i pučkog karaktera.

Među nazočnima su bili: predsjednica HGI-ja i ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović; predsjednik HNV-a Crne Gore Zvonimir Deković; predsjednik OOHGI-ja Ilija Janović; predsjednica tivatske podružnice HGD-a Ljerka Sindik; predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“ Adrijan Vuksanović; član UO HGD-a Crne Gore Tripo Shubert; voditeljica splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika Branka Bezić Filipović; predsjednik NVO-a Galaxy Erfat Mulić, kao i svećenici Kotorske biskupije.

01.12.2014.
Posjeta voditeljice HMI-Split

Branka Bezić Filipović, voditeljica odjela HMI u Splitu i Lenka Gospodnetić, novinarka „Slobodne Dalmacije“, posjetili su središnjicu HGD CGH u Kotoru i s Tripom Schubertom razgovarali o planovima za iduću godinu i o položaju Hrvata u Crnoj Gori, odnosima hrvatskih Institucija prema autohtonim Hrvatima u Boki kotorskoj i dijaspori u drugim gradovima.

03.12.2014.
Posjet Slavena Luštice

Slaven Luštica, sin proslavljenog igrača NK „Hajduk“ u razgovoru s Tripom Schubertom dogovorio promociju nove monografije „Hajdukova 71.“, autora Maria Grabera. Promocija je predviđena za prvi kvartal 2015. godine uz suorganizaciju povjerenstva Hajduka u Tivtu.

06.12.2014.
Proslava sv. Nikole

Povodom blagdana Svetog Nikole biskupa – zaštitnika djece i pomoraca, u kotorskoj bazilici – katedrali svetog Tripuna održana je svečana sveta misa za sve žive i mrtve pomorce, a zatim prigodan program u kojem su učestvovali vjeroučenici i djeca.

Pjevao je dječji zbor „Sveti Tripun“ i zbor kotorske katedrale, a nastupio je i mandolin-ski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“.

06.12.2014.
Skupština NVO Koalicijom do cilja

U Podgorici je održana skupština koalicije „Saradnjom do cilja“. Na skupštini je usvojen finansijski izvještaj za 2014 godinu i Plan rada koalicije za 2015 godinu. Također je usvojena odluka o plaćanju članarine i njenom iznosu. Članarinu će NVO članice ove koalicije plaćati, kako bi financirali rad Koalicije ka ostvarenju zajedničkih ciljeva.

Nakon diskusije o Modelu Odluke o financiranju projekata NVO u lokalnim samoupravama, zbog kompleksnosti u važnosti teme, odlučeno je da svaka NVO članica koalicije pismeno dostavi prijedloge i primjedbe na ponuđeni model. Ove primjedbe i prijedloge će Upravni odbor koalicije razmotriti i predložiti svim lokalnim samoupravama u Crnoj Gori, kao model za financiranje NVO iz sredstava lokalne samouprave.

Skupštini je u ime HGDCG prisustvovao Marín Čaveliš.

Dvadeseti jubilarni Forum manjina

Ovogodišnji Matičin Forum okupio je jedanaest čelnika manjinskih hrvatskih asocijacija iz sedam europskih država koji su nakon jednodnevne rasprave, uz potporu predstavnika domovinskih nadležnih ministarstava i institucija, donijeli konstruktivne zaključke.

Stručni skup koji dvadeseti put organizira Hrvatska matica iseljenika okupio je 14. studenoga u Zagrebu predstavnike hrvatskih manjinskih zajednica iz Crne Gore, Italije, Mađarske, Makedonije, Slovačke, Slovenije i Srbije, kao i predstavnike nadležnih državnih tijela i institucija Republike Hrvatske. Izostali su, na žalost, predstavnici hrvatske manjine iz Austrije i Rumunjske.

Tema ovogodišnjeg skupa je: Hrvatska kulturna baština je i kulturna baština hrvatskih manjina u europskim državama – kako Republika Hrvatska može pridonijeti njezinom očuvanju.

Glavni uvodničar i moderator skupa bio je dr. sc. Mario Bara, asistent u Institutu za migracije i narodnosti u Zagrebu. Radni dio programa bio je posvećen mogućnostima i izazovima očuvanja kulturne baštine hrvatskih manjina iskazom predstavnika manjinskih zajednica i raspravom svih sudionika skupa.

Pozdravne riječi okupljenima uputio je Marin Knezović, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika. Zatim su se nazočnim sudionicima jubilarnog Forum obratili Milan Bošnjak, načelnik Sektora za provedbu programa i projekata Hrvata izvan RH i Vladimir Lončarević, pomoćnik savjetnika predsjednika Republike za unutarnju politiku.

O proteklih 20 godina održavanja Forum hrvatskih manjina govorila je Marija Hećimović, rukovoditeljica

Odsjeka za autohtone hrvatske manjine HMI-ja.

Svoja viđenja problema zaštite, valorizacije, ubaštinenja i prezentacije materijalne i nematerijalne kulturne baštine dali su Tomislav Žigmanov, Petar Antunović, Radoslav Janković, Antonio Sammartino, Franjo Ipša, Mišo Hepp i Zvonimir Deković.

Skupu su se obratili i saborski zastupnik Ante Babić, član Odbora za Hrvate izvan RH i Ranka Saračević Wurt iz Ministarstva kulture RH.

Nakon izlaganja uslijedila je konstruktivna rasprava u koju su se uključili manjinski i domovinski Hrvati Marin Knezović, Zvonimir Deković, Tomislav Žigmanov, Ivan Guban, Petar Antunović, Radoslav Janković, Josip Forjan, Irena Miholić, Jadranka Grbić Jakopović, Kuštra i Vesna Kukačević.

Sudionici Forumu u Zagrebu bili su Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore iz Tivta, Antonio Sammartino, predsjednik Zaklade „Agostina Piccoli“ iz Italije, Mišo Hepp, glasnogovornik Hrvata u mađarskome parlamentu i Ivan Guban, predsjednik Hrvatske državne samouprave iz Budimpešte, zatim Franjo Ipša, predsjednik Zajednice Hrvata u Makedoniji iz Skoplja, Radoslav Janković, predsjednik Hrvatskoga kulturnog saveza u Slovačkoj, Marija Broszova, potpredsjednica Hrvatskoga kulturnog saveza

u Slovačkoj iz Hrvatskoga Jandrofa, Petar Antunović, predsjednik Saveza hrvatskih društava u Sloveniji iz Ljubljane i Ivo Tijan, predsjednik IO Hrvatskog društva Ljubljana, Darko Sarić Lukendić, predsjednik Izvršnog odbora Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine i Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice.

Državna tijela i institucije RH predstavljali su predstavnici Ureda predsjednika RH, Hrvatskoga sabora, Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Ministarstva kulture, Državnoga ureda za Hrvate izvan Hrvatske, Ravnateljstva dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu, HAZU-a, Hrvatskoga instituta za povijest, Instituta za etnologiju i folkloristiku, Instituta Ivo Pilar, Instituta za migracije i narodnosti, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Gradskoga zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode i NSK. Pozivu na Forum odazvali su se i veleposlanica Republike Makedonije u RH, predstavnici Veleposlanstava Austrije i Mađarske te Veleposlanstva RH u Beogradu.

Ovogodišnji 20. forum okupio je jedanaest čelnika manjinskih hrvatskih asocijacija iz sedam europskih država koji su nakon jednodnevne rasprave donijeli zaključke.

Tekst: Diana Šimurina-Šoufek;
Fotografije: Snježana Radoš

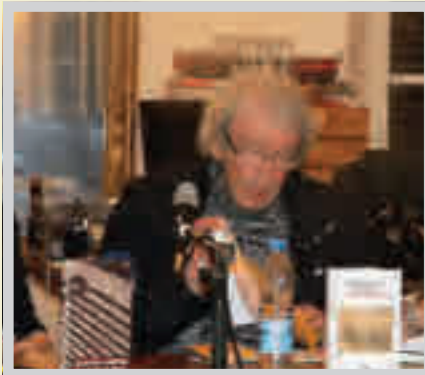
Veličanstvena dubrovačka noć

U Dubrovniku je 29. sudenoga održana pjesnička večer Mladena Lompara pod nazivom

„23 godine poslije“. U punoj čitaonici Narodne knjižnice Grad okupili su se mnogobrojni ljubitelji Lomparove poezije i poštovatelji njegova lika i djela, pokazujući da ne zaboravljaju njegovu hrabrost i protivljenje napadima na Dubrovnik.

Na početku večeri nazočnima se obratila Vesna Čučić, ravnateljica Dubrovačkih knjižnica i predsjednica Matice hrvatske - ogranak Dubrovnik. Ona je pozdravila cijenjenoga gosta s Cetinja i poželjela mu dobrodošlicu.

Nakon nje nazočnima se obratio Adrijan Vuksanović. On je, uz ostalo, rekao: „Mladen je pristupačan čovjek. Ali, njegova poezija nije pristupačna i potvrđuje da je umjetnost elitistička. Zbog čega je Mladen veliki pjesnik? Čitajući njegovu poeziju iznenada postajete svjesni da vas je nježno uveo u prostor transcencije, da se iznad toga trošnog znakovlja, koje on vješto upotrebljava u svojoj kreaciji, i prizora koje stavlja pred Vas, nazire viša stvarnost. Njegove pjesme samo su diskurs s tom stvarnošću. Mladen je pjesnik s kojim se ne pregovara. On vam ponudi misao koju ne možete odbiti. Poezija, kao i sama umjetnost, mora biti metafizička, inače je kič i šund. Mladen svojom osobnošću, unoseći svoje specifičnosti, stvara iz pozicije eshatona. Zbog toga u pojedinim trenucima ili, pak, razdobljima pravi umjetnik biva često odbačen, oklevetan i ugrožen, krećući se ponekad i na ivicama tragike. Onda nije čudno, već je sasvim prirodno, da ratnih, histeričnih, devedesetih godina Mladen Lompar bude ona manjina u Crnoj Gori koja

trpi i riskira zemaljsko postojanje, štiteći ugroženu hrvatsku zajednicu i protiveći se ratnom pohodu na Dubrovnik.”

Aleksandra Vuković rekla je obraćajući se nazočnima: „Zahvaljujem na gostoprimstvu i mogućnosti da Mladen Lompar poslije 23 godine ponovo bude među vama, s tim što je on s vama i uz vas bio vazda, sve vrijeme ovog njegovog fizičkog odsustva iz ovoga grada. Marina Cvetajeva je govorila da očaranje prethodi iskustvu i da se neki pjesnik zavoli prije nego što se susretne s njegovom poezijom odnosno da je vaša unutrašnja konstelacija spremna za njegove stihove. Tako je bilo i sa mnom. Ja sam i prije nego što sam počela studirati Mladenovu poeziju voljela njegovu otmenost i njegove prkosne strofe. Ono što je karakteristično za zbirku poezije Balsamovana kletva jeste da prošla njena granica započinje obraćanjem muškom prijatelju. Taj muški prijatelj se nalazi u publici. On

se zove Mijo Popović. A zaokružuje se obraćanjem ženskom prijatelju, ili posveta Vesni Vičević. U poeziji Mladena Lompara uvijena je ukletost crnogorske ženskosti. Stihom je balsamovan ženski glas, da mu se produži trajanje i osvešta tišina. U horizontalu svakoga stiha utkana je vertikala bola ženskog čeljadeta koje se, u dodiru sa Crnom Gorom, lomilo o njenu istoriju i sadašnjost ostavši joj odana slovom, vezom, zakletvom ili žrtvom. Najčešće žrtvom.”

Nela Savković Vukčević u svom razmatranju rekla je: „U razgovorima i predgovorima često se naglašava otmenost Mladena Lompara - otmenost njegove poezije i pojave. Saglasna sam, i potpunije razumijem tu vrlinu kroz Geteovu sentenciju - Svi koji su otmeni, otmeni su u svojoj duši. Na moju zapitanost o tajni poezije Mladena Lompara jedini prihvatljiv odgovor nalazim u krilatici - Ruža je bez zašto.

Kada razgrnemo guste velove slutnje i aluzije, kada potražimo pjesnika, kao što on u vrijeme 'mačeva i vračeva' pronalazi ženu, možemo reći da Mladen Lompar diegetički pretapa dokument i maštu, da od istorije uzima kraljice, princeze, vladare, kaluđere, a vraća ljude koje je svojom duhovnom alhemijom oplemenio, oživio ih tumačenjem, izmišljenim tekstom, dodatom emocijom, pa tako postao umjetnik koji ima moć da -nastavlja prošlost, a ne samo daje prikazuje (Stendal). Pričanjem i pjevanjem Lompar kreira hibrid koji bi potvrdio slavnu Danteovu misao da je - poezija retorička fikcija prenesena u muziku. Za one koji ispovijedaju ljubav prema Aligijeriju neka bude rečeno da ga Lompar smatra svojim pretkom."

Nakon Nele Savković Vukčević publici se obratio Pavle Goranović:

„Mladen Lompar je onaj čiji se glas već desetljećima mimoilazi sa tokovima crnogorskog pjesništva. Onaj koji zna da je svaka knjiga u sjećanju zapisana. Pustolov po misteroznim predjelima naše prošlosti, zatočenik mediteranskih tajni, melanholični cetinjski 'pustinožitelj', vjernik apokrifa i uspomena. Davno ucrtane stihove on kao da restaurira, sa saznanjem da su nekada doživljeni ili da ih tek treba doživjeti. Istovremeno, u njegovim pjesmama ožive i ta vremena

pa atmosfera poprima mistični dah neposrednog svjedočanstva. Jednostavno, sve se smješta u taj jedinstveni Lomparov osjećaj prošlosti. Od prve knjige do 'Balsamovane kletve', Lompar nas uvjerava da pjesnik sam određuje znakove svog nasljeđa. A samim izborom uvijek nas iznenađuje. Njegovo literarno porijeklo vrijedi tražiti u atmosferi sredozemne svjetlosti, onim stranicama koje ispisuju recimo moderni pjesnici Grčke ili juga Italije. Njegove knjige ne bi mogle biti napisane da se nije prebiralo i po sopstvenoj svijesti i snovima. Morao se, naime, pronaći neki upotrebljiv isječak sjećanja, potom ga, poput kamena, obraditi i načiniti tekst. Tako radi Mladen Lompar. Njemu kao da iz neke druge stvarnosti periodično pristize po jedna tabula rasa, po jedan djelić nekog lapidarija, poneko slovo iz nekog drevnog spisa kojemu se prvo mora dati otisak ličnog, potom ga prevesti na današnji jezik i prilagoditi ga novoj formi, napokon i osavremeniti. On zna da su nam riječi date - na nama je samo da osmislimo njihov red. Zato onaj strašni uzvik - Samo riječi dijele vlast s tobom, Gospode - dobija nevjerovatan odjek".

Na kraju, riječju i stihom obratio se i sam pjesnik. On se u emocionalnom govoru prisjetio svog kuma Vita Nikolića koji je također izrazio bol i sram zbog pohoda na Dubrovnik te je ista-

knuo: „Zastidio se za sve nas što smo tražili oprost s Cetinjskog trga. I evo, večeras, nasred Dubrovnika, ja to opet radim. Zahvaljujem svima vama, posebno mojim dragim Hrvatima iz Donje Lastve, privrženim ljubiteljima poezije koje smo imali čast večeras slušati." Lompar je u nastavku čitao svoju poeziju iz još neobjavljene zbirke.

Ovu veličanstvenu dubrovačku noć u glazbenome dijelu programa uveličao je mladi gitarist Lovro Barišić, dok je Nila Miličić Vukosavić oduševila interpretacijom Lomparovih stihova.

Među mnogobrojnom publikom bili su i Marija Vučinović, ministrica u Vladi Crne Gore i predsjednica Hrvatske građanske inicijative, Ljerka Dragičević, zastupnica HGI-ja u crnogorskoj Skupštini, Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i Ilija Janović, predsjednik tivatskog HGI-ja. Posebna je radost bio susret s potomcima velikog pjesnika i mučenika Vjenceslava Čičeka, s Karmelom i Srećkom Čičekom.

Organizatori pjesničke večeri Mladena Lompара „23 godine poslije" bili su Dubrovačke knjižnice, Matica hrvatska - ogranak Dubrovnik, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore i Hrvatska krovna zajednica Dux Croatorum.

Posjet Republici Hrvatskoj

Predstavnici hrvatske nacionalne manjine iz Crne Gore: Marija Vučinović, predsjednica Hrvatske građanske inicijative i ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore; Ljerka Dragičević, zastupnica u Skupštini Crne Gore na listi Hrvatske građanske inicijative i Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog

vijeća Crne Gore, posjetili su proteklog tjedna Republiku Hrvatsku te se tom prigodom sastali s predstavnicima iz političkog života koji znatno utječu na djelovanje i rad hrvatske manjine u Crnoj Gori.

Prvog dana posjetili su Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske gdje su ih primili Daria Krstičević,

predstojnica Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kao i Milan Bošnjak, načelnik Sektora za provedbu programa i projekata Hrvata izvan Republike Hrvatske, sa suradnicima.

Predstavnici hrvatske manjine sastali su se i s predsjednikom Vlade Republike Hrvatske, Zoranom Milanovićem.

blika Hrvatska može pridonijeti njezinom očuvanju“.

Na skupu je u ime hrvatske zajednice u Crnoj Gori sudjelovao predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, Zvonimir Deković. Uvodno izlaganje o temi Foruma održao je dr. sc. Mario Bara, asistent u Institutu za migracije i narodnosti, koji je ujedno i moderirao skupom.

Nakon toga svi su sudjelovali u raspravi te su predstavnici hrvatskih manjina izložili svoja stajališta.

Nakon poslovnih sastanaka održan je i susret s predsjednikom Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809 - podružnica Rijeka, Tomislavom Brguljanom i dr. sc. Vandom Babić sa zadarskoga Filozofskog fakulteta.

Dolazak u Hrvatsku predstavnici hrvatske nacionalne manjine iskoristili su za susret s književnikom Velimир Viskovićem i Mani Gotovac, poznatom kazališnom redateljicom. Razgovaralo se o mogućoj suradnji i projektima vezanim uz promociju nekih novih književnih izdanja.

Ljerka Dragičević, zastupnica u Skupštini Crne Gore na listi Hrvatske građanske inicijative, posjetila je saborski Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Svi sastanci ispunili su očekivanja predstavnika hrvatske nacionalne manjine. Ovo je bila jedinstvena prilika da se predstavi rad zajednice hrvatske manjine, koja je uvijek otvorena za maksimalnu suradnju. Izražena je također želja za što bržim ulaskom Crne Gore u EU, što bi za Hrvate kao manjinu u Crnoj Gori imalo velikog značaja. Svi sastanci pomno su pripremljeni, što je rezultiralo da predstavnici hrvatske nacionalne manjine budu primljeni na najvišoj razini.

ćem, te ga izvijestili o aktivnostima koje provode u Crnoj Gori i pitanjima koja se tiču Hrvata u Crnoj Gori. Izrazili su zadovoljstvo naporom Republike Hrvatske da pomogne hrvatskoj manjini koliko je to u mogućnosti. Osobito su naglasili važnost osnivanja Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske kao središnjeg tijela.

Predsjednik Vlade Zoran Milanović istaknuo je da će Vlada Republike Hrvatske nastaviti pružati potporu hrvatskoj nacionalnoj manjini u Crnoj Gori. Ovom prigodom sastanku je nazočila i Daria Krstičević, predstojnica Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Tajnik Danilo Ivezić je u ime Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvat-

skoj ugostio predstavnike hrvatske nacionalne manjine.

Zahvaljujući Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske i Vijeću crnogorske nacionalne manjine Zagreba Knjižnica „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi bogatija je za nekoliko vrijednih izdanja.

Hrvatska matica iseljenika organizirala je stručni skup Forum hrvatskih manjina na kojemu su se okupili predstavnici hrvatskih manjina iz Crne Gore, Italije, Mađarske, Makedonije, Slovačke, Slovenije, Srbije, kao i predstavnici nadležnih državnih tijela i institucija Republike Hrvatske. Tema ovogodišnjeg skupa je bila: „Hrvatska kulturna baština je i kulturna baština hrvatskih manjina u europskim državama - kako Repu-

GRADITELJI KULTURNOG I TRADICIONALNOG LICA HERCEG NOVOGA

Dušu jednoga grada čine ljudi. Mali, veliki, obrazovani ili ne. Svatko na svoj način unio je svjesno ili nesvjesno po zrno ljubavi, znanja, škerce, originalnosti, kulture ili vizije u život našega „malog mista“. Povijest je diktirala tempo i način demografskog kretanja stanovništva. Naseljavanja i raseljavanja donosila su različite kulture te obične i neobične ljude u Herceg Novi tako da su desetljećima i Hrvati ostavljali svoj trag mlađim generacijama u naslijeđe, oblikujući društvenu sliku koja je temelj današnjem kulturnom imidžu grada.

Pothvat vrijedan pažnje i priznanja

Piše:

Sanja Crnić

Fotografije:

Milan Dobrilović

Kada pomislim na Antona - Tonija Ivičevića, svaki put se sjetim Williama Wallasa kako se do posljednjeg atoma svoje snage bori i ne odustaje. Mislim da je Tonijeva borba s dvometarskim valovima na sjeveroistoku otoka Mamula bila upravo takva, i upravo sada ću tu fantastičnu priču podijeliti s vama.

Dana 27. kolovoza 2013., što i nije tako davno bilo, oko 16h, Boku je zahvatilo veliko jugo. Dok su Novljani trkom tražili

William Wallas je dugokosi škotski junak iz 13. stoljeća opjevan u filmu Braveheart Mela Gibsona. U hrabrom srcu jednoga takvog junaka bilo je ljubavi koliko i snage da se suprotstavi nemirnome moru života u Škotskoj i bori za svoju ljubav: čovjeka. Jednoga takvog junaka imamo i mi. Njegovo područje djelovanja su Boka i Herceg Novi. Njegov vijek je sada, a junaštvo vječno.

zaklone i spas od nekontrolirane kiše i vjetrova u naletima, nisu ni slutili da se na moru događa prava drama.

Na obali otoka Mamule našla se zarobljena deveteročlana obitelj Đorđević iz Zemuna: djed Miroslav, sinovi Vladimir i Andrija, snaha Suzana i unučad: Jana, Dunja, Tara, Aleksandar i Nikola.

Neiskusni u tumačenju znakova čudljivog mora, otisnuli su se iz Bigova na jednodnevni izlet barkom. Vezavši barku za pontu, popeli su se skoro svi u razgledanje Mamule. U barci je ostao samo djed Miroslav da pričuva stvari i barku od eventualno lošeg vezivanja. Dok su mlađi članovi obitelji obilazili tvrđavu na otoku, djed se

More i barka, Tonijeve velike ljubavi

iznenada suočio s iznenadnom vodenom stihijom. Visoki valovi, od oko dva metra, koje nisu mogli spriječiti vezovi, bacili su plastičnu pasaru na stijene i prepolovili je. Djed Miroslav, i sam bačen na stijene, jedva se borio s valovima da ga ne odvuče. Pomoć nije mogao dobiti. Huk valova i udaljenost od obale učinili su da je više od pola sata bio zarobljen, onako izguben, na stijenama. Čak i kada se obitelj Đorđević spustila s tvrđave na obalu, nisu bili od velike koristi.

Mladi Hercegovljanin Toni Ivičević priprema se sa svojim prijateljem Zvezdanom Cvijovićem loviti ribu pendulavanjem. No, izlazeći iz zaljeva ka Mamuli, shvatio je da je to nemoguće zbog nevremena koje je tek počelo.

Dok se približavao otoku, prvo što je ugledao bile su osobne stvari obitelji Đorđević rasute po površini mora, koje još nisu potonule. Uz samu obalu nalazila se olupina plastične pasare, a neda-leko od nje djed Đorđević koji se grčevito drži sa stijenu, do pola u vodi, u šoku, izguben, krvav i išiban vjetrom, boreći se za vlastiti život. Njegovi su ga sinovi pokušavali izvući na

sigurno, ali u tome ne uspijevaju. Tada „William Wallas našeg doba“ stupa na scenu. Uskače u vodu i ubrzo uspijeva djeda i sinove izvući na stjenovitu obalu.

Mobilnim telefonom Toni je nazvao policijsku Plovnu jedinicu. Gumeni čamac Plovne jedinice, s dva člana posade, našao se na mjestu nesreće za tili čas.

Toni, koji je i sam obučeni spasilac, obuva peraje i ru-

kovodi akcijom spašavanja. Nevjerojatan mladi čovjek, jednog po jednog člana obitelji Đorđević prima u svoje naručje, naslanja na prsa i suprotstavljen valovima od dva metra, snagom vlastitih mišića, prelazi razdaljinu od oko 20 metara, koliko su njegova barka i gumeni patrolni čamac bili udaljeni zbog sigurnosnih razloga (da ih valovi ne razbiju o obalu i ne završe baš kao barka Đorđevića) te prvo djetu pa ostale podiže na gumeni patrolni čamac. Jedan od članova posade prihvaćao je nesrećene, dok je drugi kormilario čamcem, držeći pristojnu udaljenost od obale. To isto radi i Tonijev prijatelj Zvezdan kako bi sačuvao barku pa je Toni bio prepušten sam sebi, svojoj snazi i umijeću u borbi s valovima. Ubrzo su svih devet članova obitelji Đorđević bili na sigurnome. Uz njih, izvukao je iz mora i stvari koje nisu potonule, a na kraju i motor s njihove barke. Nevrijeme se sve više pogoršavalo, ali obitelj Đorđević bila je zbrinuta u patrolnome čamcu Plovne jedinice. Da se nije pojavio

Sa sestrama Željkom i Anitom i majkom Bebon

Toni, ne smijemo ni pomisliti što bi se dogodilo deveteročlanoj obitelji Đorđević, koji nisu mogli doznati pomoć jer su im mobiteli završili na dnu mora.

„William Wallas našeg doba“ nije koristio vještinu mača i koplja, nije se borio protiv neprijatelja. Njegovo oružje bila je vještina spašavanja i borba s valovima. Njegovo srce puni se adrenalinom kada je akcija u tijeku i to ne smatra nečim posebnim.

Odrastao je u obitelji koja je kao prioritet stavljala empatiju i brigu za ljude oko sebe, po čemu je i njegov pokojni otac Ivica bio poznat još dok je radio u Vojnoj bolnici u Meljinama. Kada razgovarate s Tonijem, on ovoj priči ne daje

Toni s ocem Ivicom, Borići 2005.

Zahvalnica obitelji Đorđević poslata HGD podružnici H Novi

poseban značaj. Njemu je to sve normalno i nimalo strano. U vremenima kada se glorificiraju neke čudne kvalitete i kada se zaboravlja da smo svi ipak samo ljudi i da se nevolja uvijek može ušuljati u naš život, ne možemo ostati nijemi na jedan ovakav potez koji nam vraća vjeru u ljude.

U listopadu 2014. godine Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, podružnica u Herceg Novome, predložila je Tonija Ivičevića za dodjelu Oktobarske nagrade, najvećeg priznanja grada Herceg Novoga. Na žalost, samo dva glasa članova komisije nisu bila dovoljna da ta nagrada dođe u njegove ruke.

Poznavatelji vjetra juga i kurenata tvrde da na Mamuli vladaju sasvim druga pravila nego u samom zaljevu i oko njega. Onaj tko se suprotstavi prirodi na tome mjestu, gdje se sudaraju vjetrovi i morske struje, mora imati i snage i srce za takvo što. Zato se nadam da čitateljima ova moja usporedba s Williamom Wallasom neće zvučati pretjerano i da će razumjeti potrebu da ova priča o ljudskosti i hrabrosti ne padne u zaborav.

SJEĆANJA 95-GODIŠNJAKA BOGOBOJA - BORA CICOVIĆA

KAKO SU SE NEKADA SLAVILI BADNJI DAN, BOŽIĆ I NOVA GODINA

Božićno okupljanje u KPD Napredak, 1930.

Piše:

Bogoboj-Boro Cicović

Badnji dan slavio se u Kotoru od davnina, ali je bilo razlike između katoličkog i pravoslavnog. Badnji dan bio je radni dan i slavio se isključivo porodično.

Devet dana prije katoličkoga Božića, u crkvi Blažene Ozane se svakog dana rano ujutro održavala misa uz prisutnost građanstva i tamburaškog orkestra koji se zvao „Vampiri“. U crkvi, uz misu, pjevale su se božićne pjesme praćene tamburaškim orkestrom. To se događalo svakoga jutra devet dana zaredom (ti dani su se zvali „noveni“). Poslije mise građanstvo i tamburaški orkestar obišli bi grad dva do tri puta, uz pjesme: „Ustat ću rano ja“, „A'mo tamo na muražu“, „Od Gurdića do pazara“, „Šjora Mare štramacera“, „Karampano, lijepo ti je ime“ i druge. Deveto jutro, na Badnji dan, kada bi krenuli iz crkve s pjesmom, domaćice bi ih dočekivale na portunima, uz priganice i rakiju. Na večer, točno u ponoć, održavala bi se ponoćna misa, tzv. „ponoćka“ u katedrali sv. Tripuna.

Pravoslavci su slavili Badnji dan tako što bi poslijepodne s muzikom, vojskom i građanstvom išli u Dobrotu po badnjake. Bilo je spektakularno vidjeti velika drvena kola sva okićena lovorikom i maslinom u kojima je bio narod, a kola su vukli konji (kola je dala vojska, a služila su za vuču naoružanja). Kad bi ukrcali badnjake, krenuli bi prema gradu s muzikom i pjesmom. Nakon dolaska na rivu s badnjacima ulaze u grad, a na Pjaci od rive bila bi pripremljena velika vatra na kojoj bi, uz molitvu i blagoslov prote Jovana Bućina, badnjaci bili položeni na

vatru uz polivanje vinom i pšenicom. Nastavilo bi se uz muziku i čašćenje priganicama, smokvama, orasima i rakijom. To se radilo i po kućama, ali na večer. Poslije nalaganja badnjaka bila bi priređena posna večera od ribe.

Ovakav običaj nalaganja badnjaka na Pjaci od rive uveli su i katolici, ali neposredno prije Drugoga svjetskog rata. Nakon Drugoga svjetskog rata taj običaj je nestao.

Za Božić ustanove i škole nisu radile. Radile su samo radnje i to dvokratno, ujutro do podne i poslijepodne od 15h do 20h. Katolici su radili samo ujuro do podne, otišli bi kući na ručak i poslijepodne slavili Božić kući, a pravoslavci bi radnje otvarali popodne. Za pravoslavni Božić bilo bi obratno.

Za Božić se kitila božićna grana. Katolici su granu kitali od bora ili smreke, a pravoslavci od lovorike. Kod pravoslavaca je bio običaj da rano izjutra na Božić otiđu kod prijatelja s narančom i u nju zabodenom grančicom lovorike i masline, koju bi uz nazdravljanje domaćinu položili na badnjake koji su bili naloženi na Badnje večer. Polaznik je isključivo morao biti muškarac.

Nova godina, slično kao i Božić, bila je neradni dan, radnje su radile. Ljudi bi pri susretima čestitali jedan drugom Novu godinu uz želju da nova bude bolja od stare. Novoj godini su se posebno radovala djeca jer je bio običaj da obilaze kuće i radnje i čestitaju novu godinu uz naranču koju su nosili. A svako kome bi čestitali ubo bi u naranču jedan

novčić, bilo to jedan dinar, pola dinara ili 25 para. Kada bi nam se naranča napunila novčićima, trčali bismo kući da uzmemo drugu naranču, uboli u nju dva tri novčića, ali od jednog dinara, i nastavili čestitanja.

Za razliku od kalendarske nove godine, srpska nova godina se proslavljala 13. siječnja uveče. Srpsko pjevačko društvo „Jedinstvo“ svake godine priređivalo je novogodišnji doček u kafani „Dojmi“. Bilo je otmjeno, uz ples i lutriju, a točno u ponoć svjetla bi se ugasila na kratko, odsvirao posmrtni marš staroj godini, a odmah zatim svjetla bi se ponovo upalila, odsvirao bi se veseli marš i nastavilo čestitanje i slavlje.

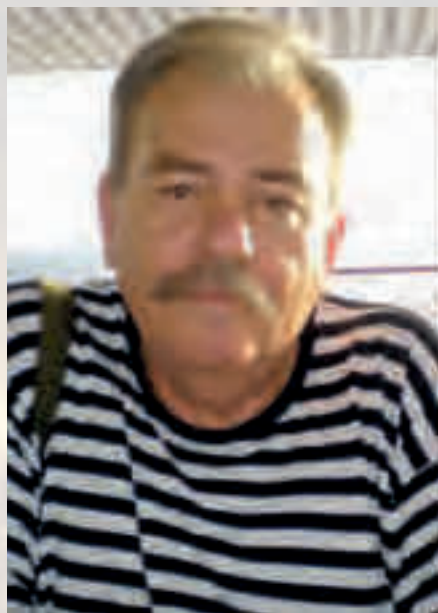

BOKEŠKA PJATANCA

OD ŠKOLJKE DO CARSKJE VEČERE (1)

- crtice za povijest bokeške kužine -

Piše:
Mašo Čekić

Na više arheoloških nalazišta u Boki kotorskoj pronađeni su materijalni ostaci koji, mada malobrojni, daju sliku o načinu života i ishrani stanovnika bokeljskih obala prije gotovo šest tisuća godina.

Ostaci neolitske keramike pronađeni u pećinama Spila, Deletina, Brštanova, Tamnica i Vrahaj, ukazuju na prve naseobine, a kada je ishrana u

pitanju, oni upućuju na način pripremanja i termičku obradu jela.

Pećinski materijalni dokazi vode nas u vrijeme 3.500 godina prije nove ere. Pronađeni su ostaci kostiju životinja, ali i morskih školjaka koje su stari Bokelji sakupljali i jeli. Predpostavku da su u ishrani, pored mesa životinja i školjaka, koristili i druge morske plodove te lovili ribu potvrđuju pronađeni predmeti, kameno oružje i oruđe i dijelovi ribarske opreme, kao što su utezi za ribarske mreže. To ukazuje na veoma staru tradiciju ribanja mrežama koja se za taj period uglavnom pripisuje samo Fenićanima. Ako se zna da su ljudi tada poznavali i skupljali divlje voće i žitarice te brojne jestive trave, onda jelovnik prastanovnika Boke skoro da možemo rekonstruisati.

Gotovo 2.000 godina kasnije, stari Bokelji ostavljaju još jedan dokaz o mesu kao važnom dijelu ishrane. Crteži lovaca na jelene, uz simbole tadašnjeg vjerovanja, krasi stijene u Lipcima.

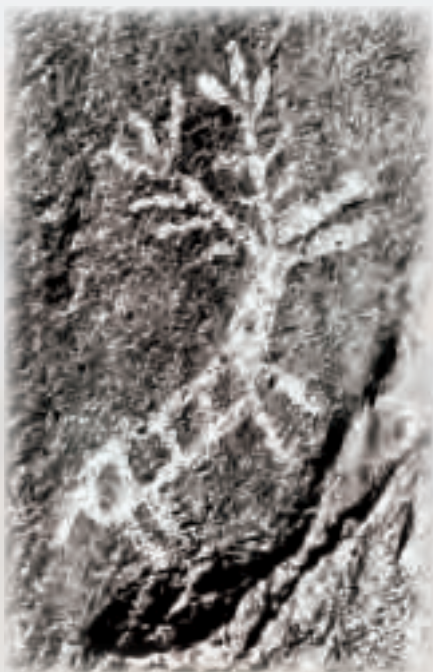
Na drugom kraju Zaliva, na međama Tivatskog polja, lokalitet Gruda skrivao je gotovo

četiri milenijuma, praistorijsku kneževsku grobnicu.

U njoj pronađeni zlatni nakit, bodež i sjekira u srebru i zlatu i drugi predmeti čije porijeklo doseže do udaljenih krajeva istočnog Sredozemlja i sjevera Evrope, potvrđuju tezu o trgovačkim putevima toga doba. Putovanja i susreti sa ljudima iz dalekih krajeva ne označavaju samo trgovački posao već i upoznavanje sa drugim kulturama i peuzimanje svega što se moglo prilagoditi i koristiti. Način ishrane i priprema jela svakako su na listi onoga što su prastanovnici Boke preuzimali od drugih i prilagođavali sebi i podneblju.

Nažalost, ni iz mnogo kasnijeg perioda nemamo sačuvane bokeške izvore o načinu ishrane i pripremi hrane, odnosno bokeškoj gastronomiji kroz vrijeme.

U posljednjem milenijumu stare ere, Boka je područje koje naseljavaju Grci i Iliri. Tragovi njihovog prisustva u gastronomiji sačuvani su u Boki do danas, posebno u načinu upotrebe i preradi žitarica, voća, povrća, te preradi mesa. Potom stižu Rimljani, a sa njima i rimska glasovita kužina.

Prema brojnim spisima i kuharskim knjigama iz rimskog perioda, posebno Apicija, Plinija, Arhestrata, Katona i Cicerona, zaključujemo da je ishrana toga vremena počivala na mesu, mlijeku, siru, medu, jajima, voću, mahunarkama i žitaricama. Rimljani, oni iz bogatijih slojeva, su znalački prihvatili bogatsvo i prefinjenost kuhinje starih Grka, obogatili je po svom ukusu i načinu posluživanja. Sirotinja i robovi hranili su se uglavnom kašama od žitarica. S obzirom da su Rimljani u Boki imali razvijenu provinciju, slobodne i bogate gradove u kojima su tekovine rimske kulture bile dio svakodnevnog života, jasno je

da se tu nalaze i gastronomske vrijednosti dalekog Rima.

Rimljani su od Grka prihvatili pripremu mesa na roštilju, najčešće jagnjetine (do skoro su jagnjeće koštele i kod nas bile delicija, a sada se rijetko nađu na roštilju), maslinovo ulje, dobre sireve i kruh. Poznato je da su stari Grci radili 72 vrste kruha. Preuzimaju i poslastice od kojih su neke i danas među najpoznatijima u svijetu. Pekare i kruh, ako je suditi po ilirskim arheološkim ostacima na području Krtola, stigli su u Boku mnogo prije Rimljana.

Stari Grci ostavili su nam, sir iz ulja, musake od povrća, pašticadu, ražnjiće, a ostavljaju i prva pravila lijepog ponašanja za stolom u vrijeme jela.

Grci su smatrali da samo divlja plemena piju „cijelo“ vino, pa ga uživaju u kombinaciji sa vodom. Tako je do nas stigla i do danas ostala „bevanda“.

Do savršenstva dovode upotrebu maslina i maslinovog ulja pa još u IV. vijeku p.n.e. pisci ostavljaju recepte za konzerviranje maslina. Tako nam Arhestrat iz Gele preporučuje tučene zelene masline.

I Rimljani ih rado konzumiraju, a njihov recept za tučenu maslinu u Boki je do danas neizmijenjen.

Rimljani koriste brojne začine i slatko-slano-ljute sirupe, a na trpeze stižu i jela koja su se i kod zadržala do danas: polpete, riblji i mesni gulaši, punjeni pilići i prepelice, meso na lešo, teletina u toču sa suvicama, upotreba voća u slanim jelima (suvica, suve smokve i šljive), buzare, specijaliteti od žaba i puževa, slana riba i druga jela.

Stari narodi ostavili su nam beskvasnu pogaču, svinjsko pečenje sa mirisnim travama (ruzmarin, vrijesak, kadulja), leću, slani grah, dinje i pipune, priganice, posebno ječmene. Većina čuvenih rimskih

sosova-sirupa nije se zadržala ni u današnjoj Italiji, ali upotreba ljekovitog i začinskog bilja traje i danas u svim mediteranskim kuhinjama.

Ni vrijeme prvih stoljeća nove ere, izuzetno dinamično u historiji Boke, gotovo da ne ostavlja gastronomskih tragova. Zato se, uz pomoć bogate ostavštine Rima u gastronomiji, može pretpostaviti način ishrane Bokelja toga doba.

Grci, a potom i Rimljani, upotrebljavaju brojne začine i začinske biljke: vrijesak, ruzmarin, cimet, đumbir, papar, kim, nanu, pinjole, kadulju, kapar, šafran i druge, a njihova upotreba u Boki sasatvi je dio najstarijih recepata za pripremu jela i poslastica.

Vizantija donosi novine u ishrani, namirnice sa Istoka, a Sloveni nameću svoj način života uz korišćenje i čuvanje zatečenog.

Odbacivanje višebožaćkog vjerovanja i prihvatanje hrišćanske religije mijenja i gastronomske navike, prilagođavajući ih novim religijskim i crkvenim pravilima. Trgovina, naročito prema Srbiji, Bosni i duž dalmatinske obale donosi nove namirnice, način pripreme i drugačije navike u ishrani.

SIROTINJSKA JEČMENA KAŠA

Čikaru ječma kuhati u 4 čikare vode i dram soli. Miješajući da ne zagori, kuhati 60 do 90 minuta. Kad se skuha, kašu posuti maslinovim uljem i dosoliti po potrebi.

Ako volite slatku varijantu zasladite je medom ili voćem.

RUČAK BOGATIH IZ RIMSKOG PERIODA

Predjelo: najčešće na bazi sira, jaja, maslina i usoljene ribe.

Glavno jelo: pečenje!

Rimljani su uživali u jaretini, ali i pečenom labudu, punjenom piletu ili nekoj drugoj ptici. Obožavali su jarebice, čak i pečene kanarinke, a meso su

najčešće začinjavali travama, medom i paprom.

Dezert: voće i kolači (slični današnjim tortama) ali sa manje fila.

Uz jelo i nakon jela pila se bevanda. U velikim količinama.

Nastavit će se

BOKA KOTORSKA NA POČETKU 20. STOLJEĆA (statistički)

Najjužniji dio najjužnije carske pokrajine Dalmacije bio je kotar Kotor čije je poglavarstvo bilo nadležno za 16 političkih općina

Piše: **Darko Gulin**

Izvori i literatura:

Škarica, M., Topografski priručnik Dalmacije, Split, 1922.

Kraljevina Dalmacija bila je prije stotinjak godina najjužnija pokrajina carvine Austrije, dijela dualistički uređene Austro-Ugarske monarhije, tada druge države po veličini u Europi (veća je bila samo Rusija).

Dalmacija, koja je geografski zauzimala područje od otoka Raba na sjeveru do Spiča na jugu, bila je samostalna u nekim državnim poslovima. Glavni grad pokrajine bio je Zadar u kojem je bilo sjedište namjesnika i Dalmatinskoga sabora (parlamenta).

Knjiga Mateja Škarice „Topografski priručnik Dalmacije“, objavljena u Splitu 1922., donosi podatke Statističke centralne komisije u Beču iz 1919., a na osnovi podataka iz 1899. i 1910. godine.

Dalmacija je zauzimala površinu od 12.830 četvornih ki-

Herceg Novi 1899.

lometara i na njoj se nalazilo 129.113 kuća.

Po popisu stanovništva od 31. prosinca 1910. u Dalmaciji je živjelo 636.516 stanovnika plus 9.030 vojnika. Muškaraca je bilo 313.718, a žena 322.898.

Po vjeri (u to vrijeme nije bilo rubrike nacionalnost) u Dalmaciji je živjelo 531.506 katolika (+ 7.551 vojnik) i 104.427 pravoslavnih (+ 905 vojnika).

Nešto više od tisuću stanovnika bilo je drugih vjera.

Politički je Dalmacija bila podijeljena na 14 kotarskih poglavarstava od kojih je jedno bilo u gradu Kotoru.

KOTARSKO POGLAVARSTVO KOTOR:

Najjužniji dio najjužnije carske pokrajine Dalmacije bio je kotar Kotor čije je poglavarstvo bilo nadležno za 16 poli-

Kotor, Trg od oružja 1905.

tičkih općina: Budva, Dobrota, Grbalj, Herceg Novi, Kotor, Krtole, Lastva, Luštica, Muo, Paštrovići, Perast, Prčanj, Risan, Spič, Stoliv i Tivat.

U kotorskome kotaru koji je pokrивao 674 četvorna kilometra živjelo je krajem 1910. godine 40.582 stanovnika (oko 6% stanovništva Dalmacije). Katolika je bilo 34%, a pravoslavnih 66%.

Većih gradova i mjesta koji su imali više od dvije tisuće stanovnika u Dalmaciji je bilo 34, dok se u Boki kotorskoj nalazi samo jedan takav grad i to Kotor (na 19. mjestu po veličini) s 2.355 stanovnika.

SUDSTVO:

U kotorskome kotaru postojali su sljedeći sudovi:

- a) Okružni sud u Kotoru
- b) Kotarski sudovi:
 - Budva (općine Budva, Paštrović, Spič),
 - Herceg Novi (općine Herceg Novi i Luštica),
 - Kotor (općine Dobrota, Grbalj, Kotor, Krtole, Lastva, Muo, Prčanj, Stoliv, Tivat) - Perast (općine Perast i Risan).

KOTORSKA BISKUPIJA:

Godine 1899. biskupija, koja je bila sastavni dio zadarske mitropolije, imala je 13.805 katolika, četiri dekanata i 29 župa:

Dekanat Kotor imao je 6.093 vjernika u deset župa: Kotor, Špiljari, Škaljari, Muo, Dobrota sv. Matej, Dobrota sv. Eustahij, Dobrota sv. Petar apostol, Prčanj, Stoliv, Bogdašići;

Dekanat Budva imao je 2.021 vjernika u pet župa: Budva, Paštrović, Zanković, Brca, Sušanj;

Dekanat Perast imao je 4.239 vjernika u osam župa: Perast, Risan, Kostanjica, Lastva G., Lastva D., Tivat, Lepetane, Đurić;

Dekanat Herceg Novi imao je 1.452 vjernika u šest župa: Herceg Novi, Meljine, Rose, Pokrivenik, Krtole, Krašić.

Samostani i redovnički redovi:

- **Kotor**
Franjevački samostan (sv. Klara)
- **Herceg Novi**
Kapucinski hospicij (sv. Frano)
Hospicij franjevac trećerredaca (sv. Antun)
- **Prčanj**
Hospicij Male braće (sv. Nikola)
- **Perast**
Hospicij Male braće (sv. Antun).

Kotor 1910.

BOKOKOTORSKA, DUBROVAČKA I SPIČANSKA EPARHIJA:

Bila je pod upravom Carigradskog patrijarha i pokrivala područje od Dubrovnika do Sutomora. Broj vjernika 1899. bio je 28.682.

Imala je četiri protoprezbiterata: Kotor, Risan, Herceg Novi i Budva te šest manastira: Banja, Savina, Gradište, Režević, Praskavica i Duljevo.

OSNOVNE ŠKOLE:

Nalazile su se u sljedećim mjestima: Baošić, Bečić, Bijela, Budva, Buljarica, Čelobrd (Praskavica), Glavati, Glavatičić, Herceg Novi, Kotor, Krivošije, Lastva Donja, Lastva Gornja, Lepetane, Ledenice, Morinj, Muo, Petrovac, Perast, Praskavica, Risan, Režević, Stoliv, Škaljari, Šušanj, Tivat i Topla.

POŠTANSKI I TELEGRAFSKI URED:

Imali su ga: Baošić, Budva, Crkvice, Herceg Novi, Kamenari, Kotor, Morinj, Perast, Petrovac, Radović, Risan, Rose, Sutomore, Tivat i Zelenika.

POŠTANSKI URED BEZ TELEGRAFSKE POSTAJE:

Imali su ga: Lastva Donja, Radanović i Stoliv.

LUČKA INFRASTRUKTURA:

Sastojala se od sljedećeg:

- Lučko-zdravstveni uredi postojali su u: Kotoru, Budvi, Risnu, Herceg Novom, Savini, Tivtu i Sutomoru,

- Trgovačke luke bile su u: Kotoru, Budvi, Meljinama, Petrovcu, Perastu, Herceg Novom, Risnu, Tivtu i Sutomoru,

- Parobrodarska pristaništa bila su u: Kotoru, Tivtu, Budvi, Dobroti sv. Mateja, Baoši-

ću, Herceg Novom, Kamenarima, Meljinama, Krtolama, Donjoj Lastvi (sv. Rok), Luštici (Rose), Petrovcu, Perastu, Prčanju, Risanu, Sutomoru, Donjem Stolivu i Tivtu,

- Svjetionici (kule) bili su u: Đenovićima, ratu sv. Nedjelje, Sasovićima (Umac) i Radovanovićima (klis Rondoni),

- Lučke fenjere imali su: Budva, Herceg Novi, Kotor, Risan i Tivat (četiri lučka fenjera),

- Fenjer su imali: Budva (otok sv. Nikole), Dobrota sv. Mateja, Savina (dva fenjera), Donja Lastva (Opatovo), Perast (rat Turka) i Prčanj (rat Sbutega).

Kotor, crkva sv. Tripuna 1915.

KOTORSKA KOLONIJA U SREDNJOVJEKOVNOME RIMU

Pogled na centar Rima i rijeku Tibar

Uz gospodarske, kulturne i vjerske interese, motivi za veće iseljavanja Kotorana u Rim bili su saracenski napadi, a kasnije makedonsko-bugarski napadi na Kotor. Prema nekim povjesničarima (Anton Stjepov Dabinović) tada su mnogi stanovnici Kotora došli u Rim i naselili se u jednome dijelu grada. (...) Prema Dabinoviću, Kotorani su u Rimu imali i obvezu da brane ovaj dio grada odnosno zidine Rima.

Piše:
Antun Sbutega

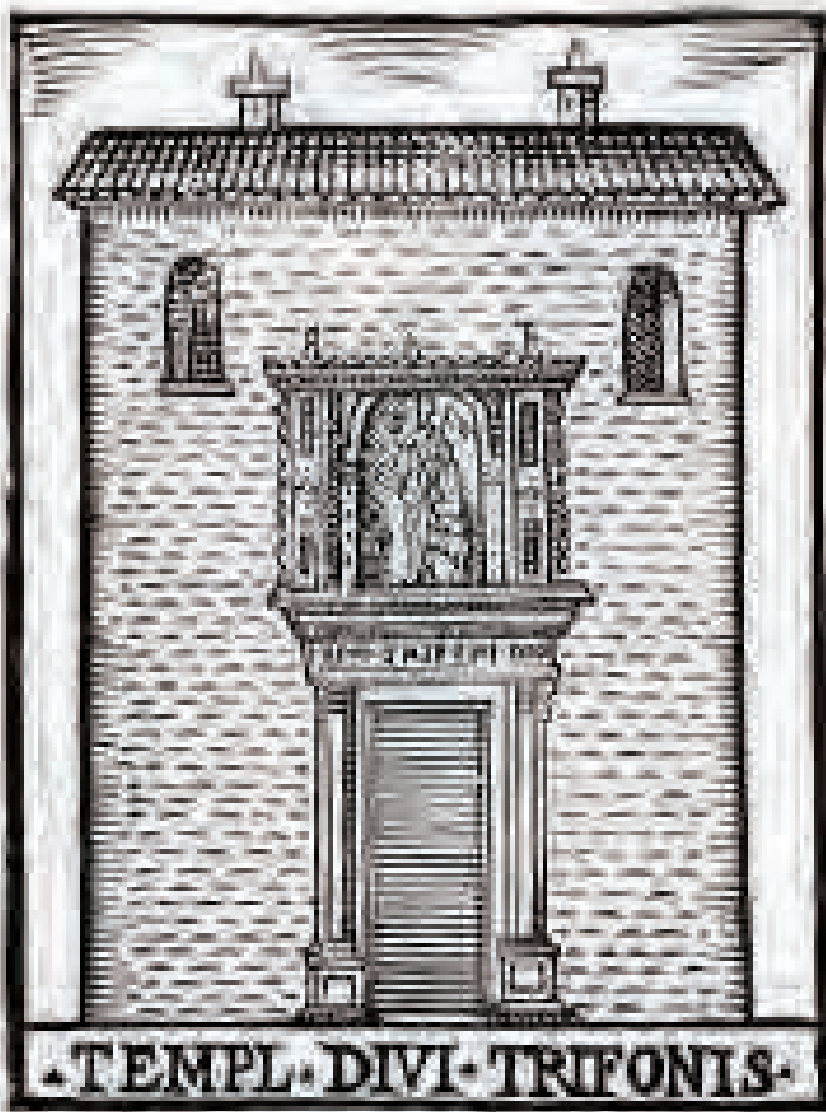
Rim, veliki politički, vjerski, gospodarski i kulturni centar, uvijek je bio privlačan raznim narodima, državama, regijama i gradovima pa su mnogi u njemu imali svoja predstavništva i kolonije. To se odnosi na sva razdoblja u povijesti Vječnoga grada, i kada je on bio prijestolnica Rimskog carstva, Papinske države, Kraljevstva i na posljetku Republike Italije.

Prije ujedinjenja Italije, čiji je glavni grad postao 1870. godine, u Rimu su postojala predstavništva i kolonije raznih talijanskih država - Firence, Venecije, Sicilije i drugih, a sve one imale su i svoje crkve. Tako su Venecijanci imali crkvu svoga zaštitnika svetoga Marka, a Firentinci crkvu svetoga Ivana. I danas u Rimu postoje mnogobrojne nacionalne skupine koje uz druge institucije imaju svoje crkve, Francuzi crkvu svetoga Luja IX., Anglosaksonci crkvu svete Suzane, Hrvati crkvu svetoga Jeronima. Neke države imaju ovdje i svoje akademije, od kojih je najpozantija Francuska akademija, smještena u Vili Medici. U njima borave umjetnici, pisci i znanstvenici te se organiziraju razne kulturne manifestacije.

Teritorij današnje Crne Gore bio je integriran u rimsku državu 168. g. prije Krista, poslije ilirskih ratova. Prilikom podjele na Zapadno i Istočno Rimsko carstvo, 395. g. granica između njih podijelila je i Crnu Goru na dva dijela. Ta granica išla je južno od Budve zaleđem Boke prema rijeci Drini i ta podjela imala je golemi utjecaj na buduću političku, vjersku i kulturnu povijest. Boka je tako ostala u sastavu Zapadnog carstva sve do njegove propasti 476. godine.

Crkva sv. Jeronima u Rimu

Crkva sv. Tripuna u Rimu, 1588.

Luka Ripetta sa crkvom sv. Jeronima u Rimu, XIX. stoljeće

Rimljani su obnovili i romanizirali postojeće antičke gradove Risan, Budvu i Ulcinj te sagradili nove, Kotor i Duklju. Antički Acruvium (Agruvium) koga spominju antički pisci, bez obzira na to što još postoje znanstvene dvojbe oko njegove prvobitne lokacije, bio je bez sumnje jezgra budućeg Kotora. U tom razdoblju veze s Rimom bile su intenzivne i

mnogi stanovnici ovih krajeva zbog raznih poslova boravili su u glavnome gradu carstva. Latinska polovica kaže da svi putevi vode u Rim. Veze Kotora s Rimom ostale su intenzivne i poslije propasti Zapadnog carstva 476. godine kada je grad s okolicom i cijelom regijom prešao pod vlast Istočnog Rimskog carstva, Bizanta. Kultura je bila zapadna, jezik latinski, a Kotorska biskupija, osnovana najvjerojatnije u V. stoljeću (prema nekim izvorima kotorski biskup Paulus sudjelovao je na koncilu u Kalcedoniji 451. g.), ostala je i u vrijeme bizantske vladavine vezana uz Rim. Mnogi biskupi i svećenici ove biskupije često su boravili u ovome gradu.

U vrijeme renesanse Rim je postao važan sveučilišni centar i ostao je to do danas. U njemu su se školovali i mnogi studenti iz Boke. U prošlosti se to odnosilo posebno na svećenike, koji su studirali najviše na Urbanskom sveučilištu Kongregacije za širenje vjere, poput Andrije i Vicka Zmajevića, mnogobrojnih kotorskih biskupa i svećenika. Na njemu je studirao i mons. Gracija Brajković. Svećenici su studirali i na drugim

papinskim sveučilištima u Rimu, Lateranskom, Gregorijanskom itd., a među njima su bili i don Branko Sbutega i mons. Anton Belan. I danas u Rimu studiraju katolički svećenici Kotorske biskupije. Uz svećenike u Rimu studirali su i mnogi laici, a broj studenta iz naših krajeva, pa i iz Kotora, posljednjih godina stalno se povećava i oni najčešće pohađaju najveće talijansko sveučilište La Sapienzu.

Veze Kotora s Rimom ostale su intenzivne i u razdoblju seobe naroda i naseljavanja Slavena u ovome području. Grad Kotor i njegova biskupija bili su vrlo značajni u kristijanizaciji i akulturalizaciji Slavena. Upravo u tome nemirnom razdoblju ranoga srednjeg vijeka Kotor počinje svoj uspon. Grad se uspio dalje razvijati i uz česte napade i opsade. Venecijanski pomorci 809. g. donose u grad iz Carigrada relikvije svetoga Tripuna kome je posvećena jedna crkva, a koji će kasnije postati zaštitnik grada i biskupije, umjesto svetoga Jurja. U to vrijeme u Rimu se formira i jedna kolonija Kotorana.

Uz gospodarske, kulturne i vjerske interese, motivi za veće iseljavanja Kotorana u Rim bili su saracenski napadi, a kasnije makedonsko-bugarski napadi na Kotor. Prema nekim povjesničarima (Anton Stjepov Dabinović) tada su mnogi stanovnici Kotora došli u Rim i naselili se u jednome dijelu grada. Saracenski napad na Kotor, koji spominje bizantski car i pisac Konstantin Porfirogenit, dogodio se polovinom IX. stoljeća, nakon 840. kada su Saraceni zauzeli Taranto, a 847. Bari. Prema Dabinoviću, tada je došlo do značajnijeg iseljavanja Kotorana u Rim i tada je sagrađena prva crkva svetoga Tripuna u ovome gra-

Portal nekadašnje crkve sv. Tripuna u Rimu

du. Crkva svetoga Tripuna in Posterula bila je smještena u rimskome dijelu grada zvanome Marsovo Polje (Campo Marzio), gdje se danas križaju ulice dei Portoghesi i della Scrofa, nedaleko od rijeke Tibra i oko nje bila je, dakle, kolonija Kotorana. Crkva je bila sjedište župe. Zanimljivo je da je prema hagiografijama svetoga Tripuna ovaj svetac iz Male Azije boravio u Rimu na poziv cara Gordijana III. čiju je kćer oslobodio od zlog duha. To je prikazano na slici čiji je autor poznatni renesansni slikar Vittore Carpaccio, koja se nalazi u crkvi bratovštine svetoga Jurja i Tripuna u Veneciji.

Kada su su prilike u Kotoru stabilizirale i opasnost od Saracena otklonjena, Kotorani su se postupno iz Rima vraćali u svoj grad i crkva je oronula.

Drugi napad na Kotor vojske cara Samuila, o kome piše pop Dukljanin u svojem poznatome Ljetopisu, dogodio se krajem X. stoljeća kada je ova vojska zauzela Duklju, zarobila njezina kneza Vladimira, a zatim prodrla preko Dubrovnika do Zadra. Tada je donji dio Kotora bio spaljen i došlo je do novoga masovnog iseljavanja njegovih građana u Rim. Jedan od dokaza za tu tezu je podatak da je papa Ivan XVI-II. izdao 28. XI. 1006. povelju u prilog crkve svetoga Tripuna u Rimu u kojoj se spominje da je ona već ranije postojala, ali je bila jako oronula. O njoj su vodili brigu članovi plemićke porodice Krešencio. Po očevoj želji prefekt Rima Krešencio proširio je i obnovio crkvu, a sam papa je u nju unio relikvije svetoga Tripuna. Prikaz fasade te crkve svetoga Tripuna sačuvan je u knjizi „Le cose meravigliose dell'alma città di Roma” iz XVI. stoljeća. Crkva je bila određena kao utočište (asylum), a njoj je bila podre-

Uličica sv. Tripuna, Rim

đena kapelica svetoga Stefana sa svom crkvenom opremom i zemljištem koje joj je pripadalo. Crkva je, dakle, raspolagala zemljom oko posterule (kako su se nazivala mala vrata na zidinama Rima) zvanom „Pila” pokraj rijeke Tibra, imala je pravo sagraditi mlin i ubirati obalne pristojbe od skelara na Tibru. Osim toga, crkva je bila sasvim izuzeta od svake svjetovne ili duhovne obveze prema drugim crkvama. Pre-

ma Dabinoviću, Kotorani su u Rimu imali i obvezu da brane ovaj dio grada odnosno zidine Rima.

Papa Honorio IV. dao je 1287. g. ovu crkvu augustinijskome redu. Prema podacima iz 1320. godine crkva je tada bila papinska kapela i u njoj je bilo 25 članova augustinijskoga reda. Iz Ostije su 1424. bile prenesene u nju relikvije svete Monike, majke svetoga Augustina. Kada je

V. Carpaccio, Čudo sv. Tripuna u Rimu, 1507.

Edikola u Ulici sv. Tripuna u Rimu

1484. pokraj nje sagrađena crkva svetoga Augustina, augustinijski su crkvu svetoga Tripuna prepustili bratovštini Presvetog Sakramenta koja je tada dodala svome imenu i ono svetoga Tripuna. Crkva je imala i naslovnog kardinala.

Kada je 1746. Luigi Vanvitelli, koji je bio službeni papinski arhitekt, poznat po mnogobrojnim djelima diljem Italije poput kraljevskog dvorca u Kazerti, proširio obližnji samostan augustinijanaca, crkva svetoga Tripuna je srušena.

Današnja bazilika svetog Augustina na Marsovom polju, čiju je gradnju financirao kardinal Guillaume d'Estouteville, podignuta je između 1479. i 1483. godine, kao trobrodna bazilika s transeptom, apsidom i 14 kapela. Fasadu, koju je projektirao slavni renesansni arhitekt Leon Battista Alberti po ugledu na fasadu crkve Santa Maria Novella u Firenci, realizirao je Jacopo da Pietrasanta koristeći kamen koji je skinut s Koloseuma. Bila je to jedna od prvih značajnih crkvi u Rimu sagrađena u renesansnom stilu. U njoj se nalaze mnogobrojna vrijedna umjetnička djela od kojih su najznačajnija slika „Bogorodica iz Loreta“ (koja se još naziva „Bogorodica hodočasnika“), remek-djelo Michelangela Merisija zvanog Caravaggio, freska proroka Izaije od Raffaella, kip Bogorodice s djetetom (poznat kao Bogorodica dobrog porođaja, smatran čudotvornim) Jacopa Sansovina i kip svete Ane s Bogorodicom, djelo Andrea Sansovina. U crkvi su grobovi nekih slavnih ličnosti, nekoliko kardinala i kćeri Lorenza de Medici, zvanog Veličanstveni. Posebno je zanimljivo da su u njoj i grobovi nekih poznatih rimskih kurtizana. Naime, ovo je nekada bila jedina crkva u

Rimu u kojoj je bilo dopušteno da se one ukopavaju. Među njima je i grob Fiammette Michaelis, ljubavnice Cesara Borgie. Njezina kuća, još sačuvana, nalazi se nedaleko od ove crkve, na mjestu gdje je postojala druga crkva svetoga Tripuna u Rimu.

Dakle, nekoliko stotina metara dalje od današnje crkve svetoga Augustina, u dijelu grada Ponte, nalazila se druga crkva posvećena svetome Tripunu. Nju je podignuo papa Paskvale II. prije nego što je 1099. izabran za papu. Papa Paskvale II. priznao je 1113. suverenitet najstarijem viteškom redu Ivanovaca, danas poznatom kao Suvereni viteški malteški red, a iste godine je posvećena i ova crkva koja je tada bila poznata kao San Salvatore in Primicerio, a kasnije kao San Salvatore alla Volpe i San Salvatorello. Crkva je 1604. godine postala sjedište bratovštine Presvetoga sakramenta, nazvane i bratovština svetih Tripuna i Kamila jer je prethodno imala sjedište u crkvi svetoga Tripuna in Posterula. Crkva je bila u lošem stanju i 1676. bila je restaurirana. Poslije demoliranja crkve svetoga Tripuna in Posterula, polovinom XVIII. stoljeća, ova crkva posvećena je svetome Tripunu. U njoj se nalazila freska poznatoga renesansnog slikara Melozza di Forli. Crkva je 1940. g. demolirana, ali od nje je ostao portal iz XVI. st., ugrađen u sadašnju građevinu. Osim toga i obližnja uličica nosi ime svetoga Tripuna (Vicolo di San Trifone) i u njoj se nalazi edikula s prikazom Bogorodice s Djetetom i svetima Tripunom, Nimfom i Respiciom. No, ovu sliku prije nekoliko godina uništili su nepoznati vandali.

Dio grada u kome su se nalazile ove dvije crkve svetoga

Caravaggio, Bogorodica iz Loreta

Tripuna je u samome centru današnjeg Rima, nedaleko od poznate pjace Navona, blizu obale Tibra i ulice Dei Coronari koja je sada poznata po mnogobrojnim antikvarijatima, a u prošlosti je bila ulica

kojom su hodočasnici išli prema bazilici svetoga Petra.

Od polovine XV. stoljeća Kotorani, kao i drugi katolici s istočnoga Jadrana, dobivaju jednu drugu ckrvu u Rimu, onu svetoga Jeronima, pokraj

Portret pape Siksta V.

Bazilika sv. Augustina u Rimu

mauzoleja cara Augusta i nekad poznate luke Ripetta na obali Tibra. Tu je papa Siksto V., koji je prema tradiciji i mnogobrojnim indicijama bio podrijetlom iz Boke, na mjestu prethodne crkve dao sagraditi novu crkvu. On je još kao kardinal nosio titulu crkve svetoga Jeronima „degli Schiavoni”. Termin „Schiavoni“ odnosio se na Južne Slavene ili Ilire, kako su često nazivani u to doba. To su uglavnom bili Hrvati tako da su nekoliko stoljeća kardinali koji su nosili naslov ove crkve bili Hrvati. Postavši papa, on je 1588. dao nalog arhitektu Martinu Longhiu da sagradi novu crkvu svetoga Jeronima koja je, uz trošak od 20.500 skuda, bila završena za samo dvije godine, a papa je osobno obišao gradilište više puta. On je osnovao i kaptol svetoga Jeronima s jednim arhiprezbiterom i šest kanonika, koji su trebali znati hrvatski jezik. To je bio prvi slučaj da je u Rimu osnovan jedan strani nacionalni kaptol. Zajedno s pratećim zgradama, ova crkva postala je centar okupljanja Hrvata u Vječnome gradu. Riječ je o jednoj od najljepših manjih renesansno-baroknih crkava u centru grada. Danas je ova crkva dio Papinskoga hrvatskog zavoda svetoga Jeronima, gdje svećenici borave za vrijeme postdiplomskih i doktorskih studija na katoličkim sveučilištima u Rimu. Po starim pravilima ovoga zavoda, pravo studiranja u njemu imaju katolički svećenici iz biskupija u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini te Crnoj Gori, dakle i iz Kotorske biskupije. I danas svećenici iz ove biskupije u njemu borave za vrijeme svojih studija u Vječnome gradu.

Pravim i falsim... /stvarima/

Piše:
Neven Staničić

Ne može se čovjek otet utisku, da nam svaki uboga dan, sve više fali **pravih** stvari. Odosno da ih je jučer nekako bilo više nego danas. Više ih se sjećamo nego što ih živimo? Dobro, mi Bokelji smo i onako češće u prošlosti nego u sadašnjosti. Ako je za utjehu i četiri petine gradova na mediteranu isto živi na sjećanje, kao na kakve aparate, ali opet. Nije ovo bolnica. Dati (?) Ma patnja jest. Nešto poput virusa. Eli infišana, fala bogu? Da vidimo.

„E, ovo je **prava stvar**“. Oli, „to su bile prave stvari“. Dunke znamo mi što je **pravo**. Okle onda toliko falsoga, na ovi bijeli svijet? Odnosno, kako se to moglo dogoditi, da su **false** stvari postale toliko brojnije od pravijeh, da „**prav, za prav**“, ne samo da svaka prava stvar ima svoju falsu kopiju, što se čini logičnim, nego je falsijeh, da im se ne možeš ni sjetiti prave. Mali milion. Će se to nakotilo. Esmo li možeš bit zaboravili, oli jednostavno prestali praviti prave stvari ?

Oli, unapred činimo **falso**, ne vodeći računa ni kako bi bilo pravo? Oli (!) opet, ne činimo ništa, nego smo ljubomorni na tuđu rabotu, pa nam izlazi falsom, samo zato što je mi nismo učinili? /Rabota./ Boko moja mila. Pa se ti snađi.

A'mo redom. Toka. Ako znamo što je i kako pravo (?), da definišemo falso.

Odma na početak moramo priznat, da i **među falsim stvarima ima pravih**. To je ono kad falso postane pravim. Na primer: **falsi** zubi, oli supa falsa. Što fali? To su super prave stvari. Korisne. Zubi, bogami i skupi, što samo po sebi dokazuje kako su zapravo **pravi**. /Liše državnih./ Malo li ih je, što su prave zube svjesno mijenjali za false, da bi im bili praviji. O nosevima da ne zborimo. I cijeli „obrazi“ se doćeruju. Pa ta, supa, falsa... zboru ima puno minerala itd... zasiti se čeljade, malo li je. **Falset** (!) moliću lijepo. Falset je toliko pravi, da ga i ne držimo za falsoga. Ako se zapjeva na pravo mjesto, falset je i bolji od pravoga tona.

Onda, dalje; ima falsije stvari, što su **false, ma ne škodje**: Boka falsa (!), false grede

/štuk i pitura/, kao gluma, kao- **kao** u pozorište; znamo da je falso /scenografija/, ali **pravo vjerujemo**. I butige su nam pune takvih stvari. I to ne samo kod kineza. Vjerujemo brate, praktično je, jeftinije i više se isplati nego insistirat na markama /reče li se brend – ovima (?)/, koje se konačno isto rade u Kinu. To je kao ono iz metematike kad dva minusa daju plus. Kome će čovjek vjerovat ako ne matematici.

A na kraj' čim se prestane „vjerovat“ dolazimo i do onijeh **falsijeh što mogu naštetit**. Od kojih se zazire, jer nikad se ne može bit siguran oko: falsijeh osmjeha, čestitiki, prijatelja, čak i ljubavi. Nije to lako. Prijaju i kad znamo da su false. Zapravo, što su više false, ljepše ih je čut. Pa se ljudi tješu. Prosto, „časte“ jedni druge. Neko iz nabolje, a neki iz zbilja loše namjere. Moglo bi se promislit, falsi ljudi, pa falsi i komplimenti. Ma nije. Falsi ljudi ne postoje. Ljudi su vazde pravi. Ljudi i beštije. False su samo posljedice? Zato nam se i ombraje da su **prave** već učinjene i iza nas, erbo ih je u sadašnjosti teško naslutit. Nije to od onomane.

*POVIJEST BRODSKIH KRUŽNIH PUTOVANJA
U BOKI KOTORSKOJ*

Zaboravljena obljetnica

170. obljetnica dolaska prvog krstaša u Boku kotorsku i Dubrovnik može biti i dobar povod da o svemu ovome svi skupa malo bolje razmislimo kako dalje, jer pomorstvo je ipak stoljećima bio naš zajednički najprepoznatljiviji gospodarski produkt.

Piše:

Neven Jerković

10. kolovoza 1844. godine službujući dubrovačke Lučke Kapetanije je upisao u dnevnik uplovljenje u Gruž broda BARONE STUERMER, polazna luka Trst, sa 153 putnika koje je opisao kao „passagieri della gita di piacere“ ili prevedeno na hrvatski „putnici izleta za razonodu“. Ovaj je podatak u dubrovačkom Arhivu pronašao pok. Bruno Moravec te ga prvi put objavio u mjesečniku „Naše more“ br. 3 iz 1955. godine. Sama po sebi vijest i ne bi bila tako zanimljiva za istraživanje povijesti brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj da ova za to doba čudnovata dokona skupina i njihov brod nisu sljedeći dan produžili prema Kotoru. Naime, ovo je putovanje zapravo bila modificirana i posebno organizirana turistička plovidba redovne tjedne brodske teretno-putničke pruge iz Trsta do Kotora koju je nedugo ranije započeo poduzimati Austrijski Lloyd.

BARONE STUERMER (po nekim izvorima nazivan i CONTE STUERMER), sagrađen 1838. u tršćanskom Arsenalu, bio je neveliki putničko-teretni brod od svega 211 GT kojeg je pokretao slabašni parni stroj ukupne snage od samo 60 KS. U floti Austrijskog Lloydja je plovio pod tim imenom do 1845. kada mijenja ime u DALMA-

Trst polazna luka prvih putničkih krstaša

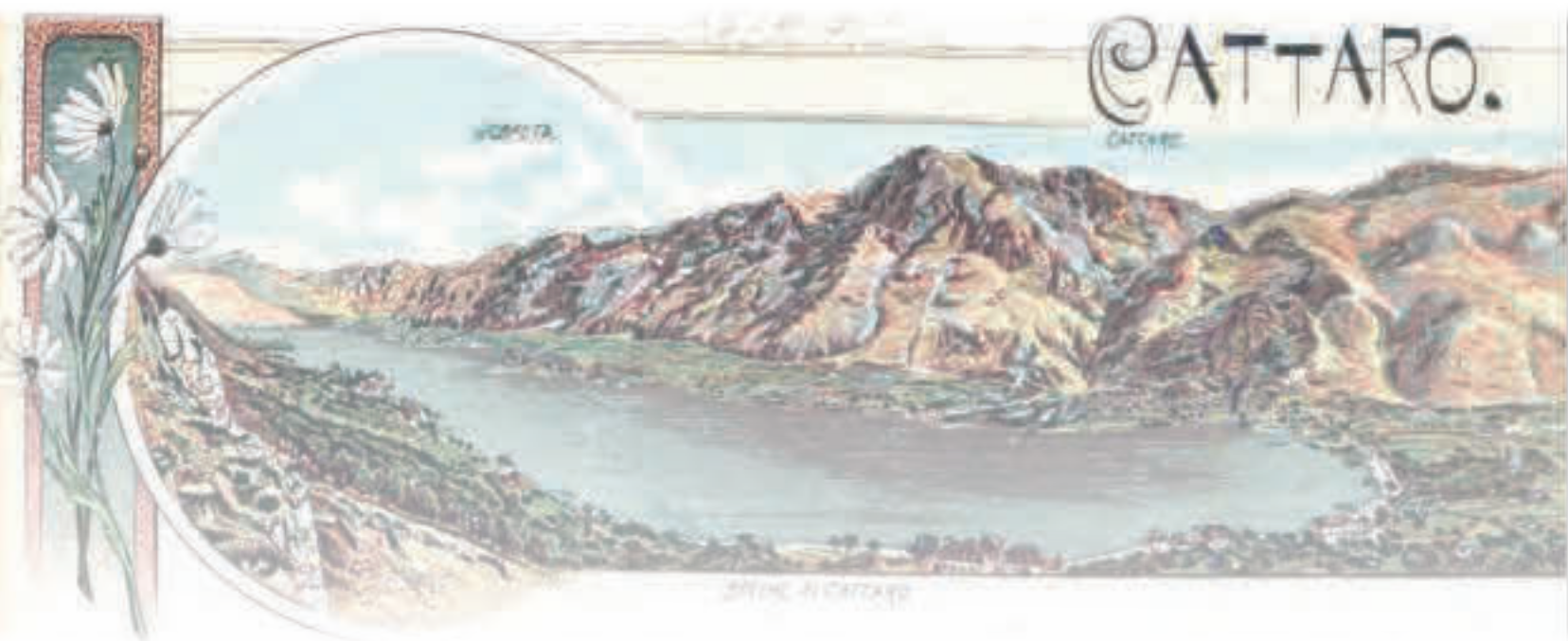

U ovo vrijeme počinje - Giuseppe Rieger crtež Kotora oko 1845.

TA. Nakon svega 11 godina od porinuća, rasporemljen je već 1849. i razrezan u staro željezo. Nažalost, niti jedna fotografija ovoga legendarnog broda se nije sačuvala.

Danas se u svijetu početkom razvoja modernog turizma smatra onaj već legendarni izlet željeznicom

između Stocktona i Darlingtona kojeg je 1841. u Engleskoj organizirao Thomas Cook. Samo tri godine poslije i Kotor tako bilježi svoju prvu pojavu organiziranog oblika turizma oko kojeg se svi relevantni povijesničari i turistički analitičari slažu da je to bio prvi društveni i

Kotor

zabavni izlet organiziran uz obalu Dalmacije. A to drugim riječima znači i prvi spomen modernog turizma u Boki kotorskoj.

Ne može se zaniijekati da se i ranije u lukama Herceg Novog, Risna, Tivta ili Kotora nisu bilježili slični oblici putovanja jer su ljudi iz različitih pobuda oduvijek putovali. Ali, sve se te pojave moraju svrstati u arhaične oblike turističkih putovanja. Današnji svijet je Thomasa Cooka i 1841. godinu označio datumom rođenja modernog turizma i bilo bi

doista iluzorno pokušati to negirati pojavom nekog ranijeg arhaičnog oblika putovanja, posebno u malim i globalno perifernim sredinama.

Moderni turizam baš i zahvaljuje svoj početak brzim razvojem prometa nakon izuma i praktične primjene parnog stroja početkom devetnaestog stoljeća. Boka kotorska je u svojoj višestoljetnoj povijesti dobro živjela i od trgovine, poljoprivrede, industrije, vojske ili turizma ali njegova jedina gospodarska konstanta je cijelo to vrijeme bila samo pomor-

stvo. Tako je sretnim spomenom razvoja parobrodarskog pomorstva i viška slobodnog vremena Boka među prvima u svijetu počela razvijati i moderni turizam. S toga i ne treba čuditi da su se turisti nazivali „putnicima za razodolu“ u vrijeme kada za ovu pojavu još nije bilo standardiziranog turističkog nazivlja, pa službujući u lučkim kapetanijama nisu u ovim slučajevima ni mogli znati o kojim je zapravo putnicima riječ.

Austrougarska je monarhija nakon odlaska Napoleonovih trupa zaposjela njihove Ilirske provincije te okupirala gotovo cijelu istočnu obalu Jadrana. Kako su Francuzi za to doba relativno dobro već riješili cestovnu infrastrukturu, Austrija se okrenula pomorskom i željezničkom prometu. Tako su nam ostavili uskotračnu željeznicu (nažalost u moderno doba likvidiranu), brojne luke i lučice, industrijske objekte, hotele i dr., a što je najvažnije – i snažni razvitak parobrodarstva.

KuK monarhija je vrlo brzo uspostavila longitudinalnu brodsku liniju iz Trsta prema jugu, tako da je 31. srpnja 1837. u kotorsku luku pod zapovjedništvom kap.

Petra Kunića uplovio parobrod CONTE COLOWRAT sa 36 putnika. To je bio prvi doticaj dalmatinskih luka sa parobrodima, jednom doista prvorazrednom senzacijom, ali, kako se to tada mislilo, kratkoročnog dometa i ne baš velikom perspektivom. Jer, tradicionalna i konzervativna Dalmacija i Boka su u to doba ipak još uvijek više vjerovala vjetru i dobrim starim jedrenjacima nego modernim novotarijama. Parobrodi Austrijskog Lloydja počinju ljeti dvaput a zimi jednom mjesečno povezivati Trst sa Dubrovnikom i Kotorom. Putnici su trgovci, vojnici, svećenici, političari te uglavnom osobe koje službeno putuju. Ipak među njima već ima i prvih putnika koji putuju iz radoznalosti, u vlastitom aranžmanu i u nevelikom broju.

Nije trebalo dugo čekati da se pojave prve skupine putnika koje bi u zakupu (charteru) organizirale isključivo turistička putovanja za edukaciju i razonodu po osobno izabranom itinereru izvan postojećih i službenih parobrodarskih pruga. Tako je 11. kolovoza 1844., prije ravno 170 godina u kotorsku luku i doplovio BARONE STUERMER obilježavajući time i datum rođenja bokeškog modernog turizma. Austrijski Lloyd je i začetnik ideje izgradnje hotela Imperijal u Dubrovniku, koji je prvim gostima svoja vrata otvorio 1898. godine. Tri godine prije toga, ova je brodarska kompanija stavila u promet svoj do tada najmoderniji parobrod GRAF WURMBRAND koji je imao i električnu ravjetu, prvu koju je Boka kotorska uopće ugledala. Modernizacija austro-ugarske putničke flote koncem 19. stoljeća je u funkciji

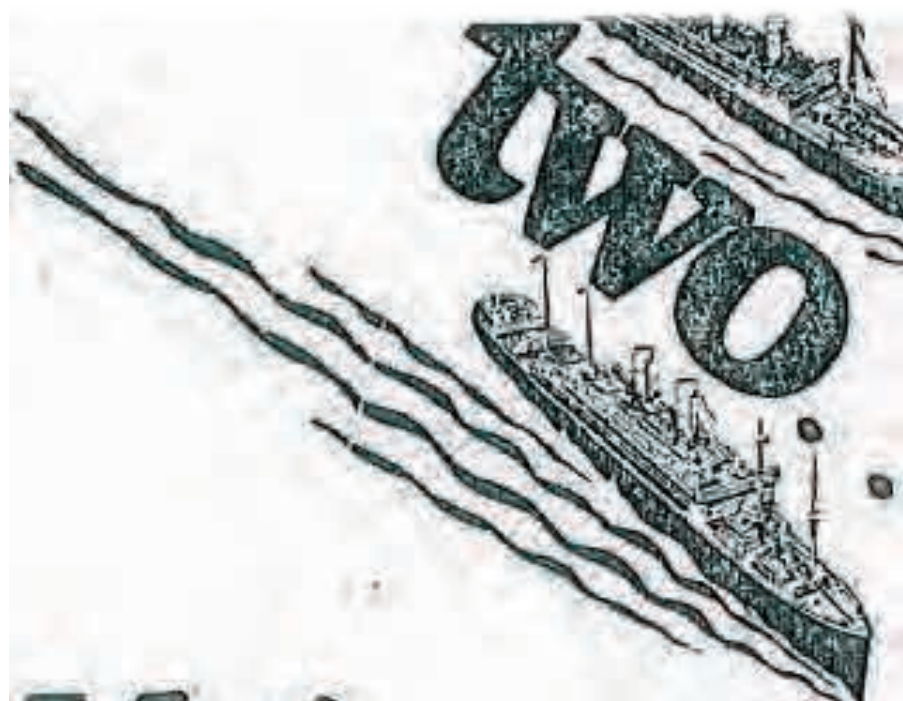
Brodove u početku dočekuju kočije...

... a potom i automobili

početka izgradnje prvih hotela u Dalmaciji, tako da je Austrijski Lloyd i naglasio da su novi moderni brodovi namijenjeni prije svega rentabilnom poslovanju tada već u izgradnji svoga tamošnjih hotela.

Svaka država koja je nakon toga vladala istočnom obalom Jadrana njegovala je tradiciju naglašene pomorske orijentacije. Prva je Jugoslavija imala velike putničke brodove krstaše KRALJ ALEKSANDAR I,

Mediterranean c r u i s e s

NEXT winter Canadian Pacific doubles its Medi-
 terranean program . . . with the S. S. Empress of Scotland,
 25,000 gross tons, sailing February 3, the S. S. Empress of
 France, 18,350 gross tons, February 13. Both from New York
 . . . Canadian Pacific guidance and mentorship, ship and shore.
 Both visit Madeira's winter residents' ball . . . Seville of the
 fiestas . . . Venice and its gondolas. They explore classic Athens
 . . . historic Jerusalem . . . pyramided Egypt. Art . . . Culture . . .
 Contrasts. And in addition, the less frequented paths of romance
 that lead to Mytic Majorca, Slavic Kotor, peasant Corfu.

The Mediterranean's three thousand years of culture . . . in 75
 unforgettable days. Book now! Prices as low as \$900.

ROUND-THE-WORLD Cruise July-Dec. 2 from New
 York. 137 days. S. S. Empress of Australia, 21,850 gross tons.
 Booklets, ship-plant, reservations from your own agent, or

Canadian Pacific

District Office, E. T. Stebbins, 1014 Madison Ave., at 84th, New York

KRALJICA Marija, PRINCEZA Olga i dr., druga je gradila JADRAN, JUGOSLAVIJU, JEDINSTVO, ISTRU i DALMACIJU te kupila ADRIANU. Danas smo nažalost u svim državama istočne obale Jadrana svjedocima potpune likvidacije ove tradicionalne gospodarske djelatnosti, jedino nam brojni vrsni pomorci plove na gotovo svim ovim mega krstašima koji nas svakodnevno posjećuju, od malih od palube do zapovjednika. Je li moguće da ćemo jednu tako lijepu stoljećima njegovanu tradiciju naprasno prekinuti uz vrsne brodograditelje, pomorce i prelijepu obalu, te ugošćavati samo strane brodare i gledati samo strane zastave pod kojima će oni uplovljivati pod zidine Dubrovnika i Kotora?

Zato 170. obljetnica dolaska prvog krstaša u Boku kotorsku i Dubrovnik može biti i dobar povod da o svemu ovome svi skupa malo bolje razmislimo kako dalje, jer pomorstvo je ipak stoljećima bio naš zajednički najprepoznatljiviji gospodarski produkt. Vlastita putnička flota za kružna putovanja po Sredozemlju morala bi biti jedan od ciljeva naše jadranske orijentacije kao rezultat golemog, stoljećima kumuliranog tehnološkog znanja, od proizvodnje broda i njegovog održavanja do eksploatacije, kojeg još uvijek posjedujemo. Velika obljetnica je istovremeno i glasna poruka svima sudionicima u ovome velikom svjetskom gospodarskom procesu da mi u njemu ne sudjelujemo od jučer i da smo za utrku još uvijek spremni.

Reklama u Brooklyn NY Daily Eagle 1929.

Talac velikih sila

Prenos ranjenika - Lovćenska bitka

**Bokom se prenosi vijest šapatom, sramotna vijest,
da je pad Lovćena i Crne Gore izdaja**

Autori:
**Snežana Pejović i
Joško Katelan**

Nastavljajući naš feljton o Velikom ratu listanjem zanimljive memoarske građe kapetana Hinka Bar-

tulovića koja se čuva u Istorijskom arhivu Kotor, u ovom broju dajemo nastavak prethodnog članka, to jest priču o teškoj sudbini koja je snašla Crnu Goru nakon pada Lovćena.

No, prije toga valja reći da su ogorčene borbe vođene na dva glavna pravca prodora austrougarskih trupa: Lovćenu i Mojковаčkim vratima. Jednovremeni austrougarski udari na Lovćen i Mojковаčka vra-

Mapa položaja zaraćenih strana 1916.

ta - sa ukupno preko 120.000 vojnika - otpočeli su 5. siječnja 1916. godine. Oko 50.000 austrougarskih vojnika prodiralo je na Lovćen od Grahova do Kotora. Kakva je vatrena moć sručena na Lovćen, govori i podatak da je samo jedna krstarica ili oklopna topovnjača K. und K. Kriegsmarine, imala jači plotun od cjelokupne crnogorske artiljerije na Lovćenu. Nakon 17 mjeseci borbenih operacija, u siječnju 1916. Kraljevina Crna Gora je doživjela vojni slom. Tu bitku Crnogorci nijesu mogli izbjeći, jer ju je nametnula austrou-

garska vojska koja je spremila opsežan konačni napad na sve crnogorske frontove (lovčenski, hercegovački, sandžački).

Štiteći svoje sjeverne granice, Crnogorska vojska je na ogromnom prostoru od Višegrada do Albanije bila zaštitnica srpskih trupa u povlačenju. U toj crnogorskoj tzv. Sandžačkoj vojsci bilo je oko dvije trećine njenog ukupnog sastava. Crnogorske jedinice bile su razvučene na frontu dugom oko 500 kilometara. Crna Gora je mobilizirala svo raspoloživo ljudstvo za vojsku (oko 47.000). Prvobitnim pla-

nom, crnogorska vojska je uz pomoć savezničke flote, trebala izvršiti glavni udar prema Boki Kotorskoj i eliminirati austrougarsku bazu u Kotoru odakle su tučeni crnogorski položaji na Lovćenu. Međutim, ovom se planu usprotivila srpska vrhovna komanda, pa je došlo do njegove izmjene, tako da je dvije trećine crnogorske vojske bilo skoncentrirano u Sandžaku, radi zajedničkih operacija protiv Austrougarske u graničnom pojasu na Drini.

Puno se govorilo o ulozi Francuske i Anglo-američkih interesa u „crnogorskom pitanju“, ali i Italije. Već od prvih dana rata, talijanska diplomacija je pokazala odlučno protivljenje crnogorskim namjerama u pogledu sjeverne Albanije, a posebno Skadra. Poslije osvajanja Skadra 1915. saveznici počinju optuživati Crnu Goru da vodi pregovore sa Austrougarskom i da je spremna zaključiti separatni mir, premda saveznici u poslanstvima na Cetinju nijesu raspolagali bilo kakvim dokazima da između Crne Gore i Austrougarske postoji pismeni sporazum.

Početakom 1916. godine, pošto su se našli u izbjeglištvu, nakon što su preturili preko glave kapitulaciju i prelazak u izgnanstvo, kralj Nikola i Lazar Mijušković, tadašnji predsjednik vlade, nastavili su rad na obezbjeđivanju teritorijalnih proširenja poslije rata. To je bila neobična situacija jer je crnogorski suveren nakon što je raspustio armiju, kapitulirao i izbjegao iz zemlje, tražio od saveznika da podrže crnogorske teritorijalne zahtjeve. Dakle, kralj Nikola je pripremio maksimalne zahtjeve u trenutku koji je bio najmanje povoljan po njega i Crnu Goru, tj. u vrijeme izgnanstva. Međutim, on je umio procijeniti

kome se obratiti (Italija, Velika Britanija), a kome ne (Francuska). Bio je svjestan da više nije mogao računati na podršku Rusije, ali je istovremeno vidio u Sjedinjenim Američkim Državama i njihovom predsjedniku veliku šansu za sebe i svoju državu.

Saveznici, međutim, nijesu ništa učinili da se pomogne crnogorska vojska koja je ostala usamljena na balkanskom ratištu poslije povlačenja srpske vojske. Dvor i vlada u egzilu isključeni su iz svih procesa koji su se od-nosili na dalju sudbinu Crne Gore. Saveznici su preuzeli pravo ne samo mi-ješanja u unutrašnju politiku Crne Gore, već bi se moglo reći određivanja njene dalje sudbine prema vlastitim nahođenjima. Protesti kralja Nikole i vlade u egzilu protiv usvajanja Krfske deklaracije koja je monarhijski tron budućoj državi Srba, Hrvata i Slovenaca povjerila dinastiji Karađorđevića, ostali su bez rezultata. Usprkos velikim ljudskim i materijalnim žrtvama, podnjetim za sopstvenu obranu i ciljeve savezničke Antante, Crna Gora je u pravom smislu riječi bila žrtvovana političkim i stratejskim interesima sila pobjednica u Prvom svjetskom ratu.

Premda se često govorilo o navodnoj nesebičnoj pomoći „tradicionalnih saveznika“ Srbije, Francuske i Velike Britanije, posebno da je talijanska vlada na ime izdržavanja crnogorskog dvora i vlade davala od jula 1917. mjesečno 150.000 lira. Međutim, nije 1917. odobrila traženi zajam od 40 miliona franaka, kao što je i uporno odbijala Nikoline zahtjeve za slanjem hrane kao pomoći stanovništvu u Crnoj Gori tokom 1916, 1917. i 1918, a krajnje dvoličan stav Italija je iskazala i u vrijeme Božićne pobune u Crnoj Gori.

Feldmarsal Hermann barun Koevess von Koevesshaza kao general pjesadije oko 1915.

Na kraju, stav Italije prema kralju Nikoli i Crnoj Gori možda je najupečatljivije iskazao 1919. upravo talijanski kralj i Nikolin zet Viktor Emanuel III - koji je na pitanje „kako će Italija tretirati Crnu Goru?“ odgovorio: „kao i svaku drugu neprijateljsku državu“.

Odjeci svih tih političkih i ratnih dešavanja vezano za Kraljevinu Crnu Goru, mogu se propratiti i kroz memoare kapetana Hinka Bartulovića. Pad Lovćena, tačnije Kraljevine Crne Gore, bolno je odjeknuo među austrougarskim vojnicima slavenske narodnosti. Taj događaj je poljuljao i one najmanje nade da će se rat brzo završiti i da će se ostvariti politička ideja oslobođanja od Austrougarske monarhije i ujedinjenja svih Slavena u jednu državu.

Sljedimo historijski tok događaja u Boki kotorskoj kroz sjećanja i uspomene kapetana Hinka Bartulovića neposredno nakon pada Lovćena:

O Crnogorskom primorju

Odmah po padu Lovćena i Crne Gore isplovila su četiri torpiljera naše divizije sa torpiljerkama debelog mora¹ i razaračima, za Crnogorsko primorje. Na izlasku iz Boke Kotorske kod rta Arsa (!), skrenuli smo na lijevo i plovili uz samu obalu. U visini Kastel Lastve (Petrovca) skrenuli su torpiljeri put rta Volovica,² a razarači dalje put Ulcinja. Naša divizija krenula je u luku Bar. Tb 16 pristao je uz lukobran. Sada nam je svima bilo prejasno da je pala cijela Crna Gora.

Uz lukobran u Baru pristali smo sa najvećom pažnjom, oprezno, mrtvom vožnjom. Sa mosta smo gledali uz molo usidreno nekoliko morskih mina, prošli prepreku i vezali se. Odmah smo sišli s mosta i pošli put krme, gdje sam ostao, a komandant je pošao na kraj.

¹ debelo more treba da znači pučina (Hrvatski jezični portal http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search_by_id&id=e1hkXRI%3D)

² Danas je poznat kao Rt Volujica.

Dvorac Topolica u Baru

Kada se je komandant vratio na brod naredio je da se spusti u more čamac. U čamac su ušla dva mornara. Tada mi je komandant pokazao rukom neku bijelu kuću tamo daleko na obali i rekao da ću tamo naći komandanta a[ustroj] u[garske] artiljerije, da budem uza nj i da pazim da artiljerija ne tuče naše brodove pred Barom i sve tamo daleko do horizonta, koji su čistili more od neprijateljskih mina.

Izašao sam iz jole na drveni molo za male čamce na žalu barske uvale i stupio prvi put u životu na zemlju sada porobljene Crne Gore. Vratio sam čamac na brod. Osvrnuo sam se na sve strane i vidio da sam sâm na žalu. Krenuo sam prema žbunju i putem mislio kako sam prava meta nekom usijanom junaku-stražaru. Zgrada gdje sam morao da pođem ostala je meni zdesna (!) Našao sam neki puteljak uz neku ogradu i pošao njime prema vili Tapavici (!)³, ljetnjoj rezidenciji kralja Nikole. Ušao sam u veliki i lijepi park. Nijesam imao oružja. Osvrćem se i ne vidim nikoga. Idem prema nekoj čistini i tu sam s moje

³ Riječ je o vili Topolica.

desne ugledao nekog oficira gdje sjedi pognute glave na drvenoj klupi. Skoro da sam skrenuo prema njemu, ali pomislio sam da je bolje da idem ravno naprijed put vile. Kada sam mu došao bliže, vidio sam da na klupi sjedi mladi i lijepi srpski oficir, nenaoružan, zarobljenik. Tada me je i on pogledao mirnim, dubokim, sivim i ostrim pogledom. Pomislio sam da može da bude generalštabni oficir. Prvi put u životu gledam živa (!) srpskog oficira. Mnoge su ovladali tuga i bol i umalo da mu ne pridoh. Nastavio sam svoj put ne skrećući nepromjenjenim korakom, kao da ga nijesam primjetio. Tada sam primjetio na pristojnoj udaljenosti od oficira prvo jednog, pa još nekoliko naoružanih stražara okrenuti licem prema mjestu gdje je sjedio.

Stao sam pred glavnim vratima kraljevske vile uz koja su sada stražarili K. u. K. vojnici njemačke i mađarske narodnosti. Upitao sam nekog podoficira za komandanta artiljerije. Njega nije bilo, pa sam morao da čekam.

Ušao sam u ulaz i našao se u hodniku na čijim zidovima

su visile slijeva (!) i zdesna (!) prekrasne uljane slike, a uz zidove na podu stajale krasno urezbane orahove škrije (!).

O vili Tapavici (!)

Dok sam čekao u hodniku puno sam gledao sliku što je prikazivala beskrajno more žutog klasja obasjanog zlatnim zrakama toplog sunca. Slika je bila veoma lijepa i puno mi se svidila. Gledajući dobivao sam utisak da se klasje talasa i sunce žeže.

Okrenuo sam se i vratio se glavnim vratima i ušao u prva vrata zdesna (!) od ulaza u vilu. Ušao sam u prostoriju što je nekada bila trpezarija sudeći po pokućstvu. Pokućstvo u sobi bila je fino rezbarena orahovina, sve u narodnom stilu. Gledam, divim se i tugujem, žalostim: na svima ormanima, trpezi i stolicama ukucani čavli, povješana dijelovi oružja i uniformi, pričvršćeni telefonski i telegrafski aparati. U trpezariji nije bilo zavjesa na prozorima i napica (?) na trpezzi, a pokrivača na stolicama, ni sagovi po podu – sve je bilo golo, oštećeno i unakaženo, a vazduh zagađen nikotinom.

U sobu preko puta nijesam hotio da zavirujem, jer je iz nje dopirao žagor i graja vojnika, pomješani sa smrdom i dimom od ljudskog znoja, alkohola, nikotina.

Još sam morao da čekam, pa sam krenuo uz stepenice na sprat. S obe (!) strane stepenica visile su u visini oko (!) mnogobrojne fotografije, uokvirene i u staklu, što su prikazivale život kralja Nikole i njegove porodice, te njegovih gosti u porodici i za granice, (!)

Sada sam opazio da zamnom (!) ide neki vojnik i da me prati. Kada sam došao na vrh skala, ušao sam u prostoriju golih zidova. Eto me u kraljevskoj spavaonici sa dva gola kreveta, jedan uz drugog, bez mate-

raca (!), dušeka, plahta i pokrivača. Vojnik je pošao u drugu sobu i ja sam se bacio na postelju čije su opruge bile obložene svilom, dignutim nogama u vis da ne zaprljam poste (i) i zagledao sam se u tavanicu u radnoj sobi kralja Nikole: dvojica vrata, jedan prozor, jedan ormar za knjige, stol za pisanje i jedna stolica sa visokim naslonom. Sjeo sam na stolicu leđima okrenut bliskom zidu. Na stolu predamnom (!) stoji razni pribor za pisanje i jedna visoka kutija od crnog voštanog platna. Vojnik je izašao i pošao u drugu sobu. Otvaram kutiju i stavljam kraljev cilindar na glavu. Hvatam veliki čibuk prislonjen na stol, prinosim pipac od jantara ustima, a na drugoj strani zdjelica sa dva kotačića kreće se po podu. Zdjelica je za cigarete. Čibuk je prilično dug. Brzo vraćam sve na svoje mjesto, ustajem i vidim na podu do stola sa lijeve strane mali crni kovčez od kože sa mnogo nalijepljenih vinjeta poznatih Evropskih (!) hotela, a do njega, prislonjenu na stol, vidim platnenu torbu za štapove isto tako nalijepljenu vinjetama. Odmah sam vidio da je sve to tu ostalo onako kako je kralj ostavio prije svoga odlaska iz zemlje.

Okrenuo sam se lijevo prema staklenom ormanu za knjige. Čitam na njihovim hrbatima naslove na raznim jezicima. Dobio sam dojam da je ova mala biblioteka veoma stručno složena i da su sve knjige sabrane, te da bi je želio svatko tko voli knjigu da je ima. U njoj su djela iz svih domena znanja, nauke i društvenog života. Pravo bogastvo čovječijeg uma. Zažalio sam sudbinu njezinu.

Poželio sam da nešto ponesem za uspomenu, ali sve su knjige bile velike i teške. Tada sam opazio između dvije knji-

Kragl - Zarobljeni Crnogorci u Kotoru

ge tanki hrbat, pa sam ga hitro izvukao i još hitrije pročitao naslov na zelenom uvezu: S puta u hađiluk (!). Ćirilicom. Na unutrašnjoj strani čitam posvetu pisca pisanu rukom, crnilom. Osvrćem se da me netko ne vidi i strpavam knjigu ispod prsluka. Strepim da mi pri hodanju ne ispane (!). Sjeo sam na stolicu i u taj čas eto ti mog pratioca, ustao

sam i pošao s njime niz stepenice.

Iz vile sam pošao s nekim oficirima prema Crnom Ratu pješke. Plašio sam se da mi knjiga ne ispane (!) iz gaća. Putem sam pokazivao oficiru brodove na moru pred Barom i one daleke prema horizontu. Nijesam vidio ni topa ni vojnika, ni zaklona na obali. Oficiri

Osvajač Lovčena, medalja dodijeljena generalu Kevesu

u mom društvu bili su veoma ozbiljni i pravili se važni. Zurili su u horizont i čeznuli da pre-gaze more, da uđu i da razore vječni Rim.

Vrijeme je poodmaklo. Objed je davno prošao. Gladan sam, jer me nijesu pogostili u vili Tapavici (!). To se u mornari-ci ne bi dogodilo. Pozdravio sam oficire kada sam vidio da se flotilje vraćaju u Boku. Čišćenje mina je završeno. Tb 16 približuje se drvenom moru (!). Eto jole. Ukcavam se. Drugi brodovi nestajali su jedan za drugim iz vida na putu za Boku. Eto me na palubi. U dvije riječi javljam komandan-tu da sam na brodu i Tb 16 sada vozi što bolje može put Boke. U kajiti (!) skrivam knji-gu što sam je odnio iz kraljeve biblioteke.

Vezali smo se o plutaču u Rosama. Kada sam ušao u trpezariju vidio sam na podu mnogo, u crno platno uveza-nih medicinskih knjiga tiska-nih na italijanskom jeziku. To je bio dio ratnog plijena što su ga donijeli na Tb 16. Opljač-kali su biblioteku nekog ljeka-ra, talijanca (!) u Starom Baru. Tko je donio i tko je odnio ove knjige, nijesam saznao.

U svima nama zamrla je nada da će ikada svršiti rat.

Pao je Lovčen – pala je Crna Gora.

91. PREDAO SE JE KRA-LJEVIĆ MIRKO!

Lovčen i Crnu Goru Goru smatrali smo da su neosvojivi, a crnogorce (!) da su izdržljivi i da će zadržati napredova-nje germana (!) i talijana (!) na Istok. Međutim, svi smo se lju-to prevarili.

Bokom se prenosi vijest ša-patom, sramotna vijest, da je pad Lovčena i Crne Gore iz-daja, jer nitko ni u snu nije mogao da pomisli da će ova dva kršna i tvrda bedema pa-sti skoro bez ikakve borbe, a najmanje da će Crnogorci napustiti borbu i neprijatelju otvoriti vrata da dođe i pohara njihovu zemlju i pođu dalje na Balkan.

Šaputanjem se prenosila vi-jest da je otkrivanje skrivene francuske baterije i njezino brzo uništenje djelo izdaje, a zatim isto tako i pad Crne Gore. Ovo je izgledalo sas-ma razumljivo, jer su u Boku do-vedena dva merzera od 42 cm nakon priprema ratnih brodo-va kod Stoliva. Nevjerovatno brzo uništenje francuske ba-

terije svakome je ukazivalo da je to plod sramne izdaje.

Zatim se šaputalo da je kralj Nikola izdao Crnu Goru i pre-dao je Austriji za osam ili de-vet milijuna fiorinti.

Vjerovanje u izdaju i u ove sumnjive vijesti oživjelo je i onog dana kada su narod Boke Kotorske i posada ratnih bro-dova vidili na matičnom brodu naše divizije „Blitz“-u kraljevi-ća Mirka na putu iz Kotora u Hercegnovi usred bijela dana. On je pošao iz Hercegnovog že-ljeznicom u Beč.

Poslije toga šaputalo se je da kraljević ide u Švicarsku pre-ko Beča na liječenje.

Sve te sumnjive vijesti pora-zno su u to vrijeme djelovale na bokeški narod i na sloven-ske narode na službi na rat-nim brodovima što se nalaze u Boki. Tim vijestima zastrašeni narod, starci i djeca još više su se uvukli u svoje kuće i u sebe. Strah ih je obuzeo zbog simpatija što su ih uvijek ima-li za bratski crnogorski narod. S istih razloga su se povukli i naši ljudi na brodovima.

Išcezla je s (!) time i vjera u neoborivost Lovčena i Crne Gore.“

*Život leti, kapetane...
Ne blijedi sjećanje na košarkaškoga Mozarta*

IN MEMORIAM
U POVODU DRAŽENOVA PEDESETOG ROĐENDANA

ŠIBENSKO DITE S BALDEKINA

Dražen kao dijete

Prije pedeset godina, točnije 22. listopada 1964., na svijet je došao zasigurno najbolji, a svakako jedan od najomiljenijih hrvatskih sportaša svih vremena te jedan od najvećih košarkaša Europe svih vremena - Dražen Petrović.

Piše:
Ana Vuksanović

Dražen je svoj sjajni, ali na žalost prerano i tragično ugasli košarkaški put započeo u rodnome Šibeniku, na Baldekinu, sa samo 13 godina. „Ako je istina da se prva ljubav nikad ne zaboravlja, onda je Šibenik ostao u meni od prvih dana. Tamo je sve počelo, premda sam emocije često gurao u stranu. Nikad zapravo nisam imao dovoljno vremena. Šibenik je odredio moju karijeru i pokazao mi put.“

Do punoljetstva je već osvojio nekoliko odličja - brončanu medalju na Juniorskom europskom prvenstvu u Turskoj 1980., zlatnu medalju na Kadetskom balkanskom prvenstvu 1981. te zlatnu medalju na Juniorskom prvenstvu Europe 1982.

Od odigranih utakmica u tinejdžerskoj dobi u matičnome klubu Šibenki izdvajaju se dva finala Kupa Radivoja Koraća, 1982. i 1983. godine, a posebno se pamti srčana Draženova partija u finalu državnog prvenstva 1983. godine. Dražen u presudnim trenucima preuzima odgovornost i pogađa dva slobodna bacanja te donosi Šibenki prvi naslov prvaka bivše države. Već tada je bilo vidljivo kakav šuterski instinkt i liderska sposobnost krase Dražena. Dva dana kasnije prvenstvo je Šibenki oduzeto zbog navodnih nepravilnosti i dodijeljeno Bosni za zelenim stolom jer je Šibenka odbila igrati ponovljeni finalni susret. Draženov komentar o ukrade-noj tituli je bio:

„U Novi Sad ne idem pa i da svi odlučite da ćete ići. Svoju zlatnu medalju nikome ne dam. Što se mene tiče, mi smo prvaci.“

Šibenka - Cibona, Dražen je zabio preko 30 koševa te je nekoliko puta gurnuo bratu Aleksandru loptu kroz noge

Iako su se zbog pamtljivih predstava u dresu Šibenke i reprezentacije za Dražena borili mnogi klubovi iz bivše Jugoslavije, on 1984., nakon odluke o vojničkom roka i bronze s reprezentacijom Jugoslavije na Olimpijskim igrama u Los Angelesu, potpisuje za zagrebačku Cibonu, između ostalog i zbog toga što je u Ciboni igrao i njegov stariji brat Aleksandar za koga je, kao i uz majku Biserku, bio iznimno vezan od najranijeg djetinjstva. Dječji nestašluci i bratsko suparništvo prerasli su u zrelijoj dobi u neraskidivu vezu neizmjernog povjerenja, poštovanja, bratske ljubavi, pa i obožavanja.

U bratskim dvobojima na parketu bilo je ponekad i neugodnih situacija za Acu zbog onoga što bi Dražen na parketu činio starijem bratu. Čak bi i njihova majka, onako pola u šali, pola u zbilji, komentirala: „Kako si to mogao učiniti bratu?“

Godina u vojsci (1983. - 1984.) dala je Draženu dovoljno vremena da odluči kuda i kako nakon Šibenke. Odluka je pala - Cibona Zagreb. „Prevagnula su tri razloga: studij prava, izazov u Kupu prvaka i želja da igram s bratom.“

POTPUNA AFIRMACIJA I DOMINACIJA

U prilog tvrdnji koliki je Dražen bio profesionalac na terenu govori podatak da je u prvoj utakmici protiv svoga dotadašnjega kluba ubacio 56 koševa!

U Ciboni je Dražen doživio punu igračku afirmaciju i napredovao u igračkom i psihološkom smislu. Slovio je za najboljega beka šutera u Europi s izbačajem koji je bilo nemoguće kontrolirati. Za pregršt vrhunskih partija Cibona i Zagreb odužili su mu se umirovljenjem dresa s brojem deset, imenovanjem dvorane njegovim imenom i otvaranjem Memorijalnog centra „Dražen Petrović“ 2006. godine koji, treba istaknuti, bez golemog zalaganja Draženove majke Biserke vjerojatno ne bi ugledao svjetlo dana u tako reprezentativnom izdanju u kakvom jest.

Teško je pobrojiti sve odlične partije koje je Dražen pružio u dresu Cibone, ali izdvajaju se 36 boda u pobjedi nad Real Madridom u prvoj Ciboninoj

Dani ponosa i slave za zagrebačke „plave“. Cibona, predvođena Draženom, u četiri godine je osvojila sve što jedna momčad može osvojiti u Europi

europskoj klupskoj tituli, 32 koša u pobjedi nad Crvenom Zvezdom za titulu prvaka bivše države 1985. godine te Draženovih 39 koševa u pobjedi nad splitskom Jugoplastikom u finalu Kupa Jugoslavije iste godine.

Iz 1986. godine pamti se po Draženovih 46 koševa u pobjedi Cibone nad Bosnom u finalu Kupa bivše države. U drugu europsku klupsku titulu Cibone Dražen je ugradio 22 boda i proglašen je najboljim europskim igračem. Koliko je Cibona u te dvije godine bila dominantna govori i podatak da su u domaćem prvenstvu ostvarili po 21 pobjedu i samo jedan poraz - u finalu državnog prvenstva od Zadra, i to tek nakon produžetaka s 111 : 110. Te je godine Dražen osvojio i broncu s reprezentacijom Jugoslavije na Svjetskom prvenstvu u Španjolskoj. Sljedeće godine Cibona je u državnom prvenstvu srušila vlastiti rekord s 22 pobjede i nijednim porazom. Poražena je u finalu protiv Crvene Zvezde s 2 : 1, opet s košem razlike kao i

prethodne godine -103 : 104, unatoč Draženovih 48 koševa u toj utakmici. Te je godine Cibona, predvođena Draženom, osvojila Kup Europe, a reprezentacija broncu na Europskom prvenstvu u Grčkoj.

Dražen osvaja i zlatnu medalju na Sveučilišnim igrama u Zagrebu. Naime, Dražen je u to vrijeme bio i student prava na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Sljedeće godine Cibona osvaja Kup Jugoslavije zahvaljujući Draženovim fenomenalnim šuterskim partijama, ali nesretno gubi u finalu Kupa Koraća od Real Madrida, kluba koji je bio sljedeća postaja u Drazenovoj bogatoj karijeri.

KRALJEVSKE PARTIJE U KRALJEVSKOME KLUBU

Prelazak u madridski Real označio je novu prekretnicu u Drazenovoj karijeri. Kraljevski

klub i navijači pružili su mu kraljevski tretman i uzdigli ga na pijedestal, što je on svojim košarkaškim čarolijama, atraktivnim šutevima i pasovima i te kako opravdao. I danas se Draženovo ime u Madridu izgovara s osobitim poštovanjem. Posebno se ističe naslov pobjednika Kupa Španjolske, finale Državnog prvenstva Španjolske i naslov u Europskom kupu u kojem Dražen postiže, za europske prilike, nevjerovatna 62 koša!

U tom je razdoblju Dražen bio dominantan i u nastupima državne reprezentacije; ističu se pobjeda na Svjetskom prvenstvu u Argentini 1990. i zlatna medalja na Europskom prvenstvu u Zagrebu 1989.

PRETEČA NBA EUROPLJANA - PER ASPERA AD ASTRA

NBA momčad Portland Trailblazers draftirala je Dražena još 1986. godine, ali je on opciju prelaska u NBA odložio za koju godinu iako je o američkoj ligi govorio s velikim divljenjem: „Amerika me strašno privlači. Tamo se igra košarka kakvu volim. Nema foliranja.

Igra čovjek protiv čovjeka, jedan na jedan. Ako na svakoj mogu zabiti 40, onda to nije ono pravo. To nije ono što želim.“ Preko bare se otisnuo tek krajem desetljeća, 1990., vjerojatno predosjetivši da prije toga još nije bilo vrijeme za Europljane u NBA ligi. I bio je u pravu. Naime, nije bio u milosti trenera Ricka Adelman. Neopravdano mu je davao vrlo malu minutažu što je za Dražena, koji je navikao biti loko-

motiva svakog tima u kojem je igrao, bilo vrlo frustrirajuće. To razdoblje u Portlandu, koje je pamtio po kiši, u doslovnom i prenesenom značenju, često je isticao kao najgore u svojoj karijeri. Srećom, nije dugo trajalo. Tražio je da bude zamijenjen te je nakon godine i pol otišao u New Jersey Netse.

U Netsima Dražen doživljava preporod. U prosjeku je igrao 16,6 minuta te postizao 10,2 koševa po utakmici. Druga sezona u Netsima donijela je Draženu nominaciju za igrača u NBA-u koji je najviše napredovao. Dražen je predvodio Netse s 20,6 koševa po utakmici te cijelu NBA ligu (za bekove) s 50,8 posto šuta iz igre. Također je predvodio Netse u postotku šuta iz igre s 50,8 posto te slobodnih bacanja s 80,8 posto. Ne samo da je 1992. bio najbolji šuter momčadi (pogotovo trica), nego i najbolji Europljanin koji je dotad igrao u NBA ligi. Još jedan trofej koji je osvojio bio je i onaj najboljeg beka šutera NBA lige te sezone. Draženovu sreću zbog napokon dočekane potpune košarkaške afirmacije i u Americi kvarile su vijesti iz domovine o svakodnevnim ratnim razaranjima.

LEGENDARNO OLIMPIJSKO FINALE HRVATSKE S DREAM TEAMOM

Dok je bjesnio rat u Hrvatskoj mnogi su hrvatski sportaši, posebice Goran Ivanišević i Dražen Petrović, bili promotori istine o ratu u Hrvatskoj i agiteri priznavanja novonastale Republike Hrvatske. Dražen je često bio među prosvjednicima ispred zgrade Ujedinjenih naroda u New Yorku. Za to da ime Hrvatske uđe u sve sportske anale 1992. godine bili su zaslužni Goranovo finale u Wimbledonu i košarkaško finale hrvatske reprezentaci-

je na Olimpijskim igrama u Barceloni. U finalnome dvojboju hrvatska reprezentacija je, pod Draženovim vodstvom, igrala s jedinim pravim Dream Teamom za koji su igrali najbolji predstavnici NBA te ujedno neki od najboljih košarkaša u povijesti: Michael Jordan, Larry Bird, Magic Johnson, John Stockton, David Robinson i drugi.

Chuck Daly je zasigurno imao štošta reći Draženu nakon finalne utakmice Dream Team i Hrvatske. Dražen je predvodio Hrvatsku s 24 koša, a Jordan američki tim s 22 koša.

AMERIČKI SAN PA NOĆNA MORA

Sljedeća sezona 1992./1993. bila je najbolja sezona Draženove karijere. Izabran je u treću postavu NBA. Predvodio je sve bekove NBA u postotku šuta iz igre s 51,8 posto te Netse u koševima s 22,3, u postotku šuta s 51,8 posto i s postotkom slobodnih bacanja od 87 posto. Kvalifikacijski meč za Europsko prvenstvo sa Slovenijom u Wroclawu 6. lipnja 1993. bila je Draženova zadnja utakmica. Tog puta ga je, za razliku od onda kad je

pričekao s odlaskom u NBA ligu, intuicija prevarila. Svi reprezentativci vratili su se još te iste večeri zrakoplovom u Zagreb, a Dražen je odlučio ostati u Frankfurtu i krenuti s djevojkom automobilom sljedećeg dana. Loša intuicija ili prst sudbine? Kako god, Draženov američki i reprezentativni uzlet prekinula je stravična prometna nesreća na autocesti blizu njemačkoga Ingolstadta u kojoj je Dražen izgubio život u 28. godini, u naponu svoje karijere. Navodno je, ironije li sudbine, Draženova osobna iskaznica istjecala upravo onoga dana kad je poginuo...

MNOGOBROJNA POSTHUMNA PRIZNANJA DRAŽENU

Na početku NBA sezone 1993./94. Draženov dres s brojem 3 umirovljen je i podignut pod krov dvorane New Jersey Netsa. Tadašnji trener Netsa, Chuck Daly, na ceremoniji je rekao:

„Ne znam može li se uopće riječima opisati što je Dražen značio ovome klubu, emocionalno, fizički i na ostale načine. Svi ćemo zauvijek pamtit i ono što smo upravo vidjeli na ekranu - taj osmijeh, taj osjećaj, taj natjecateljski duh i, sa stajališta košarke, izbačaj lopte prema košu. Nikad ga nećemo zaboraviti.“

Hrvatski olimpijski odbor darovao je 1995. godine Olimpijskomu muzeju u Lausanni spomenik Draženu Petroviću, rad kipara Vaska Lipovca, koji je postavljen u parku ispred Olimpijskoga muzeja.

Nagradu koja nosi njegovo ime Hrvatski olimpijski odbor utemeljio je 2006. godine, a namijenjena je isključivo mladim sportašima i sportašicama

te muškim i ženskim ekipama za izvršne sportske rezultate.

Kao igrač Dražen je tijekom života dobio Državnu nagradu za šport „Franjo Bučar“ 1992., a posthumno je, ovaj put za životno djelo, istu nagradu dobio i 2002. godine.

Uvršten je u košarkašku Kuću slavnih 2002. godine.

U Šibeniku je, na Baldekinu, na Draženov 47. rođendan, 22. listopada 2011., otkriven brončani Draženov odljevak akademskoga kipara Kažimira Hraste koji prikazuje Dražena iz njegove najranije faze u karijeri - kako sjedi na klupi s košarkaškom loptom među nogama. Istoga dana je otvoren i Spomen-muzej koji je na inicijativu Draženove majke, Biserke Petrović, uređen u Draženovu stanu na obližnjem gradskom predjelu Buale.

Tijekom Europskog prvenstva u košarci u Sloveniji prošle godine Dražen Petrović izabran je za najboljega europskog košarkaša svih vremena u izboru koji je organizirao portal posvećen košarci HoopsHype.com. Izbor i te kako dobiva na težini kad se navede podatak da je u izboru anketirano 38 košarkaša s Eurobasketa koji su trebali navesti pet najboljih europskih košarkaša svih vremena.

DOVOLJNO JE REĆI DRAŽEN

I na kraju, po čemu ćemo još pamtit i našega nezaboravnog košarkaškog Mozarta - po dječaćkom, širokom osmijehu, sjaju u očima, kuštravoj kosi i frizuri nalik onoj legendarnoga Dr. J.-a, karizmi, srčanosti, borbenosti, neumornome radu i trudu, vrhunskome profesionalizmu i disciplini, čeličnoj

volji, lijepoj riječi i savjetu za svakoga... Bio je i ostao inspiracija svima koji se počinju baviti košarkom.

U stihovima popularne klap-ske pjesme „Život leti, kape-tane“ sve je rečeno: „Svoju si

dobrotu ostavlja svima, nekoj novoj dici igru s Baldekina.“

Rijetki su sportaši koje svi mi osjećamo toliko svojim i bliskima da ih oslovljavamo samo imenom... Dražen je jedan od njih. Vječna mu slava i hvala....

IN MEMORIAM

Ivan Sršen, 1934-2014

U osamdesetoj godini života preminuo je 13.10.2014 godine u Dubrovniku Ivan Sršen.

Ivo, kako smo ga uvijek zvali, rodio se na otoku Mljetu, studirao pravo u Zagrebu, a do umirovljenja vodio je dugo godina Auto školu u Dubrovniku. Bio je glavni inicijator i osnivač podružnice sindikata umirovljenika Hrvatske u Dubrovniku, te aktivno vodio podružnicu sve do unatrag nekoliko mjeseci. Ivo je puno toga napravio za dobrobit naših umirovljenika, a posebno je zaslužan što je s pet ostalih sudionika Sindikata umirovljenika Hrvatske (SUH) izborio pred Ustavnim sudom povrat duga umirovljenicima. Na sjednici održanoj 19. svibnja ove godine Ivan Sršen proglašen je doživotnim počasnim predsjednikom SUH-a po-

družnice Dubrovnik, te mu je dodijeljena prigodna povelja. Njegove kolumne u Glasu Grada o umirovljeničkim temama ostavile su neizbrisivi trag u njegovu životu i djelovanju.

Bio je dugogodišnji član državnog povjerenstva za odli-

kovanja i priznanja republike Hrvatske i aktivan vanjski suradnik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore.

Neka mu je vječna slava i hvala.

Josip (Jozo) Vicelja, kap. d. p., 1936. - 2014.

Umro je Jozo Vicelja, jedan od onih Ljudi i Prijatelja zbog kojih unatoč pravopisu te riječi pišemo velikim slovima i koje pamtimo i onda kada se život odulji do te mjere da veći njegov dio potraži azil u zaboravu. Umro je Jozo, bode me u oči poruka zajedničkoga prijatelja kap.

Boža Brajaka koju sam primio netom nakon povratka iz Aviana. Znam da je bio bolestan i to teško, da je kopnio iz dana u dan, ali nisam bio spreman suočiti se, prihvatiti činjenicu, neizbježnu, ali ipak bolnu.

Dobro je poživio, reći će mnogi, misleći na njegovu dob (78 godina), no u meni se nešto

buni protiv takve logike. Kad su dobri ljudi u pitanju, smrt uvijek dođe prerano jer su još mogli obradovati bližnje, obitelj i prijatelje svojim osmijehom, svojom dobrotom, a zajednicu ohrabriti svojim zaraznim entuzijazmom i beskrajnim optimizmom, potaknuti ih svojom velikom energijom da ustraju

u svojem naumu dostojanstvenog života. Stoga mi je milije reći „dobro je PROŽIVIO“. Da, proživio, jer mu je život bio sadržajan, ispunjen u svakom smislu. Pomorac po životnom opredjeljenju, po svom intimnom pozivu, kapetan duge plovidbe po zvanju, plovio je nemirnim morima svijeta, ali i još nemirnijim morem društvenog i domovinskog života u koji je utkao cijelog sebe.

Brodio je tako opasnim političkim morima kad se malo tko usudio, održavao duh nade, obnove i trajnog zauzimanja u Matici hrvatskoj u kojoj je obnašao mnoge zahtjevne i časne, zaslužno visoke dužnosti. Značajno je pridonio izdavačkoj djelatnosti i uopće obogatio kulturni i društveni krajobraz Rijeke i Dubrovnika, ploveći nekim svojim jadranskim plavetnilom po olujama nesklonih vremena, brodeći između Scila i Haribda, povezujući njemu ta dva ne samo bliska već sudbonosna zavičaja.

.... I da, bio je veliki prijatelj Bokelja u Rijeci i, naravno, samoj Boki, veliki poštovatelj baštine bokeljskih Hrvata, što je iskazivao kad god mu se za to pružila prilika. Još uvijek pamtim njegove vrijedne donacije, prije svega u knjigama, jer Jozo je vjerovao da je knjiga ono najvrjednije što čovjek može drugome, osim dobrote i duše, pokloniti. Nadamo se da će naši mladi naći vremena da ih pročitaju i time obogate i učvrste sponu svog identiteta, prateći onu divnu i Jozu toliko omiljenu pjesmu „Od Sušaka pa do lijepe Boke“. Posebno im preporučujem veličanstvenu monografiju o jedrenjacima, pomorcima i pomorstvu Hrvatskog primorja „Onput kad smo partili“. Nešto slično kao što smo i mi u HGDCG objavili monumentalnu Tomićevu „Dobrota - Povjesnica bokeljskog pomorstva“, čemu sam i ja dao svoj obol.

Kad je započela agresija na Hrvatsku te bestijalna opsada Dubrovnika, kad mu je rodni Orašac bio okupiran, stavio se u službu obrane. Mnoge dragovoljačke grupe na svojem hođu iz Zagreba i unutrašnjosti prema Dalmaciji i Dubrovniku imale su u njemu i njegovim prijateljima, suborcima, pouzdanu vezu i sigurno utočište u Rijeci. Neumorno je skupljao pomoć za Grad, kako onu humanitarnu tako i medicinsku te ratnu opremu. Prikupljao je i dostavljao na mjerodavna mjesta važne podatke, kontaktirao utjecajne ljude diljem Hrvatske i svijeta, animirao da se zauzmu za Dubrovnik. Kasnije je pridonosio obnovi, kako rodnog mjesta, još više obnovi duha u cijeloj Domovini. Matica hrvatska, Fond sv. Vlahe, Croatia osiguranje, samo su neke adrese njegova djelovanja.

Svjedočeći njegov doprinos obrani Dubrovnika, dragovoljci Hrvatske ratne mornarice (UDHRM Dubrovnik) proglasili su ga 2011. svojim počasnim članom, i to zaslužno. Oni su mu odali i zadnju počast svojom stražom 11. studenoga 2014. na posljednjem ispraćaju u sjeni oraških čempresa, gdje se naš Jozo skrasio na kraju ovozemaljskoga životnog puta. Prije toga od njega se oprostila Rijeka i dostojanstveno ga ispratila na posljednje putovanje.

Nakon otpjevanje „Ava Marija“ s balkona, uz dirljive riječi predstavnika Matice hrvatske, kap. Suzanića, veliko mnoštvo Riječana odalo je poštovanje svome skromnom i zaslužnom sugrađaninu. Zatim se uz zvuke dirljive pjesme „Kad zazvone dubrovačka zvona“ otisnuo naš Jozo na svoju zadnju plovidbu, vođen davnom spoznajom koju je svojim časnim životom trajno svjedočio: NAVIGARE NECESSE EST, VIVERE NON... Otplovio

je prema svome Dubrovniku, prema svome voljenom Orašcu. Javio mi se s ispraćaja već spomenuti kap. Brajak, naš zajednički prijatelj.

Otisnuo sam se tako i ja put Orašca da mu se još jednom poklonim i zaželim mirnu plovidbu beskrajnim nebeskim plavetnilom što izranja iz ovoga našega Jadranskog mora, koje je toliko volio i koje mu je život označilo. Dostojanstveno smo ga ispratili na posljednje putovanje izražavajući sućut njegovoj unučadi, djeci i, naravno, supruzi Nini, koja mu je cijeloga života bila vjerni pratitelj i podupiratelj. Svima nama koji smo još tu ostaje obveza svjedočiti o jednome vrijednom životu dostojnom velikoga poštovanja!

Dario Musić

VESELE BOŽIĆNE BLAGDANE I SRETNU NOVU GODINU ČITATELJIMA HRVATSKOGA GLASNIKA POŽELJELI SU:

*Svim vjernicima vesele
Božićne blagdane
i uspješnu
Novu godinu
želi*

*Hrvatsko građansko društvo
Crne Gore*

Svim građanima Crne Gore čestitamo novogodišnje, a hrišćanskim vjernicima i Božićne praznike

Srećni praznici!

Gëzuar festat!

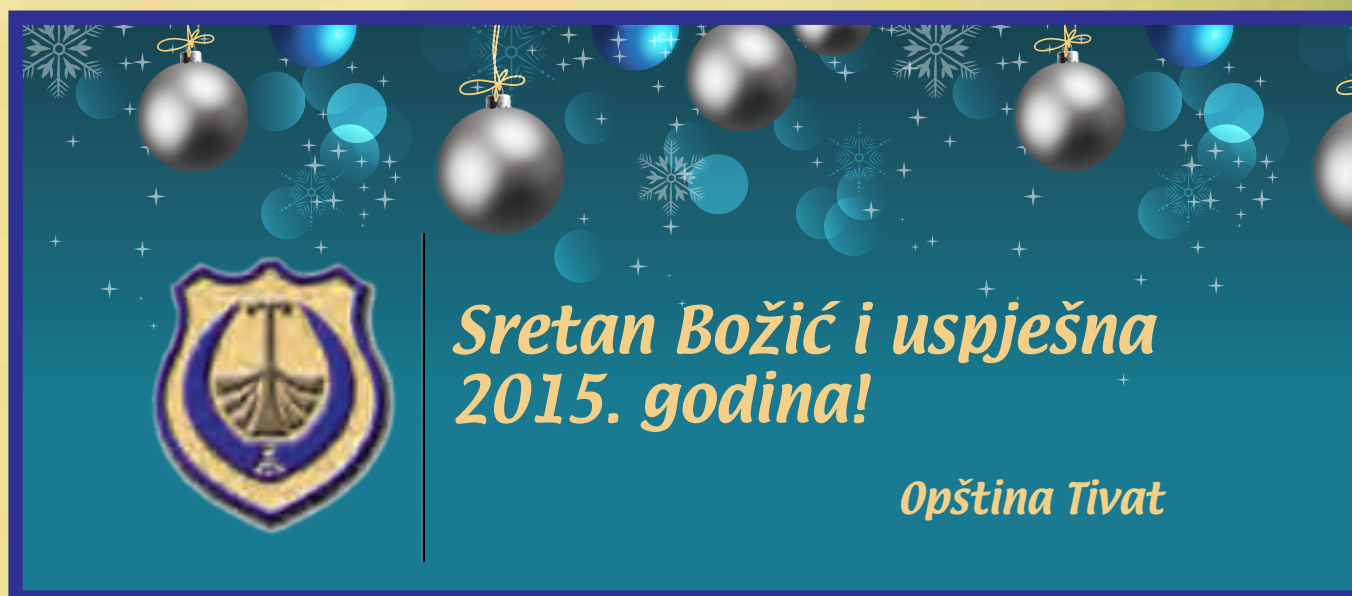
Срећни празници!

Sretni blagdani!

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava
Фонд за заштиту и остваривање етничких права
Fondi për mbrojtjen dhe realizimin e të drejtave të pakicave

Ilirica Sadet Ramogaj

***Sretne Božićne i Novogodišnje
praznike
želi vam iskreno
Kolektiv pomorskog muzeja
Crne Gore - Kotor***

***Tel. 032 304720
Fax. 032 325883
E-mail: pom.muzej.dir@t-com.me
Web site: www.museummartitimum.com***

Boka News

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

**BOKELSKA MORNARICA
809-KOTOR**

**ČESTITA BOŽIĆNE I NOVOGODIŠNJE
PRAZNIKE GRADJANIMA KOTORA,
BOKE I CRNE GORE, KAO I SVIM
LJUDIMA DOBRE VOLJE,**

**SA ŽELJOM ZA LIČNU
I PORODIČNU SREĆU
U 2015. GODINI**

**HRVATSKO NACIONALNO
VIJEĆE CRNE GORE
85320 TIVAT
Ul. Jadranska b.b.
R. Crna Gora
Tel: +032 (0) 32 660 348
Fax: +032 (0) 32 660 348**

**Svjetlo novorođenoga Krista neka
obasja svako stvorenje!**

**S ovom željom svima čestitamo
Božićne i Novogodišnje blagdane**

Biskupski ordinarijat Kotor

**foto
parteli**

Najljepše želje u 2015. godini

digital print

flajeri, vizitkarti, najlonice,
pozivnice, plakati, kalendari, katalozi,
čestitke, fascikle, novogodišnji program,
štampa velikog formata

PROMOTIVNI MATERIJALI

Stari grad, Kotor - 032/302-560 ; 325-924

Acroparteli@gmail.com / parteli@t-com.me

DOM UČENIKA I STUDENATA
"SPASIĆ - MAŠERA"

*Sretne
Božićne i Novogodišnje
praznike;
učenicima,
studentima,
poslovnim partnerima
i Javnim ustanovama
želi*

*JU Dom učenika i studenata
"Spasić - Mašera" Kotor*

**MALI HOTEL
„PANA“**

Antun-Pana Milosevic
Sv.Eustahije 253
Kotor Crna Gora
Tel:032333306 -301204-Faks
032333307
Mobilni 069086933 -
E.mail panamilosevic@t-com.me

MAREMONTI

Rent a car-Kotor
+382 69 34 60 35
+382 67 22 72 93
www.maremonti@gmail.com
www.maremonti.me

**ŠTAMPAJTE
KOD
NAS**

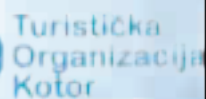
 BIRO KONTO

 SREĆNI

 BOŽIĆNI

 I NOVOGODIŠNJI

 PRAZNICI!

***Sretni Božićni i Novogodišnji
praznici!***

*Svim vjernicima vesele
Božićne blagdane
i uspješnu
Novu godinu
želi*

**SPLITSKO - DALMATINSKA
ŽUPANIJA**

© 2012 The Authors. Journal of Internal Medicine © 2012 Blackwell Publishing Ltd

Dragim prijateljima, poslovnim partnerima i svim ljudima dobre volje, djelatnici Veleposlanstva i Generalnog konzulata Republike Hrvatske žele blagoslovljen Božić i uspješnu Novu 2015. godinu

MEDIJSKI PARTNERI

**SKALA
RADIO
Kotor**

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stižu u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,

U Tivtu kod povjerenika Andrije Krstovića,

U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,

U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,

U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke		
Ulica i broj		
Grad	Poštanski broj	Država
Tel/fax		E-mail
Datum		Potpis/pečat

Hrvatski **glasnik**

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:	Za Hrvatsku:	Za inozemstvo:
20 eura	200 kuna	30 eura
na žiro račun 520-361700-17 Hipotekarna banka	na kunski račun 23600001101667657, Zagrebačka banka d.d., Poslovnica Dubrovnik Vukovarska 7, 20 000 Dubrovnik	Beneficiary 59 : / ME25520042000000104966 (Acc. No-IBAN) Hrvatski građansko društvo Crne Gore, Zimski bazen Kotor Account with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR- NA BANKA AD PODGORICA) Inter- mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

Frikom

www.frikom.com

ZAGREB

HRVATSKA

grad kulture

pogledajte osluhnite osjetite

ISKORISTITE MOGUĆNOSTI KOJE VAM PRUŽA **ZAGREB CARD!** www.zagrebcard.fivestars.hr

